

LAS ZA MESTO IN VAS

**STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA
LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO »LAS ZA MESTO IN VAS«**

Ljubljana, december 2021

2. Kazalo

3. Osebna izkaznica LAS	5
4. Povzetek SLR	6
5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR	7
5.1 Splošne geografske značilnosti območja.....	7
5.2 Gospodarski položaj območja.....	21
5.3 Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS.....	26
5.4 Izkušnje z izvajanjem LEADER v programskem obdobju 2007–2013	31
6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	32
6.1 Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	32
6.2 Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS.....	35
7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja	39
7.1 Ustvarjanje delovnih mest.....	39
7.2 Razvoj osnovnih storitev	40
7.3 Varstvo okolja in ohranjanje narave	41
7.4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin.....	42
8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije	44
9. Opis SLR in njenih ciljev, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov 45	
9.1 Razvojna vizija območja LAS.....	45
9.2 Ustvarjanje delovnih mest.....	45
9.3 Razvoj osnovnih storitev	47
9.4 Varstvo okolja in ohranjanje narave	49
9.5 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin.....	50
9.6 Hierarhija ciljev SLR	55
9.7 Usklajenost ciljev SLR s cilji operativnih programov in drugih razvojnih usmeritev območja.	56
9.8 Ocena okoljskih učinkov	57
10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR	58
10.1 Pobuda za ustanovitev LAS na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice.....	58
10.2 Vključevanje skupnosti v pripravo strategije lokalnega razvoja.....	58
10.3 Ustanovna skupščina LAS.....	59
10.4 Priprava SLR	60

10.5	Volilna skupščina LAS in potrditev SLR.....	60
11.	Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti	62
11.1	Ukrep 1: Izboljšanje podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev.....	64
11.2	Ukrep 2: Kombiniranje razpoložljivih naravnih in človeških virov za realizacijo poslovnih idej, ki naslavlja okoljske in družbene izzive.....	64
11.3	Ukrep 3: Oživljanje vaških in mestnih jeder z razvojem infrastrukture in programskih vsebin.....	65
11.4	Ukrep 4: Izkoriščanje potencialov in priložnosti, ki jih nudi kulturna dediščina	65
11.5	Ukrep 5: Izobraževalne in promocijske aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja	66
11.6	Ukrep 6: Obnova in revitalizacija naravnih vrednot ter izboljšanje ugodnega stanja zavarovanih vrst	66
11.7	Ukrep 7: Povečati pestrost in izboljšati kakovost storitev za ranljive skupine	67
11.8	Ukrep 8: Dvig ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi	67
11.9	Izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS.....	70
12.	Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR	71
12.1	Kazalniki in sistem zagotavljanja podatkov.....	71
12.2	Teme in aktivnosti vrednotenja, terminski načrt vrednotenja	73
12.3	Človeški in finančni viri za izvajanje vrednotenja.....	74
12.4	Način obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenja.....	74
12.5	Mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja in način upoštevanja priporočil vrednotenja	74
13.	Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje.....	75
13.1	Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS.....	75
13.2	Opis kadrovskih kapacitet, izkušenj in znanj ter finančnega stanja vodilnega partnerja	77
14.	Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS	79
14.1	Skupščina LAS	79
14.2	Predsednik LAS.....	80
14.3	Upravni odbor LAS	80
14.4	Ocenjevalna komisija LAS.....	81
14.5	Nadzorni odbor LAS.....	81
15.	Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij.....	82

15.1	Operacije sofinancirane iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja	82
15.2	Operacije sofinancirane iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.....	83
15.3	Merila za izbor operaciji in postopek izbora	84
16.	Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem	90
16.1	Določitev finančnega okvira po skladu	90

3. Osebna izkaznica LAS

Naziv LAS	LAS ZA MESTO IN VAS		
Naslov LAS	Tehnološki park 19, 1000 Ljubljana		
Naslov varnega elektronskega predala	laszamestoinvas@poslovna.posta.si		
Spletna stran LAS	www.las-mestoinvas.si		
Predsednik LAS	Aco Franc Šuštar		
Vodilni partner LAS	Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije		
Naslov vodilnega partnerja LAS	Tehnološki park 19, 1000 Ljubljana		
Številka transakcijskega računa LAS	SI56 0126 1600 0002 707 pri Banki Slovenije		
Velikost območja LAS	236,4 km ²		
Število prebivalcev LAS	72.972		
Število občin	6		
Vključene občine (naštejte)	Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice		
Problemsko območje ali območje ZTNP-1 (označi)	DA NE		
Kohezijska regija	Zahodna Slovenija		
SLR bo financirana (označi)	EKSRP	ESRR	ESPR
Glavni sklad (označi)	EKSRP	ESRR	ESPR
Datum ustanovitve lokalnega partnerstva	22. 6. 2015		
Število članov LAS	<u>352</u>		

4. Povzetek SLR

Območje strategije obsega šest občin Osrednjeslovenske regije: Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice. Razteza se na 236,4 km², na njem biva 72.972 prebivalcev in je gosto poseljeno ter pretežno urbanizirano. Območje predstavlja homogeno prostorsko enoto, ki se srečuje z skupnimi razvojnimi izzivi.

Ukrep za izvajanje lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (CLLD) so lokalni akterji prepoznali kot primerno in pomembno priložnost za razvoj. Zaradi številnih skupnih interesov se je ustanovila lokalna akcijska skupina »**LAS Za mesto in vas**«. LAS je na podlagi kadrovske, finančne in upravne usposobljenosti za vodenje izmed svojih članov izbrala za vodilnega partnerja **Regionalno razvojno agencijo Ljubljanske urbane regije**.

Temelj delovanja »**LAS Za mesto in vas**« je Strategija lokalnega razvoja (SLR), v kateri je skupnost LAS zastavila cilje in ukrepe s katerimi bo realizirala svoje razvojne potenciale in reševala ključne probleme. Lokalno partnerstvo je pri pripravi SLR izhajalo iz štirih tematskih področij ukrepanja, ki so bila prepoznana kot ključna za reševanje lokalnih razvojnih potreb: ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin. Vizija LAS: »Ustvariti varno, zdravo in privlačno bivalno okolje za vse prebivalce, kar bomo dosegali s smotrno aktivacijo endogenih potencialov in uravnoveženim trajnostnim razvojem območja na vseh treh področjih: družbenem, ekonomskem in okoljskem«, naslavlja vsa področja ukrepanja in je konkretizirana preko posebnih ciljev in ukrepov za njeno izvajanje. Izbrani ukrepi bodo podpirali aktivnosti, ki bodo pripomogle k: (1) izboljšanju podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev, (2) kombiniranju razpoložljivih naravnih in človeških virov za realizacijo poslovnih idej, ki naslavlja okoljske in družbene izzive, (3) oživiljanju vaških in mestnih jeder z razvojem infrastrukture in programskih vsebin, (4) izkoriščanju potencialov in priložnosti, ki jih nudi kulturna dediščina, (5) izvajanju izobraževalnih in promocijskih aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja, (6) obnovi in revitalizaciji naravnih vrednot ter izboljšanju ugodnega stanja zavarovanih vrst, (7) povečanju pestrost in izboljšanju kakovosti storitev za ranljive skupine in (8) dvigu ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi.

SLR se bo financirala iz dveh skladov: **EKSRP in ESRR**. Razpoložljiva sredstva za izvajanje strategije LAS so v začetku programskega obdobja znašala **2.014.710 EUR**. MKGP je LAS Za mesto in vas dodelil dodatna sredstva iz naslova uspešnosti v skupni višini do največ 159.656,94 EUR, MGRT pa v višini 115.201,48 EUR iz naslova ostanka sredstev iz sklada ESRR [Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je iz naslova podaljšanja programskega obdobja za sklad EKSRP za obdobje 2021-2022 dodelilo dodatna sredstva v višini 117.485,00 EUR. Skupna sredstva za izvajanje strategije LAS znašajo 2.407.053,42 EUR. Na podlagi finančnega okvirja je za glavni sklad določen EKSRP, ki zagotavlja večino finančnih sredstev. - Skupna sredstva za izvajanje strategije LAS znašajo 2.289.568,42 EUR. Na podlagi finančnega okvirja je za glavni sklad določen EKSRP, ki zagotavlja večino finančnih sredstev.](#)

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR

5.1 Splošne geografske značilnosti območja

Območje LAS je povezano v homogeno prostorsko enoto, ki se nahaja na severozahodu Ljubljanske urbane regije ter pokriva šest občin: Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice. Območje je skladna prostorska celota in se srečuje s skupnimi izzivi in cilji. Na območju je po statističnih podatkih, SURS iz drugega polletja 2014, naselje Domžale, ki ima več kot 10.000 prebivalcev in ni upravičeno do sredstev iz naslova EKSRP. Do sredstev ESRR so upravičena zgolj urbana območja, z izjemo mestnih naselij mestnih občin (določena na podlagi SPRS 2007, Statističnega letopisa RS 2013 in Pravilnika o določitvi seznama dodatnih drugih urbanih območij). Na območju LAS so to: somestje Domžale (-Kamnik), občinska središča Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin, Vodice ter druga urbana območja, kjer mestne funkcije prevladujejo nad agrarnimi: Dob, Dragomelj, Ihan, Moste, Preserje pri Radomljah, Radomlje, Rodica, Spodnje Jarše, Srednje Jarše, Vir in Zgornje Pirniče.

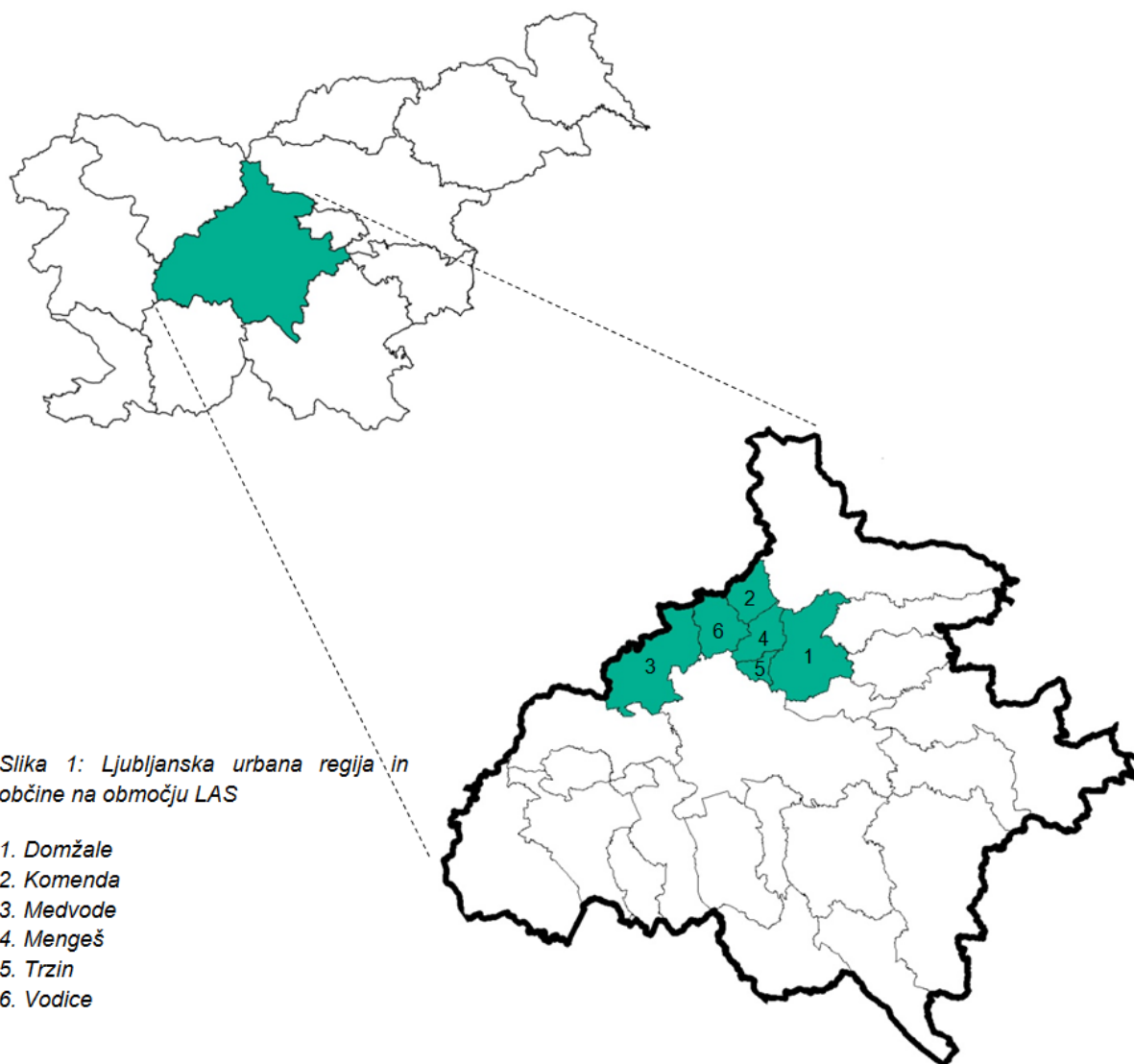
Območje na jugu meji na MO Ljubljana ter predstavlja njeno suburbano zaledje, saj tudi najbolj oddaljeni deli območja niso oddaljeni več kot 20 km od središča Ljubljane. Celotno območje obsega 236,4 km², na njem biva 72.972 prebivalcev in je gosto poseljeno ter pretežno urbanizirano. Območje je dovolj veliko in premore dovolj kritične mase človeških in ekonomskih virov za učinkovito izvajanje SLR.

Občina	Površina (km ²)	Število prebivalcev	Gostota prebivalstva (preb/km ²)	Število naselij
Domžale	72,3	34.949	483	51
Komenda	24,1	5.904	245	15
Medvode	77,6	15.937	205	31
Mengeš	22,4	7.555	337	4
Trzin	8,6	3.844	447	1
Vodice	31,4	4.783	152	16
Območje LAS	236,4	72.972	312	118

Tabela 1: Osnovni statistični podatki po občinah (vir: SURS, 2014 H2)

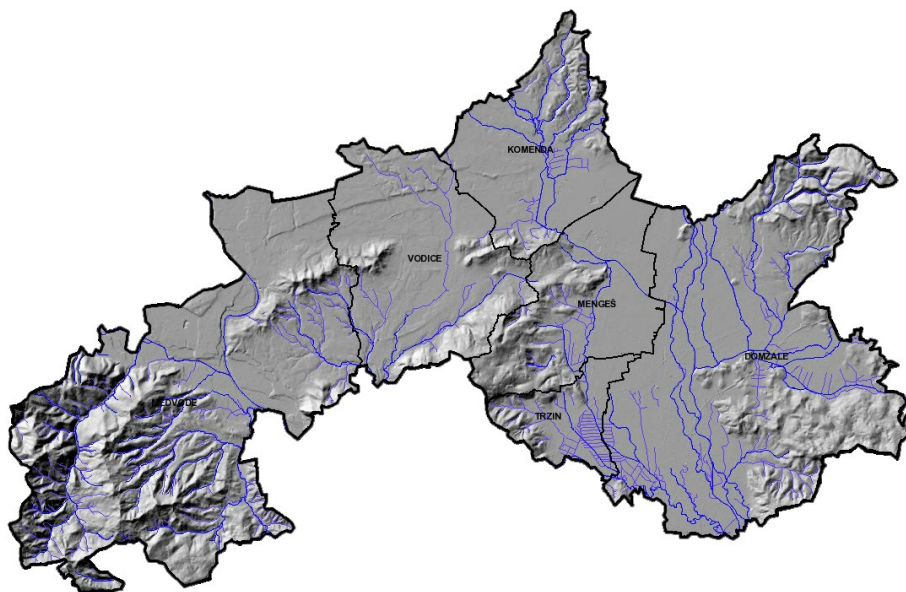
Območje LAS se nahaja v Zahodni kohezijski regiji in spada v Ljubljansko urbano regijo (tudi Osrednjeslovenska statistična regija), ki jo sestavlja 26 občin. Leži v osrednjem delu Slovenije, v Ljubljanski kotlini, in meji na Kamniško-Savinjske Alpe na severu, Posavsko hribovje na vzhodu, Polhograjsko hribovje na zahodu ter na Ljubljansko polje na jugu.

Pomembne prednosti območja so, poleg ugodne osrednje lege, tudi dobra prometna povezanost v vseh smereh, ter dejstvo, da se v tej regiji nahaja gospodarsko, upravno, kulturno in izobraževalno središče Slovenije – Ljubljana.

Slika 1: Kartografski prikaz območja LAS (vir: RRA LUR, 2015)

Območje se razprostira pretežno na uravnanim območju Ljubljanske kotline, na robu Ljubljanskega polja, ki proti severu prehaja v Kamniško-Bistriško, proti zahodu pa v Kranjsko-Sorško polje. Ravninska polja prekinjajo višje vzpetine: Šmarna gora, Rašica, Smledniški hrib, Hraški hrib, Tršanca, Repenjski hrib, Koseški hrib ter drugi gozdnati osamelci. Na zahodnem delu območja se svet dvigne v Polhograjsko hribovje, na vzhodu v Posavsko hribovje na severu pa prehaja v predgorje Kamniško Savinjskih Alp. Ravnino so s svojimi prodnatimi nanosi sooblikovale reke Sava in Sora ter Kamniška Bistrica s Pšato, Račo in drugimi pritoki, ki območju še vedno dajejo svojevrsten pečat.

Slika 2: Območje LAS z osnovnimi geografskimi značilnostmi (vir: spletni Atlas Okolja, ARSO, 2014)

Za območje sta značilna dva geomorfološko in pedološko zelo različna segmenta kulturne krajine, ravninski in hriboviti svet, ki pa gledano z vidika gospodarstva, prometne povezanosti, migracijskih tokov prebivalstva, družbene infrastrukture ter drugih značilnosti tvorita enoten življenjski prostor.

Za območje je značilen osrednji ravninski svet, ki ga prekinjajo gozdnati osamelci in ki na severnem, vzhodnem ter zahodnem robu prehaja v hribovje. Ravninski svet je ob glavnih prometnih oseh Ljubljana–Šentvid–Medvode–Kranj ter Ljubljana–Črnuče–Trzin–Domžale–Kamnik gosto poseljen in močno urbaniziran, tako da tvori strnjeno poselitveno območje oziroma urbano aglomeracijo. Preostali ravninski del ima pretežno agrarni značaj, prevladuje intenzivno obdelana kmetijska krajina z zaplatami ravninskega gozda in razpršeno poselitvijo. Manjša točkovno razporejena naselja so po večini stara vaška jedra, ki pa jih obdajajo pasovi novejše, predvsem stanovanjske, gradnje. Na območju je namreč že vrsto let zaznati intenzivno suburbanizacijo, ki v funkcionalnem in vizualnem smislu siromaši podeželski prostor. Zgoščena stanovanjska novogradnja, pomanjkanje osrednjih oskrbnih in storitvenih funkcij ter prometno urejanje središč na škodo odprtega javnega prostora so pripomogli k trendu preoblikovanja vaških središč v spalna naselja. Za ustavitev trenda bo potrebna tako vsebinska kot oblikovna prenova središč: prenova opuščenih in zanemarjenih stavb ter javnega odprtega prostora (trga), skupaj z razvijanjem primerne javnega programa na temelju kulturnih in zgodovinskih vrednot lokalnega okolja.

V hribovitem predelu prevladuje gozd. Reliefna razčlenjenost, višje nadmorske višine ter oddaljenost od naselij oziroma težja dostopnost so glavni omejitveni dejavniki za poselitev in razvoj, zato je hribovit svet redko poseljen. Manjša naselja in omejena kmetijska raba (travniki in pašniki) se pojavljajo ob vznožju hribovja, v širših iztekah dolin ter na prisojnih pobočjih in slemenih. Na celotnem območju je v teku intenziven proces zaraščanja mejnih kmetijskih zemljišč. Značilna je razpršena poselitev v obliki manjših strnjenih naselij, v Polhograjskem hribovju pa se pojavljajo tudi manjši zaselki in samotne kmetije. Hribovska naselja se za zadovoljevanje tistih potreb, ki presegajo njihove lokalne zmogljivosti (šolstvo, zdravstveno varstvo, komunalne storitve itd.) navezujejo na centralna naselja območja, oziroma na Ljubljano.

Urbana območja

Ravninski svet je ob glavnih prometnih oseh v smeri Ljubljane gosto poseljen in močno urbaniziran, tako da tvori strnjeno poselitveno območje oziroma urbano aglomeracijo. Omrežje funkcionalno in fizično povezanih naselij omogoča dopolnjevanje storitvenih, oskrbnih, gospodarskih in drugih dejavnosti v posameznem naselju, kar povečuje kakovost bivanja in gospodarske pogoje na območju. Po kriterijih za sofinanciranje iz sklada ESRR se uvrščajo med urbana območja občinska središča: Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin, Vodice ter naslednja naselja: Dob, Dragomelj, Ihan, Preserje pri Radomljah, Radomlje, Rodica, Spodnje Jarše, Srednje Jarše, Vir (vsa naselja v občini Domžale), Moste (občina Komenda) in Zgornje Pirniče (občina Medvode).

Naselje	Št. prebivalcev	Površina naselja (km ²)	Gostota naseljenosti (št. preb./km ²)	Povprečna starost
Domžale	12.668	5,2	2.429	41
Komenda	924	2,4	378,8	40,4
Medvode	5.101	4,2	1.213,7	44,8
Mengeš	6.281	13,3	472,3	41,2
Trzin	3.851	8,6	447	41
Vodice	1.651	6	273	36,9
Dob	1.587	3,1	510,7	39
Dragomelj	901	3,2	280,7	35
Ihan	762	1,6	489,4	39,2
Moste	1.351	1,6	828	35,3
Preserje pri Radomljah	1.603	1,2	1.368,2	39,6
Radomlje	1.688	2,4	712,9	40,3
Rodica	837	0,4	2266	42,5
Spodnje Jarše	708	0,3	2.026,1	36,9
Srednje Jarše	720	0,4	1.975,1	37
Vir	3.447	1,4	2.409,1	41,6
Zgornje Pirniče	1.304	2,8	472,3	41,7
Urbana območja LAS	45.384	58,1	1.091,3	39,6

Tabela 2: Osnovni statistični podatki po naseljih (vir: SURS, 2014 H2)

Domžale skupaj s sosednjimi funkcionalno povezanimi naselji in Kamnikom tvorijo somestje in igrajo vlogo središča regionalnega pomena. Somestje po številu prebivalcev in tudi ekonomski moči presega marsikatero drugo središče nacionalnega pomena, s svojimi storitvenimi, oskrbnimi, zaposlitvenimi in drugimi dejavnostmi pa oskrbuje širše vplivno območje, tudi v sosednjih občinah.

V naselju Domžale se nahaja občinska uprava ter upravna enota, policijska postaja, okrajno sodišče, izpostava Davčne uprave RS, Geodetske uprave RS, poštna poslovalnica Pošte Slovenije in poslovalnice več bank. Tu so locirane tudi druge storitvene, oskrbne in družbene dejavnosti osnovnega in višjega nivoja: ZD Domžale s splošnimi ambulantami in urgenco, več zasebnih ordinacij, več lekarn, Dom upokojencev Domžale, MGC Bistrica, več vrtcev (Vrtec Domžale, Vrtec Urša, Vrtec Dominik Savio Karitas, Zasebni vrtec Mali princ), več osnovnih šol (OŠ Domžale, OŠ Venclja Perka, OŠ Rodica), srednja šola Domžale, glasbena šola, CSD Domžale ter izpostava Zavoda RS za zaposlovanje – Urad za delo Domžale. Kulturni program se izvaja preko javnih zavodov: KD Franca Bernika Domžale, Knjižnice Domžale in Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Domžale. Poteka v več objektih namenjenih kulturni dejavnosti, poleg že naštetih tudi v Likovnem razstavišču, Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–2020/2022**

Menačnikovi domačiji, Godbenem domu in Gasilskem domu Študa z dvorano za prireditve. Na območju delujejo številna aktivna kulturna društva. Za potrebe mladih na območju deluje Mladinski kulturni center. Domžale so dobro opremljene s športno infrastrukturo, na južnem delu naselja je Športni park z nogometnim stadionom, atletsko stezo, več športnimi igrišči, zunanjim bazenom, skate parkom, drsališčem in teniško dvorano ter igrišči. V središču naselja je tudi športna dvorana, Hala Komunalnega centra. Manjša športna igrišča so locirana tudi v bližini osnovnih šol. Na območju deluje Zavoda za šport in rekreacijo Domžale ter številna aktivna športna društva in klubi. Parkovne površine se nahajajo ob rekreacijski osi Kamniške Bistrice in v središču mesta Domžale. Najpomembnejše območje za rekreacijo Šumberk leži na robu naselja, v njegovem okviru sta urejeni trim steza in gozdna učna pot. Opremljenost z otroškimi igrišči je ustrezna, vendar je žal večina igrišč ob vrtcih in so v popoldanskem času in čez vikende nedostopna. V Domžalah delujeta dva hotela (Ambient hotel, Hotel Krona) ter nekaj manjših ponudnikov gostinskih in turističnih storitev, ni pa večjega turističnega nosilca ter ustreznega turistično informacijskega centra. Tradicionalna je usmerjenost v obrtno-industrijsko dejavnost, narašča pa število delovnih mest v terciarnem in kvartarnem sektorju. Intenzivna rast prebivalstva in dejstvo, da Domžale predstavljajo zaposlitveni center tudi za sosednje občine, se odražata v pomanjkanju zaposlitvenih možnosti in velikih dnevnih migracijah. Glavna gospodarska območja so locirana izven naselja Domžale v bližnjih naseljih Količevo, Zgornje Jarše, Preserje pri Radomljah in Vir, zaradi poslovnih razlogov je pričakovati, da se bodo nekatera med njimi v naslednjih letih prestrukturirala. V Domžalah deluje tudi socialno podjetje Društvo verjamem vate. Na območju naselja je registriranih kar 2673 poslovnih subjektov, tu deluje tudi 189 nevladnih organizacij. Domžale so prometno dobro povezane z ostalimi naselji znotraj občine ter sosednjimi središči, tako s cestno, avtocestno kot tudi železniško infrastrukturo.

Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice so občinska upravna središča, ki zagotavljajo osnovne storitvene, oskrbne in družbene dejavnosti za prebivalce občin. Za višji nivo dejavnosti morajo prebivalci uporabljati središča višjega nivoja (Ljubljana, Domžale, Kamnik, delno Kranj).

V naselju **Komenda** se nahaja občinska uprava ter naslednje osnovne storitvene, oskrbne in družbene dejavnosti: poštna poslovalnica PS, Zdravstveni zavod Revita, lekarna, vrtec, osnovna šola, glasbena šola, knjižnica (enota Knjižnice Kamnik), kulturni dom, Mravljisce – mladinski center Komenda, športna dvorana s športnimi igrišči na prostem in hipodrom. V naselju je registriranih 179 poslovnih subjektov, deluje pa tudi 36 nevladnih organizacij. Gospodarsko območje je umeščeno izven naselja in ni v celoti izkoriščeno. Komenda je dobro prometno povezana z ostalimi naselji znotraj občine ter sosednjimi središči.

V naselju **Medvode** se nahaja občinska uprava, Krajevni urad UE Ljubljana - Medvode, policijska postaja ter naslednje osnovne storitvene, oskrbne in družbene dejavnosti: poštna poslovalnica PS, poslovalnice banke, ZD Medvode, Dom starejših občanov Medvode, lekarna, vrtec, osnovni šoli, glasbena šola, knjižnica, kulturni dom Svoboda, dnevni center za mlade in mladostnike Bivak, mladinski klub Jedro, športna dvorana in športna igrišča na prostem ob NK Jezero Medvode ter OŠ Medvode. V Medvodah deluje Hotel Penzion Na klancu ter nekaj manjših ponudnikov gostinskih in turističnih storitev. Na območju je zelo aktivna Turistična zveza Medvode. V naselju je registriranih 820 poslovnih subjektov, deluje pa tudi 83 nevladnih organizacij. Gospodarska območja so umeščena na rob naselja in so potrebna prestrukturiranja. Medvode so dobro prometno povezane z ostalimi naselji znotraj občine ter sosednjimi središči, tako s cestno kot tudi železniško infrastrukturo. Slabša je povezanost z naselji v Polhograjskem hribovju.

V naselju **Mengeš** se nahaja občinska uprava ter naslednje osnovne storitvene, oskrbne in družbene dejavnosti: poštna poslovalnica PS, poslovalnica banke, ZP Mengeš (enota ZD Domžale), Dom počitka Mengeš, Dom Sv. Katarine, lekarna, vrtec, osnovna šola, glasbena šola (oddelek Glasbene šole Domžale), krajevna knjižnica (enota Knjižnice Domžale), kulturni dom (Špas Teatra), gasilsko godbeni

dom, AIA – mladinski center Mengeš, športni center s športnimi igrišči na prostem, manjše športno igrišče je locirano tudi ob OŠ Mengeš. V Mengešu deluje Hotel Harmonija in več manjših ponudnikov gostinskih in turističnih storitev. V naselju je registriranih 1136 poslovnih subjektov, deluje pa tudi 76 nevladnih organizacij. Gospodarsko območje je umeščeno na rob naselja in ni v celoti izkoriščeno. Mengeš je dobro prometno povezan z ostalimi naselji znotraj občine ter sosednjimi središči.

V naselju **Trzin** se nahaja občinska uprava ter naslednje osnovne storitvene, oskrbne in družbene dejavnosti: poštna poslovalnica PS, več poslovalnic banke, splošna ambulanta (enota ZD Domžale), Dom počitka Mengeš – Enota Trzin, lekarna, vrta (Vrtec Žabica, Zasebni vrtec Geko), osnovna šola, glasbena šola, krajevna knjižnica (enota Knjižnice Domžale), kulturni dom (KD Franc Kotar), kulturno turistično središče Center Ivana Hribarja, mladinski klub, PingPong – kreativni center Trzin, športni park Trzin s športnimi igrišči na prostem in pod balonom, športni stadion pri OŠ Trzin. V naselju je registriranih 1538 poslovnih subjektov, deluje pa tudi 49 nevladnih organizacij. Gospodarsko območje je prostorsko ločeno od preostalega naselja in dobro izkoriščeno. Trzin je dobro prometno povezan z ostalimi naselji znotraj občine ter sosednjimi središči, tako s cestno, kot tudi železniško infrastrukturo.

V naselju **Vodice** se nahaja občinska uprava ter naslednje osnovne storitvene, oskrbne in družbene dejavnosti: poštna poslovalnica PS, zdravstvena postaja s koncesionirano dejavnostjo (splošni zdravnik, zobozdravnik, patronažna služba), lekarna, vrtec, osnovna šola, podružnica zasebne glasbene šole, krajevna knjižnica (enota MKL), kulturni dom, športna igrišča ob OŠ Vodice in zasebni športno rekreacijski center. V naselju je registriranih 268 poslovnih subjektov, deluje pa tudi 20 nevladnih organizacij. Vodice so dobro prometno povezane z ostalimi naselji znotraj občine ter sosednjimi središči (AC priključek in javni potniški promet).

Dob, Dragomelj, Ihan, Moste, Preserje pri Radomljah, Radomlje, Rodica, Spodnje Jarše, Srednje Jarše, Vir in Zgornje Pirniče so pomembna lokalna središča, v katerih najdemo nekatere osnovne storitvene, oskrbne in druge dejavnosti.

Naselje	pošta	vrtec	osnovna šola	zdravstvena infrast.	športna infrast.	kulturna infrast.	št. podjetij	št. NVO
Dob	x		x		x	xxx	158	14
Dragomelj		x	x				91	4
Ihan		x	x		x	xx	89	11
Moste		x	x				117	6
Preserje pri Radomljah		x	x	x	x		180	14
Radomlje	x	xx		xx	x	x	191	19
Rodica		x	x			x	83	12
Spodnje Jarše			x	x			93	3
Srednje Jarše		x					83	4
Vir	x	x		x	x	x	291	30
Zgornje Pirniče		x	x		x	x	136	10

Tabela 3: Osnovne dejavnosti po naseljih (vir: različni viri)

Krajinske značilnosti

Območje obsega osrednji ravninski del Slovenije, ki ga predstavljata izravnani svet v širokem pasu ob reki Savi ter njenih pritokih, prostorski okvir pa mu dajejo na severu Alpe in Predalpsko hribovje. Osnovne krajinske značilnosti tega območja so: ravninski relief, zaplate nižinskega gozda, gosta urbanizacija, z agrarnimi operacijami preoblikovana kmetijska zemljišča, monokulturna kmetijska raba,

vodotoki obrasli z obvodnim rastjem in razgibano, gričevnato in hribovito, s strmimi gozdnatimi pobočji ter z manjšimi potoki prepredeno obrobje ravnine.

Manjše prostorske poudarke ustvarjajo: gručasta naselja na ravnini z izstopajočimi cerkvami, obdana s sadovnjaki in kozolci, kapelice in znamenja na poljih, ravninski gozdovi, gričevnato obrobje z gradovi, osamelci, vodotoki z obrežnim rastjem ter skupine dreves.

Glavne krajinske značilnosti območja so: sotočje reke Save in Sore, Zbiljsko jezero, Šmarna gora, Rašica, zelena os Kamniške Bistrice in Polhograjsko hribovje.

Spremembe, ki so posledica naravne sukcesije so manjšega obsega in so vezane predvsem na vodno moč vodotokov (nasipavanje in poplavljanje). Največje spremembe v prostoru so posledica človeških posegov, predvsem poselitve, obsežne melioracije kmetijskih zemljišč in regulacije vodotokov. Opazne so tudi spremembe v poselitvenem vzorcu – rast in stapljanje naselij vzdolž prometnic ter nenadzorovana gradnja na robovih naselij. V vidnem zaznavanju moteče delujejo preko ravnine zgrajeni številni infrastrukturni objekti – avtocesta, obvoznica in regionalne ceste, daljnovodi, plinovodi in podobno (Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, 1998).

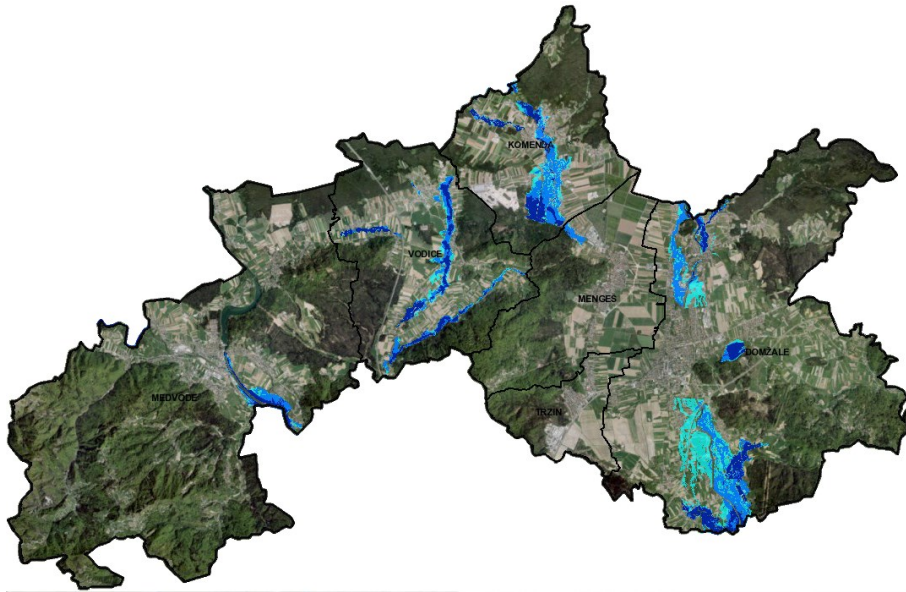
Hidrološke značilnosti

Celotno območje LAS pripada porečju reke Save. Osnovno značilnost hidrografiji dajejo Sava, nižinska Sora, ki se pri Medvodah izlije v Savo, ter največji slovenski hudournik Kamniška Bistrica. Njihovi pritoki izvirajo v Predalpskem hribovju in so hudourniškega značaja, ki se kaže z zelo veliko razliko med nizkimi in visokimi pretoki. Večji potoki na območju LAS so Pšata, Radomlja in Rača.

Zaradi koncentracije poselitve, kmetijstva in nekdanje industrije so vsi vodotoki močno regulirani, vendar pa se je ob njih ohranilo nekaj obvodnega rastja. Za Kamniško Bistrico in Pšato so značilne mlinščice, ki so nekdanj poganjale mline in žage, pozneje pa so postale industrijski oziroma odvodni kanali. Naravno ohranjenih delov vodotokov je malo in še ti so ohranjeni predvsem v zgornjem toku.

Na območju LAS je večje umetno jezero Zbilje, ki je nastalo leta 1953 kot akumulacija ob izgradnji HE Medvode. Poleg tega so prisotne tudi manjše stoječe vode: jezerca, bajerji, ribniki, ki so po večini nekdanji glinokopi, ki jih je zalila voda.

Na ravninskih poljih (Soriškem, Kamniško-Bistriškem in Vodiškem polju) je izrednega pomena podtalnica z bogatimi zalogami pitne vode, vrelci in izviri. Površinsko tekoče vode so hidrološko povezane s podzemnimi vodami. Primarni vodonosnik so peščeno-prodni zasipi reke Save in njenih pritokov. Podtalnico prav tako napajajo padavine, ki podzemno prenikajo s hribovitega obrobja ravnine, ki ga gradijo prepustne karbonatne kamnine. Kakovost podtalnice Vodiškega polja je dobra, na Kamniško-Bistriški ravnini pa je zaradi močne urbanizacije, nekdanje industrije in intenzivnega kmetijstva onesnažena.

Slika 3: Integralna karta poplavne nevarnosti za območje LAS (vir: spletni Atlas Okolja, ARSO, 2014)

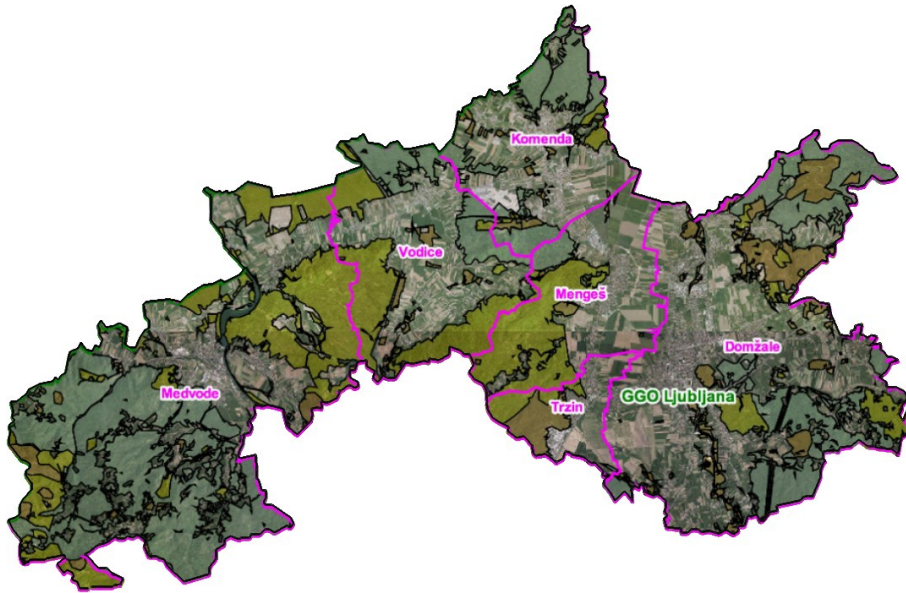
Ob širjenju urbanizacije in razvoju industrije so sočasno potekala tudi dela za varstvo pred poplavami. Danes sta na odseku reke Save pri Medvodah zgrajeni dve hidroelektrarni: HE Medvode in HE Mavčiče, ki s svojimi zaježitvami uravnavata rečni pretok in zmanjšujeta možnost in vplivno območje poplav. Na območju občine Medvode najpogosteje poplavlja v spodnjem toku med naseljema Medno in Spodnje Pirniče. Skoraj celotna struga Kamniške Bistrice je regulirana, nekdanje poplavne ravnice pa so urbanizirane. Prevodnost je na različnih delih struge različna in tudi varnost pred poplavami ni enaka na celotnem odseku. Na območju občine Domžale obstaja nevarnost poplav predvsem na severnem delu ter na južnem delu na območju Ihana. Poleg Kamniške Bistrice poplavlja tudi njeni pritoki: Čudna, Hudski potok, Rača, Radomlja, Rovščica, Žabnica, Želodnik, ki prizadenejo okoliška naselja ter ceste med njimi, pritoki Pšate na južnem delu občine Trzin, Graben in Dobrova pa na območju občine Vodice. Bliskovite poplave in zemeljske plazove povzročajo tudi nekateri hudourniški potoki v Polhograjskem hribovju.

NARAVNI VIRI IN SUROVINE

Gozd

Gozdne površine pokrivajo 11.087,4 ha, kar predstavlja 46,9 % vseh površin na območju LAS. Poleg prevladujočih večnamenskih je na območju 777,8 ha varovalnih gozdov, ki opravljajo pomembno vlogo zaščite ljudi in infrastrukture pred naravnimi nevarnostmi plazov, poplav in zemeljske erozije. Na območju ni gozdov s posebnim namenom oziroma gozdnih rezervatov.

Večje sklenjene gozdne površine se nahajajo na območju Polhograjskega hribovja in Posavskega hribovja. Na ravnini je gozda ostalo malo, saj so bile v preteklosti vse primerne površine izkrčene za kmetijstvo, tako večinoma porašča višje osamelce in gričevje, redke so ohranjene zaplate nižinskega gozda. Ostanke gozda na ravnini so pomembni z ekološkega, rekreacijskega in estetskega vidika.

Slika 4: Karta dovoljenih rab gozdnega prostora (vir: Pregledovalnik podatkov o gozdovih, ZGS, 2015)

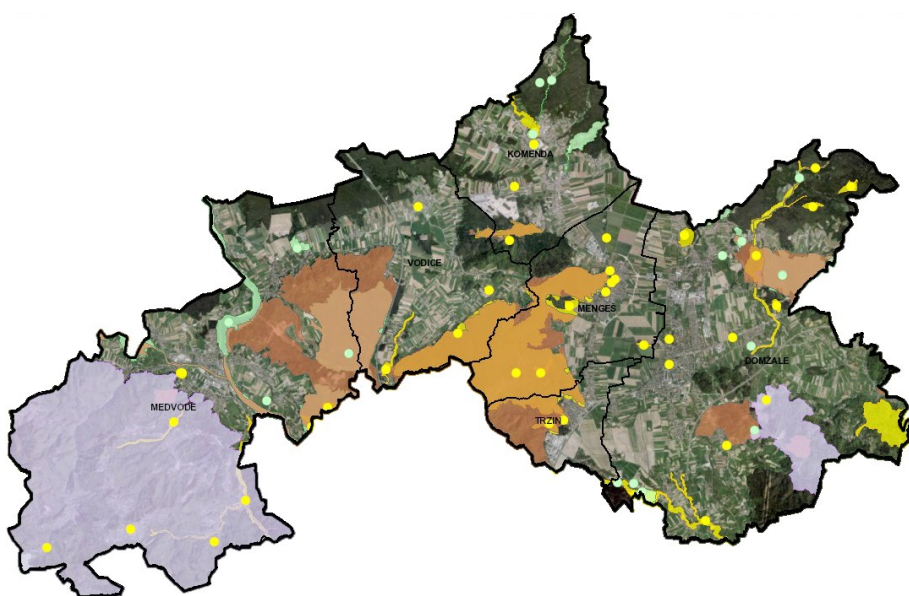
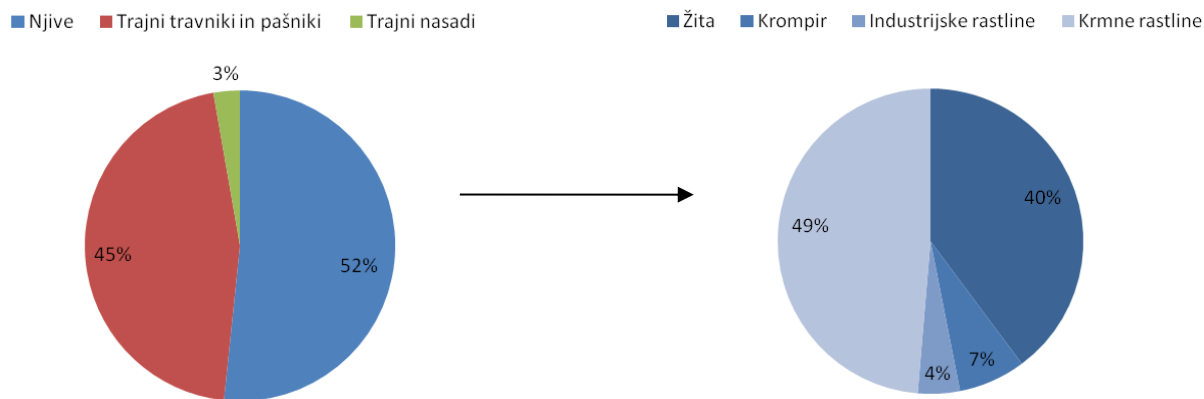
Največ gozdov na območju LAS je v zasebni lasti in presega 90 % vseh gozdnih površin. Gozdna posest posameznega lastnika je izredno razdrobljena, saj v povprečju meri 2,9 ha in se običajno deli na več med seboj ločenih gozdnih parcel. Velikost zasebne posesti je pomemben omejujoč dejavnik, saj je pri veliki razdrobljenosti posesti ekonomski interes lastnikov za gospodarjenje z gozdom manjši, stroški pridobivanja so večji, lastnike pa je težje organizirati. Zato številni lastniki z gozdom ne gospodarijo ustrezno, ali pa z njim sploh ne gospodarijo. Gozd s tem izgublja kakovost, posledično pa se manjša potencialni zaslužek s prodajo lesa. Tako kljub relativno visoki gozdnatosti območja, lesnopredelovalna panoga ni razvita. Gozdno-lesne predelovalne verige so neobstoječe, večino lesne mase se porabi za lastne potrebe, manjši odstotek se proda na trgu, predvsem hlodovina v surovem stanju.

Kmetijska zemljišča

Kmetijske površine pokrivajo 23.640 ha, kar predstavlja 35,5 % vseh površin na območju. Melioracije in zložbe zemljišč so glavna značilnost Kamniško Bistriškega polja. Območje prekrivajo obsežne kmetijsko intenzivno obdelane površine, med katerimi prevladujejo njive, kjer gojijo pretežno monokulture namenjene pridelavi krmnih rastlin za živinorejo. V manjšem obsegu se pridelujeta krompir in žita (največ pšenica, ječmen, oves). Le 15 % kmetijskih gospodarstev na območju se ukvarja s pridelavo poljščin. V zadnjem času je za okolico Ljubljane značilna preusmeritev v pridelovanje vrtnin za trg, vendar je tej, za območje zelo zanimivi tržni panogi kmetijstva, še vedno namenjen zgolj dober odstotek vseh kmetijskih zemljišč v uporabi.

Na manj kakovostnih zemljiščih (vlažnih, členjenih in strmih) prevladujejo travniki in pašniki. Najpomembnejša kmetijska panoga na območju je živinoreja, natančneje govedoreja, ki se je razvila v večjem obsegu prav zaradi velikih površin travinja in pašnikov. Z živinorejo se ukvarja kar 72 % kmetijskih gospodarstev na območju.

Zaradi razmeroma neugodnih pridelovalnih razmer trajni nasadi ne predstavljajo pomembnejšega deleža v strukturi rabe kmetijske zemlje. Sadovnjaki, predvsem trajni nasadi jabolk, v omejenem obsegu obdajajo naselja (Smednik, Pirniče).

Graf 1: Raba kmetijskih zemljišč ter razčlenjena raba njivskih zemljišč na območju (vir: SURS, 2010)

Slika 5: Karta naravovarstveno pomembnih območij (vir: spletni Atlas Okolja, 2014)

Naravna dediščina

Narava je, kljub gosti poselitvi in pretežno urbanem značaju območja, dokaj dobro ohranjena in obsega zelo različne ohranjene habitate: bukove gozdove in ostanke nižinskih gozdov, alpske reke in obrečne ravnice, mokrotne travnike in redka in ogrožena mokrišča z nizkimi in prehodnimi barji, nižinske ekstenzivne travnike, suha travišča, celo osameli kras s kvalifikacijskimi vrstami evropskega omrežja Natura 2000 in drugimi zavarovanimi vrstami. Predvsem v ravninskih predelih je naravno okolje precej razdrobljeno zaradi goste poselitve in kmetijskih površin, hkrati pa so otočki naravnega okolja, ki se nahajajo v bližini naselij, še posebej v okolici Ljubljane, priljubljene izletniške točke in hkrati dokaj obremenjeni.

Na območju sta dve obsežni območji naravne in kulturne krajine, ki sta varovani kot zavarovana območja narave z občinskimi odloki: Krajinski park Polhograjski dolomiti (občina Medvode) in Spominski park

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–2020/2022**

revolucionarnih tradicij (občina Domžale). Na območju se nahaja 25 točkovnih naravnih vrednot (pretežno dreves) in 45 območij naravnih vrednot, od tega je 6 točkovnih in 17 območij naravnih vrednot državnega pomena.

Na več kot 7.730 ha oziroma 32,7 % celotnega območja se razprostira omrežje Natura 2000, med njimi so posebej varovane naslednje enote: Ihan, Ihanska jama, Boštonova jama, Babja luknja, Češeniške Gmajne, Zadnje struge pri Suhadolah, Šmarna gora, Rašica, Sava–Medvode–Kresnice, Sora Škofja Loka – jez Goričane ter Mavelščica – povirni del. Za območje so še posebej značilna večja območja mokrišč ter številna manjša jezera, ribniki in mlake, ki so po večini nekdanji glinokopi, ki jih je zalila voda.

INFRASTRUKTURA NA OBMOČJU

Prometna infrastruktura

Na dobro prometno povezanost območja vplivata ugodna osrednja lega v slovenskem prostoru in neposredna bližina prestolnice. Večji del območja predstavlja ravninski svet, ki se razprostira v smeri glavnih vodotokov Save in Kamniške Bistrice, kar je že od nekdaj omogočalo enostavno in učinkovito prometno povezovanje s sosednjimi regijami. Na območju LAS je prometna infrastruktura zelo dobro razvita. Obstajajo pa razlike, predvsem med občinskimi središči oziroma urbaniziranimi območji ob glavnih prometnicah ter podeželskim zaledjem. Kar je za območje posebej pomembno je avtocestna povezava, ki omogoča hiter dostop do zaposlitvenih središč in blagovno storitvenega trga, predvsem Ljubljane. V obratni smeri je za prebivalce Ljubljane in turiste zagotovljena hitra dostopnost do podeželja. Bližina glavnega mesta hkrati povzroča zelo intenzivne prometne tokove, ki so posledica predvsem dnevnih migracij zaradi zaposlitve, šolanja, oskrbe in storitev.

Kot je razvidno iz tabele št. 4 je večji del cestnih povezav kljub vsemu vezan na občinske ceste, ki predstavljajo skoraj 90 % celotne prometne infrastrukture in kjer imajo občine nemalo problemov zaradi rednega in gradbenega vzdrževanja.

Občina	Državne ceste (km)				Občinske ceste (km)			
	avtoceste (AC)	hitre ceste (HC, H1)	glavne ceste (G1, G2)	regionalne ceste (R1, R2, R3)	lokalne ceste (LC)	krajevne ceste (MZ, LK)	javne poti (JP)	javne kolesarske poti
Domžale	10,2	-	-	19,8	74	26,4	123,6	15,4
Komenda	-	-	5,1	5,3	16	2,3	35,7	-
Medvode	-	-	-	10,2	60,8	6,5	154,1	-
Mengeš	-	-	6,2	1,8	9,9	4,1	39	-
Trzin	-	-	3,9	0,4	-	9,6	10,2	0,5
Vodice	9,2	-	-	12,2	20,8	3,9	42,8	-
Območje LAS	19,4	0	15,2	49,7	181,5	52,8	405,4	15,9

Tabela 4: Dolžine cest po posameznih kategorijah po občinah (vir: SURS, 2012)

Območje leži na stičišču medregionalnih povezav v smeri proti vzhodu in zahodu. Glavno os proti zahodu predstavlja državna avtocesta A2, ki poteka v smeri Ljubljana–Kranj–Lesce–Karavanke–Avstrija, glavno povezavo proti vzhodu pa A1 v smeri Ljubljana–Celje–Maribor–Šentilj–Avstrija. Prav tako so na območju pomembne regionalne prometne povezave v smeri Ljubljana–Trzin–Mengeš–Vodice–Brnik–Kranj, v smeri Ljubljana–Domžale–Mengeš–Kamnik in v smeri Ljubljana–Medvode–Kranj. Problematična je velika obremenjenost regionalnih cest, predvsem s tranzitnim prometom, ki potekajo skozi središča naselij in stanovanjska območja. Na glavnih problemskih območjih so načrtovane obvoznice, med katerimi je še posebej pomembna izgradnja povezovalne ceste Želodnik–

Mengeš–Vodice, ki naj bi razbremenila glavno cesto skozi center Mengša in Vodice in omogočala boljšo navezavo obstoječih poslovnih con na avtocestno omrežje.

Slika 6: Karta državnih cest na območju (vir: spletni Atlas Okolja, ARSO, 2014)

Na območju potekajo železniške povezave; glavna proga v smeri Ljubljana–Škofja Loka–Kranj–Bled–Jesenice–Avstrija, s postajališčem v občini Medvode, ter regionalna proga, ki povezuje Ljubljano in Kamnik, z več postajališči v občinah Trzin in Domžale. V teh občinah je poleg obstoječega javnega avtobusnega prometa delujoč tudi železniški primestni promet.

V bližini območja, v sosednji občini Cerklje na Gorenjskem, je locirano glavno slovensko letališče, Letališče Jožeta Pučnika. Z letališčem je območje povezano preko državnih cest, v načrtovanju pa sta krožna regionalna cestna povezava in železniška povezava letališča s Kranjem in Ljubljano, ki bo potekala preko območja LAS in bo omogočala hiter železniški potniški promet ter pričakovano pospešila razvoj logistično-distribucijskih dejavnosti v gravitacijskem območju letališča. Z razvojem letališča pa se pojavljajo čedalje večji pritiski lokalnih skupnosti iz okoliških krajev za zmanjšanje emisij hrupa.

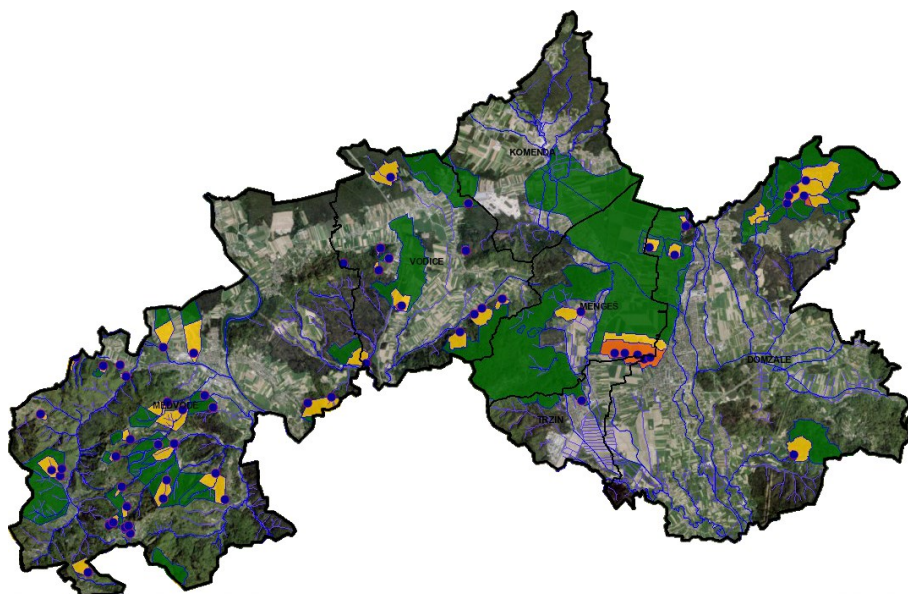
Javni potniški promet na območju je zadovoljivo urejen, tako potek linij, pogostost odhodov in pokritost s postajališči (9 železniških in 66 avtobusnih postajališč). Na žalost pa je število uporabnikov javnega potniškega prometa relativno majhno. Kot eno glavnih pomanjkljivosti ocenjujejo odsotnost večje avtobusne postaje in integracijo železniških in avtobusnih postajališč. Medkrajevni potniški promet na območju zagotavlja več operaterjev: Alpetour, Kam Bus, LPP in Slovenske železnice, ki pa večinoma povezujejo posamezna večja središča z Ljubljano in ne delujejo lokalno na območju. V letu 2012 je LPP na območju uvedel dve novi integrirani avtobusni liniji: linija Medvode–Vodice in linija Ljubljana–Vodice.

Kolesarstvo, kot oblika trajnostne mobilnosti na območju ni razvito. Nekaj urejenih kolesarskih poti je v središču naselij Domžale in Trzin, načeloma pa velja, da so na območju urejene kolesarske povezave predvsem za rekreacijski in turistični namen, ne za večanje trajnostne mobilnosti. Obstoječe poti so slabše vzdrževane, neposodobljene in med seboj nepovezane.

Za ohranjanje poseljenosti in uspešen gospodarski razvoj je izrednega pomena zagotavljanje ustrezne infrastrukturne opremljenosti celotnega območja, kar bo tudi v bodoče zahtevna naloga, saj vzpostavitev učinkovite prometne infrastrukture otežuje predvsem številčna nova, slabo načrtovana in organizirana stanovanjska gradnja.

Oskrba s pitno vodo

Dejavnost oskrbe s pitno vodo na območju LAS izvaja več javnih komunalnih podjetij: Komunala Kamnik (občina Komenda), Komunala Kranj (občina Medvode), JKP Prodnik (občine Domžale, Mengeš, Trzin) in Komunala Vodice (občina Vodice). Voda se na območju dobavlja preko več centralnih javnih vodovodnih sistemov (VS Domžale, VS Radomlje, VS Medvode, VS Ojstrica, VS Osojnik, VS Topol, VS Studenčice, VS Kamnik, VS Krvavec, VS Vodice), ki ga na hribovitih predelih dopolnjuje več vaških vodnih sistemov. Za območje je značilno, da se posamezni vodni sistemi med seboj podpirajo in povezujejo, veliko je tudi sodelovanje sosednjih občin na področju vodooskrbe. Delež priključenih gospodinjstev na vodovodno omrežje je skoraj 98 %, najvišji je na območju občin Vodice (100 %) in Domžale (99,9 %).

Slika 7: Vodovarstvena območja lokalnega pomena na območju LAS (vir: spletni Atlas Okolja, ARSO, 2014)

Ravninski del območja se oskrbuje pretežno iz vrtin in vodnjakov, ki zajemajo vodo v kvalitetnem vodonosniku na področju peščeno-prodnih zasipov reke Save in pritokov ter Polhograjskega hribovja. Na območju je več vodovarstvenih območij lokalnega pomena, ki pa so zaradi močne urbanizacije in intenzivnega kmetijstva vedno bolj obremenjena in vse bolj podvržena tveganju onesnaženja.

Vodne izgube na vodovodnem sistemu so ocenjene na 30 %–42 %, odvisno od vodnega sistema, in so posledica dotrajanega sistema kot tudi nekontroliranega odvzema vode. Občine dograjujejo vodovodni sistem v sklopu večjih pozidav, obnove vodovodnih cevi pa se v glavnem vršijo vzporedno z gradnjo in obnovo kanalizacijskega sistema.

Komunalna in druga okoljska infrastruktura

Javne službe odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda na območju LAS zagotavlja več javnih podjetij: Komunala Kamnik (občina Komenda), Komunala Vodice (občina Vodice), JKP Prodnik (občine Domžale, Mengeš, Trzin), JP VO-KA (občina Medvode) ter podjetje JP CČN Domžale – Kamnik (za občine Domžale, Komenda, Mengeš, Trzin), ki se ukvarja izključno s čiščenjem komunalnih odpadnih in padavinskih voda. Na območju delujejo tudi manjše komunalne čistilne

Strategija lokalnega razvoja LAS Za mesto in vas 2014–~~2020~~2022

naprave: ČN Vodice in ČN Pirniče, ki pa nista pravilno dimenzionirani in nimata urejenih vseh čistilnih stopenj, zato ne zagotavljata zahtevane stopnje čiščenja, ter ZC Donit Medvode, ki deluje le začasno. Predvidena je ukinitvev ČN Pirniče ter navezava na centralni kanalizacijski sistem. Na območju je večina obstoječih kanalizacijskih sistemov mešanih, le del sistema je ločen posebej za odvajanje fekalne in meteorne vode. Skupni delež priključenih objektov na kanalizacijsko omrežje je visok, skoraj 80 %, na območju izstopa občina Trzin, kjer je delež priključenih objektov kar 99 %. Ravninski, urbanizirani predeli imajo dobro razvito kanalizacijsko omrežje, brez kanalizacije so predvsem zaselki v hribovitem delu območja, kjer je precej počitniških objektov in objektov z manjšim številom stanovalcev v primerjavi z objekti v dolini. Na teh območjih je odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda urejeno z individualnimi greznicami (preko 6000 na območju) ter malimi komunalnimi čistilnimi napravami (MKČN), zgrajenimi predvsem za posamezne aglomeracije na območju (skoraj 150 na območju). Čiščenje greznic in MKČN redno opravljajo za to zadolžena javna podjetja.

Dejavnost ravnanja s komunalnimi odpadki na območju LAS izvaja več javnih komunalnih podjetij: JKP Prodnik (občine Domžale, Mengeš, Trzin), Publicus (občina Komenda) in JP Snaga (občini Medvode, Vodice). Na območju poteka ločeno zbiranje odpadkov (papir, steklo, pločevinke in plastenke), ki se vrnejo v ponovno predelavo, prav tako pa je zagotovljeno ločeno zbiranje in predelava bioloških odpadkov. Na območju deluje več zbirnih centrov za ravnanje z odpadki: ZC Dob, ZC Donit Medvode in začasni ZC Vodice. Nadaljnja predelava in odlaganje odpadkov se zagotavlja izven območja. Kljub urejenemu odvozu odpadkov pa večini občin žal še vedno predstavljajo precejšen okoljski problem črna odlagališča, še posebej tista, ki se nahajajo na vodovarstvenih območjih.

Energetska infrastruktura

Oskrba z električno energijo je na celotnem območju LAS dobra. Območje oskrbujeta z električno energijo dva večja distributerja: Elektro Ljubljana in Elektro Gorenjska. Zagotovljena je visoka zanesljivost napajanja odjemalcev na osrednjem območju, na manjših odročnejših območjih pa se pojavljajo slabe napetostne razmere. Na Savi je locirana hidroelektrarna HE Medvode, ki leži nad sotočjem Save s Soro, pri naselju Medvode. Na Savi se v okviru hidroelektrarn na Savi načrtuje doinstalacijo HE Medvode s tretjim agregatom. Na območju občine Medvode je registrirana tudi ena mala hidroelektrarna. Na območju LAS so že locirane sončne elektrarne.

Druga energetska infrastruktura na območju je slabše razvita. Na območju ni sistemov daljinskega ogrevanja, pač pa je v vseh občinah zgrajeno glavno in ponekod tudi že sekundarno plinovodno omrežje. Plinovodno omrežje se dopolnjuje na območju občin Medvode, Mengeš in Komenda. Na celotnem območju je več kot 8800 hišnih plinskih priključkov. Na omenjenih območjih se zemeljski plin uporablja za celotno oskrbo stavb, to je za ogrevanje, pripravo tople sanitarne vode, kuhanje in tehnologijo. Na območju so trije večji koncesionarji za oskrbo z zemeljskim plinom: Petrol, Energetika Ljubljana in Geoplin plinovodi.

Prevladujoči vir ogrevanja gospodinjstev na območju je kurilno olje, sledita mu les in zemeljski plin, v manjšem delu pa še plin, elektrika in drugi viri. Izjemi sta občini Mengeš in Trzin, kjer med energenti prevladuje zemeljski plin.

Na območju obstajajo pobude za koriščenje alternativnih virov energije, predvsem geotermalne energije (vrtine na območju občine Medvode) ter postavitve bioplinske naprave (občina Mengeš).

Telekomunikacijska infrastruktura

Območje LAS je dobro pokrito z elektronskim komunikacijskim omrežjem, ki zagotavlja priključenje na stacionarno in mobilno telefonijo, internet in televizijo. Slabša pokritost in možnost priključenja je

na hribovitem območju Polhograjskega hribovja. V zadnjih letih se pospešeno zamenjuje obstoječe bakreno omrežje z optičnimi omrežjem, ki je že v celoti zamenjano na območju občin Mengeš in Trzin ter na večjem delu občine Domžale. Slabša je pokritost na območjih občin Komenda, Medvode in Vodice, kjer so na optično omrežje priključena le redka naselja.

Brezplačno občinsko Wi-Fi omrežje je na voljo v občini Domžale (ožji center mesta in 11 okoliških krajev, skupaj 28 usmerjevalnikov) in občini Vodice (6 lokacij). Točke prostega dostopa do svetovnega spleta so na lokacijah vidno označene z opozorilnimi znaki.

Pokritost območja z mobilnimi omrežji GSM vseh glavnih slovenskih mobilnih operaterjev je dobra, slabši je signal na hribovitem območju Polhograjskega hribovja. Pokritost z mobilnima omrežjema UMTS in LTE na območju je nekoliko slabša.

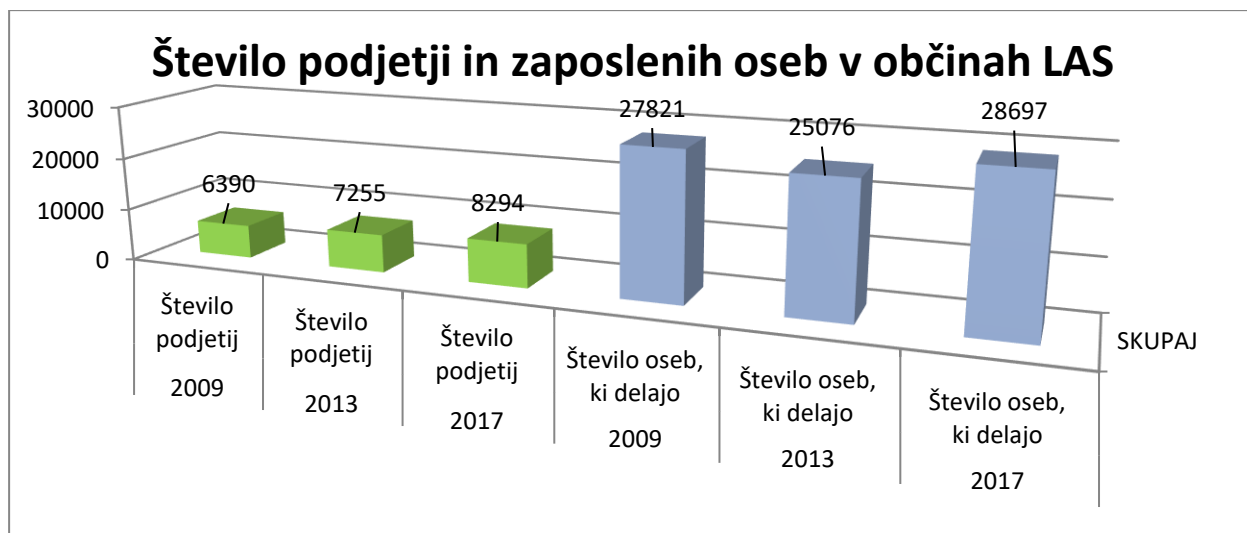
5.2 Gospodarski položaj območja

Glavne gospodarske dejavnosti in stanje na področju gospodarstva

Območje LAS je eno najrazvitejših območji v Sloveniji in Osrednjeslovenski regiji, kar kaže tudi Koeficient razvitosti vključenih občin, ki pri vseh občinah presega vrednost 1,11. Za območje je značilna dolgoletna **gospodarska tradicija na področju obrti in podjetništva**, tu delujejo tudi nekatera največja slovenska podjetja. Pomembnejša gospodarska središča so na območju Domžal, Trzina, Mengša in Medvod, kjer je tudi največja koncentracija delovnih mest na območju LAS.

Po močnem padcu gospodarske dejavnosti v krizi se je zaposlenost v zadnjih letih občutno povečala, rast plač pa tudi zaradi strukturnih razlogov ostaja zmerna. K hitremu odboju zaposlenosti navzgor je v ugodnih konjunkturalnih razmerah prispevalo zaposlovanje v skoraj vseh dejavnostih. V letu 2017 je bilo število zaposlenih v dejavnostih: **trgovina** in **vzdrževanja motornih vozil** kar 5.604,79, kar je za 71 % več kot v zadnji navedbi strategije. V dejavnosti **gradbeništva** je zaposlenih 1.590,55 oseb. Na področju **informacijske in komunikacijske dejavnosti** pa 474 oseb.

Na območju LAS je v letu 2018 po podatkih SURS poslovalo 8.294 podjetij, v katerih je bilo zaposlenih 28.697 oseb. Glede na gospodarske razmere v času pred krizo in v času krize je povečanje števila podjetij in zaposlenih oseb evidentno. V primerjavi z letom 2013 (SLR, oktober 2015) se je število podjetij in število zaposlenih povečalo za cca 14 %, v primerjavi z letom 2009 pa celo za cca 30 %. Navedeno povečanje kaže na uspešno gospodarsko poslovanje na območju LAS, saj se gospodarstvo v tem času srečuje tudi s težavami pri pridobivanju kvalitetne delovne sile, ki jo na območju LAS ni dovolj.

Graf 2: Število podjetij in zaposlenih oseb na območju LAS (vir: SURS)

Tabela 5b: Število podjetij in zaposlenih na območju LAS po občinah (vir: SURS)

	2009	2013	2017	2009	2013	2017
	Število podjetij	Število podjetij	Število podjetij	Število oseb, ki delajo	Število oseb, ki delajo	Število oseb, ki delajo
Domžale	2945	3294	3869	10681	10047	11386
Komenda	453	565	653	2232	3041	3711
Medvode	1203	1410	1570	3897	3709	4385
Mengeš	688	731	808	2825	2086	2519
Trzin	780	868	940	7390	5338	5639
Vodice	321	387	454	796	855	1057
SKUPAJ	6390	7255	8294	27821	25076	28697

Na območju LAS delujejo nekatera večja slovenska podjetja, kot so Helios, Tosama, Donit, Količevo karton, deset največjih podjetij na območju pa zaposluje več kot desetino vseh zaposlenih oseb.

Naziv	Občina	Povprečno število zaposlenih	Čisti dobiček (EUR)
HELIOS TBLUS, d.o.o.	DOMŽALE	762,01	8.388.544
AKTIVA ČIŠČENJE, d.o.o.	TRZIN	689,86	502.743
KOLIČEVO KARTON, d.o.o.	DOMŽALE	376,72	16.613.036
TOSAMA, d.o.o.	DOMŽALE	335,17	638.946
SALESIANER MIETTEX PERITEKS, d.o.o.	TRZIN	216	2.030.425
DONIT TESNIT, d.o.o.	MEDVODE	194,32	951.714
AKTIVA HRM D.O.O.	TRZIN	189,34	38.452
SPORTSDIRECT.COMSLVN, d.o.o.	TRZIN	169,83	515.994
SOGEFI FILTRATION, d.o.o.	MEDVODE	159	1.820.477
SAM, d.o.o.	DOMŽALE	135	324.957

Tabela 6: Največja podjetja po številu zaposlenih (vir: Boniteta.si)

Naziv	Občina	Celotni prihodek (EUR)	Sredstva (EUR)
HELIOS TBLUS, d.o.o.	DOMŽALE	203.908.601	178.885.066
KOLIČEVO KARTON, d.o.o.	DOMŽALE	148.973.024	142.473.487
HELIOS DOMŽALE, d.o.o.	DOMŽALE	56.893.105	181.517.068
PPG CEE, d.o.o.	DOMŽALE	55.859.723	18.624.980
INTERBLOCK D.D.	MENGEŠ	45.215.678	65.548.460
BRINOX, d.o.o.	MEDVODE	34.007.637	23.430.057
MASS, d.o.o.	DOMŽALE	32.609.255	24.740.284
AVTO AKTIV INTERMERCATUS, d.o.o.	TRZIN	31.934.075	17.054.018
TOSAMA, d.o.o.	DOMŽALE	31.743.571	31.931.685
FIST, d.o.o.	TRZIN	29.440.419	11.285.135

Tabela 7: Največja podjetja po obsegu celotnega prihodka (vir: Boniteta.si)

Za območje je značilno kopičenje človeškega in gospodarskega kapitala. V zadnjih petnajstih letih se je vse več mest in regij v prizadevanjih za pospeševanje gospodarskega razvoja in regeneracijskih strategij naslonilo na koncept prebivalstva z ustvarjalnim poklicem in/ali koncept ustvarjalnih dejavnosti.

Razporeditev prebivalcev z **ustvarjalnim poklicem** na območju LAS leta 2011 izkazuje zelo visoko koncentracijo v Trzinu (25,8 %), Komendi (20,8 %) in Domžalah (20,2 %). Koncentracija prebivalcev z ustvarjalnim poklicem je torej značilna za celotno območje LAS saj odstopa od slovenskega povprečja in povprečja na območju Ljubljanske urbane regije. Analiza »Razporeditev ustvarjalnosti v izbranih občinah Ljubljanske urbane regije« (Kozina idr., 2014) tako nedvomno kaže, da je eden od načinov splošne gospodarske rasti občin privabljanje ljudi z ustvarjalnimi poklici in podjetij, ki se ukvarjajo z ustvarjalnimi dejavnostmi. Od leta 2015 naprej na področju Trzina deluje PingPong – kreativni center, ki spodbuja razvoj lokalne ustvarjalne skupnosti in nudi uporabo prostora sodela (coworking). Namenjen povezovanju in sodelovanju med člani skupnosti, predvsem mladimi z ustvarjalnimi poklici.

Kmetijstvo v strukturi vseh gospodarskih dejavnosti, ki prispevajo k skupni bruto dodani vrednosti, kmetijstvo predstavlja le še 1 %. Delež aktivnega prebivalstva, ki se ukvarja s kmetijstvom se znižuje, prav tako se zmanjšujejo kmetijske površine. Na območju število kmetijskih gospodarstev (KMG) upada, v času Popisa kmetijstva 2010 je bilo registriranih 816 KMG, katerih povprečen obseg kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) je bil 10,5 ha, redila pa so povprečno 14,9 glav živine (GVŽ), kar je nad slovenskim povprečjem. Na območju prevladuje živinoreja, kar 82,7% KGM se ukvarja z rejo velike živine, predvsem govedorejo. Občine z večjim deležem večjih kmetijskih gospodarstev ali z večjim deležem kmetijskih gospodarstev z bolj specializirano kmetijsko proizvodnjo so v letu 2010 dosegle tudi višji povprečni standardni prihodek (SO) na kmetijsko gospodarstvo. Po višjem povprečnem standardnem prihodu na kmetijsko gospodarstvo so v letu 2010 izstopale občine Mengeš, Domžale in Komenda, saj je SO na kmetijsko gospodarstvo v teh občinah presegal 30.000 EUR.

Na območju delujejo 3 kmetijske zadruge (KZ): KZ Cerklje, KZ Domžale in KZ Medvode, ki izvajajo odkup poljščin, mleka in živine, trgovanje s kmetijskim potrebščinami v svojih specializiranih trgovinah ter svetovanje svojim članom. Lokalni pridelovalci lahko ponudijo svoje pridelke in ostale izdelke na več tržnicah na območju, med katerimi delujeta vsakodnevno tržnici v Domžalah in Medvodah ter tedensko tržnici Mengeš in Vodice. Največja izmed tržnic je v Domžalah, ki uspešno deluje že vrsto let in privlači tako lokalne pridelovalce, kot ponudnike iz širše regije. Na območju so organizirane tudi sezonske tržnice in tržni dnevi na nekaterih domačijah. Število registriranih dopolnilnih dejavnosti je v obdobju od 2015 do 2018 upadlo iz 66 na 62 v letu 2018. Osnovni razlogi za zmanjšanje števila so v zaostreni zakonodaji in povečani usmeritvi kmetov v specializirano kmetijsko proizvodnjo. Večinoma so

usmerjene v čebelarstvo, proizvodnjo prehranskih izdelkov, pridelavo vrtnin, turizem na kmetijah in storitve s kmetijsko mehanizacijo. Nekatera kmetijska gospodarstva se ukvarjajo z dopolnilno dejavnostjo, ki temelji na domačih tradicionalnih obrteh območja: slavnkarstvo, čebelarstvo in medicinarstvo, predelava mesnin ipd. Ekološko kmetijstvo je v zadnjem desetletju na območju naredilo korak naprej. Po deležu ekoloških kmetij in deležu površin, namenjenih eko pridelavi, je območje še zmeraj pod slovenskim povprečjem. Z razvojnega vidika je predvsem za manjše kmetije prav ekološko kmetijstvo lahko pomembna priložnost oziroma usmeritev.

Stopnjo samooskrbe na območju je zaradi pomanjkanja podatkov mogoče le okvirno oceniti, vendar je iz študije, ki je bila izdelana za celotno regijo (Model medobčinskega sodelovanja na področju oskrbe z lokalno pridelano hrano v Ljubljanski urbani regiji, 2015) razvidno, da ima območje izrazito slabo stopnjo samooskrbe s hrano. Na to v veliki meri vpliva razmeroma velika koncentracija prebivalstva in nizek delež kmetijskih gospodarstev, ki se ukvarjajo s pridelavo vrtnin in poljščin. Na območju je 44% KMG izjavilo, da je njihova kmetijska pridelava pretežno ali pa v celoti namenjena za lastno porabo, kar kaže, da je na območju pridelava bistveno bolj tržno naravnana.

Na območju se še delno ohranja **tradicionalne domače obrti**, ki so značilne za to območje: lončarstvo in pečarstvo (občini Komenda in Mengeš), slavnkarstvo (občini Domžale in Mengeš), glasbilarstvo (občina Mengeš) in prestarstvo (občina Vodice). Pojavljajo se tudi za širše območje značilne obrti, kot so čebelarstvo in medicinarstvo ter predelava mesnin.

Lesno-predelovalna panoga kljub razmeroma visoki gozdnatosti nekaterih območij ni razvita. Na trgu se proda manjši del lesne mase, predvsem hlodovina v surovem stanju.

Dejavnosti proizvodnje energije iz obnovljivih virov energije so na območju še v razvoju, vendar pa se glede na naravne danosti območja in analize izdelane v sklopu LEK posameznih občin, lahko pričakuje nove gospodarske priložnosti prav v povezavi s proizvodnjo energije: koriščenje geotermalne energije, koriščenje potencialov biomase (lesne, zelene biomase s kmetijskih zemljišč in biomase iz odpadkov) ter izgradnja manjših hidroelektrarn (smiselno je izkoristek vseh območij, kjer so v preteklosti že stale vodne naprave oziroma območja kjer so vodotoki že sedaj tehnično preoblikovani in imajo manjšo ekološko vrednost).

Turizem na območju je v razvoju. Število prihodov turistov v območje LAS se z leti povečuje: leta 2008 je območje obiskalo 13.545 turistov, leta 2014 pa že 20.274. Tudi nočitev je vsako leto več: leta 2008 je bilo zabeleženo 27.706 nočitev, leta 2014 pa že 39.173 nočitev. Ključne pomanjkljivosti na področju turizma na območju so: nepovezana in razdrobljena turistična ponudba, ni večjega turističnega nosilca, ki bi predstavljal tudi pomembnega nosilca razvoja in trženja, prav tako ni ustreznega turistično informacijskega centra za informiranje obiskovalcev za celotno območje. Primanjkuje nočitvenih zmogljivosti, velik del obiskovalcev tudi ni zajet v evidence prihodov, saj gre večinoma za enodnevne obiskovalce določenih turističnih točk na območju (Sv. Katarina, Rašica, Zbiljsko jezero, Arboretum Volčji potok idr.).

Na območju LAS je že vzpostavljeno nekaj **poslovno industrijskih con**. Med njimi so najpomembnejše naslednje: Obrtno industrijska cona Trzin, Poslovna cona Komenda, Industrijska cona Mengeš in Industrijska cona Jarše-Količevo. Nekatero med njimi so med najstarejšimi v Sloveniji (Trzin) in med največjimi (Komenda). Oblikujejo se tudi nove (Jeprca, Želodnik), tako da je na območju na razpolago še dovolj komunalno opremljenih zemljišč za izvajanje različnih poslovnih dejavnosti.

Kot nov način reševanja socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov družbe in hkrati inovativen pristop, ki z uporabo podjetniških veščin dosega socialne cilje, se na območju pojavljajo tudi prva **socialna podjetja**. Osnovni namen te alternativne oblike podjetništva je tržno delovanje ob

upoštevanju načel socialnega podjetništva in zaposlovanje ranljivih skupin oseb (starejši, ljudje s težavami v duševnem zdravju, nekdanji odvisniki ipd.). Na območju LAS sta registrirani dve socialni podjetji: Društvo Verjamem vate ter Grunt, Zavod za socialno podjetništvo na podeželju. Na območju je še veliko možnosti za oblikovanje socialnih podjetij s področja: socialnega, družinskega varstva, varstva invalidov, zagotavljanja socialne vključenosti, spodbujanja zaposlovanja in poklicnega usposabljanja, ekološke proizvodnje hrane, uporabe obnovljivih virov energije, socialnega turizma, socialne in pravične trgovine idr.

Stopnja brezposelnosti na območju LAS

Stopnja brezposelnosti na območju LAS je nižja od slovenskega povprečja, v novembru 2018 je bilo brez dela 5,6 % aktivnega prebivalstva, kar je bistveno nižje od povprečnega deleža brezposelnosti v decembru 2014, ki je znašal 9,37 %. Največja brezposelnost se je v letu 2014 pokazala pri ciljni skupini mladih, medtem ko podatki iz leta 2018 kažejo na najvišjo stopnjo nezaposlenosti pri starejših, in sicer 9,2 % pri starejših med 55. in 59. letom ter 16,1 % pri starejših od 60 let.

Mladi ob koncu leta 2018 ne dosegajo več nadpovprečne brezposelnosti, kot so jo ob koncu leta 2014. Na območju LAS je bila v novembru 2018 brezposelnost mladih med 15. in 24. letom 9,7 %, pri mladih od 25 do 29 let pa 8,3 %, kar je bistveno nižje od stopnje brezposelnosti v decembru leta 2014, ki je bila 24,9 % pri mladih od 15 do 24 let in 17 % pri mladih od 25 do 29 let.

november 2018

Občina	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60+	skupaj
Slovenija	14,4	9,4	6,8	5,7	5,3	5,2	6,6	12,0	17,7	7,90
Domžale	9,4	6,8	5,2	4,5	3,6	4,8	5,6	8,7	16,5	6,00
Komenda	9,1	6,8	4,2	2,4	2,5	3,3	4,5	6,1	17,5	4,50
Medvode	11,8	10,0	6,7	5,0	3,8	3,7	4,5	11,9	14,6	6,70
Mengeš	9,4	10,4	6,9	2,8	3,0	3,9	4,3	10,9	12,9	6,00
Trzin	10,7	9,7	3,9	4,2	3,2	2,5	4,6	9,8	16,9	5,50
Vodice	7,9	6,3	5,9	3,2	1,9	2,3	2,5	8,0	18,0	4,60
	9,7	8,3	5,5	3,7	3,0	3,4	4,3	9,2	16,1	5,6

Tabela 8a: Stopnja registrirane brezposelnosti po občinah in starosti (vir: SURS, 2018).

december 2014

Stopnja registrirane brezposelnosti	2014M12									
	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60+	SKUPAJ
Slovenija	30,5	19,1	11,9	9,3	8,6	9,3	11,8	18,4	20,9	13,00
Domžale	27,8	15,5	9,3	7,7	6,2	8,4	8,7	17,1	16,3	10,50
Komenda	33	10,1	6,2	4,7	6,4	5,9	8,6	14,1	12,9	8,20
Medvode	22,9	16,7	9	7,4	4,7	5,8	10,6	16,8	24	10,20
Mengeš	24,2	18,8	8,7	6	6,4	6,7	9,2	18,8	12,3	10,20
Trzin	25	25,5	10	4	7	4,6	8,2	15,7	10,5	9,30
Vodice	16,2	15,1	9,4	5	5	5	5	12,5	16,7	7,80
	24,9	17,0	8,8	5,8	6,0	6,1	8,4	15,8	15,5	9,37

Tabela 8b: Stopnja registrirane brezposelnosti po občinah in starosti (vir: ZRSZ, 2018).

5.3 Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS

Demografska slika območja

Območje LAS obsega 236,4 km². Na območju LAS je bilo po statističnih podatkih iz druge polovice leta 2014 72.972 prebivalcev, vendar imata le občini Domžale in Medvode nad 10.000 prebivalcev, po površini in številu prebivalcev najmanjša občina na območju pa je občina Trzin. Območje je močno urbanizirano in posledično gosto poseljeno, gostota prebivalstva je močno nad slovenskim povprečjem, saj znaša 312 preb/km² (Slovenija – 102 preb/km²).

Kazalec indeks staranja prebivalstva se je od leta 2014 do 2018 v občinah LAS dvignil za 8 %, kar pomeni, a je še vedno pod slovenskim povprečjem, ki ima v letu 2018 kazalnik 130. Najvišji kazalci v letu 2018 se kažejo v občinah Trzin, Medvode in Mengeš, kjer se prebivalstvo stara najhitreje, najnižji pa v občini Komenda in Vodice. Povprečni indeks staranja za celotno območje v letu 2018 znaša 99,87 (Slovenija – 130), povprečna starost prebivalcev pa 41,13 let.

	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
	Indeks staranja	Indeks staranja	Delež prebivalcev, starih 0-14 let [%]	Delež prebivalcev, starih 0-14 let [%]	Delež prebivalcev, starih 15-64 let [%]	Delež prebivalcev, starih 15-64 let [%]	Delež prebivalcev, starih 65 let ali več [%]	Delež prebivalcev, starih 65 let ali več [%]	Povprečna starost [leta]	Povprečna starost [leta]
Domžale	90,1	99,7	17,3	17,2	67,2	65,7	15,5	17,1	40,2	41,2
Komenda	62,7	65,8	20,5	21,1	66,6	65	12,9	13,9	37,7	38,2
Medvode	115,6	119,2	15,9	16,3	65,6	64,2	18,4	19,5	42,1	42,7
Mengeš	104,1	106,6	16,8	17,4	65,8	64	17,5	18,6	41,4	42
Trzin	102	125,7	18	17,2	63,7	61,1	18,3	21,7	41,10	42,6
Vodice	76	82,2	18,6	18,4	67,2	66,5	14,2	15,1	39	40,1
POVPREČJE	91,75	99,87	17,85	17,93	66,02	64,42	16,13	17,65	40,25	41,13

Tabela 9: Indeks staranja prebivalstva, primerjava med letoma 2014 in 2018 (vir: SURS, 2018)

Vse občine, z izjemo Vodice, beležijo pozitiven skupen prirast, ki je na celotnem območju nad slovenskim povprečjem, saj znaša kar 4,2 na 1.000 prebivalcev (Slovenija – 0,9), vse občine pa imajo zabeležen pozitiven naravni prirast. Največ novih prebivalcev se doseljuje v občini Domžale in Medvode, največje povečanje prebivalstva zaradi visoke rodnosti pa beležijo v občini Komenda.

Življenjski standard oziroma blaginja je nekoliko pod slovenskim povprečjem, če upoštevamo le ekonomsko blaginjo merjeno v povprečni mesečni neto plači na zaposlenega, ki znaša na območju zgolj 945,14 € (Slovenija – 1005,41 €). Če pa gledamo na vprašanje ekonomske blaginje nekoliko širše in primerjamo še druge dostopne podatke (npr. površina stanovanj, število osebnih avtomobilov na prebivalca, povprečna starost avtomobilov itd.) pa lahko trdimo, da imajo prebivalci območja razmeroma visok življenjski standard. Prav tako je za območje značilna razmeroma visoka stopnja delovne aktivnosti in nizka stopnja brezposelnosti, saj je le 8,6 % registrirana brezposelnost prebivalcev (Slovenija – 12,7).

Občina	Število prebivalcev	Gostota prebivalstva (preb/km ²)	Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	Povprečna starost prebivalcev (leta)	Indeks staranja
Domžale	34.949	483	8,1	40	89,1
Komenda	5.904	245	11,2	37,5	62,5
Medvode	15.937	205	6,2	42	114,7
Mengeš	7.555	337	6,1	41,2	104,2
Trzin	3.844	447	2,3	41	99,7

Vodice	4.783	152	-8,6	38,8	74,7
Območje LAS	72.972	312	4,2	40,1	90,8
Slovenija	2.061.623	102	0,9	42,3	119,6

Tabela 9: Izbrani demografski kazalniki po občinah (vir: SURS, 2014 H2)

Iz statističnih podatkov je možno sklepati, da je območje LAS močno urbanizirano in gosto poseljeno, naseljuje ga predvsem mlajše, vitalno in aktivno prebivalstvo. Kot glavni problem območja se nakazuje velik selitveni prirast, kar po eni strani vpliva na slabše zagotavljanje osnovne družbene, komunalne in prometne infrastrukture, po drugi strani pa povzroča družbena trenja in konflikte med novo priseljenimi prebivalci in domačini.

Vzgoja in izobraževanje

Na območju LAS je vzpostavljena sorazmerno dobro razvita mreža javnih vrtcev, ki v glavnem zadovoljujejo vse potrebe po vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Delujočih javnih vrtcev je 30 (šteti so samostojni vrtci, posamezne enote vrtcev in oddelki v sklopu osnovnih šol), v katere je vključeno več kot 3.800 otrok, kar predstavlja več kot 84 % vseh otrok starih med 1 in 5 let (Slovenija – 76,5 %). Na območju, v občini Domžale, deluje tudi razvojni oddelek, ki je namenjen predšolskemu varstvu in vzgoji otrok s posebnimi potrebami. Glede na pregled stanja zasedenosti kapacitet znotraj območja lahko sklepamo, da med posameznimi deli obstajajo razlike. Predvsem na območjih z intenzivnejšo stanovanjsko gradnjo obstoječe kapacitete ne zadostijo v celoti vseh potreb po vrtcih, kar še posebej velja za območje občine Domžale.

Občina	Vrtec		Osnovna šola		Srednja šola		Študij
	število vrtcev	število otrok vključenih v vrtec	število OŠ	število učencev vključenih v OŠ	število SŠ	število dijakov srednjih šol	število študentov
Domžale	16	1.824	9	3.609	1	1.384	1.498
Komenda	1	371	2	629		232	198
Medvode	6	787	7	1.353		591	757
Mengeš	2	397	1	689		260	301
Trzin	2	211	1	415		144	161
Vodice	3	238	2	503		247	264
Območje LAS	30	3.828	22	7.198	1	2.892	3.511

Tabela 10: Podatki o vzgojno izobraževalnih inštitucijah ter vključenosti vanje po občinah (vir: SURS, 2014)

Sistem osnovnega šolstva je dobro razvit, saj je na območju LAS 15 samostojnih oziroma matičnih osnovnih šol ter 5 podružničnih osnovnih šol, ki jih obiskuje skoraj 7.200 učencev. Predvsem v podeželskem zaledju območja je izrednega pomena delovanje podružničnih šol. Njihov pomen se ne kaže le v lažji dostopnosti do storitev osnovnega izobraževanja, temveč predvsem v povezanosti s krajem in ohranjanjem lokalne identitete tega območja. V Smedniku in Domžalah delujeta tudi dve osnovni šoli s prilagojenim programom, namenjeni vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Šoli sta bili ustanovljeni s strani več sosednjih občin in pokrivata širše območje.

Na območju deluje tudi Srednja šola Domžale, ki izvaja poklicni in strokovni program (avtoserviser, inštalater strojnih inštalacij, prodajalec in trgovec, ekonomski tehnik, strojni tehnik in tehnik računalništva) ter gimnazijski program. Srednjo šolo je v letu 2013 obiskovalo skupaj 637 dijakov, od tega 422 dijakov poklicne in strokovne smeri ter 215 dijakov gimnazijskega programa. V zadnjih desetih

letih je opaziti postopno upadanje vpisa, saj se je v letu 2013 vpisalo kar 197 dijakov manj kot leta 2006, ko se jih je skupaj vpisalo 834. Na celotnem območju pa število dijakov narašča in je doseglo že skoraj 3.000 dijakov. Dijaki večinoma obiskujejo srednjo šolo izven območja, najpogosteje v Ljubljani, ki je izobraževalno središče regije, manjši del pa obiskuje srednjo šolo v Kamniku ali Kranju. V času pouka so tako izrazite dnevne migracije dijakov z območja v bližnja izobraževalna središča.

Število študentov v območju LAS je nad slovenskim povprečjem, pri čemer izstopa predvsem občina Vodice, kjer je kar 55 študentov na 1.000 prebivalcev (Slovenija – 39 študentov). Na območju prebiva več kot 3.500 študentov, ki se večinoma izobražujejo na izobraževalnih institucijah Univerze v Ljubljani, v manjšem številu pa tudi drugod po Sloveniji. V Rodici in Krumperku pri Domžalah pa sta locirana pedagoško raziskovalna centra Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete v Ljubljani.

Na območju se povečuje število ljudi s končano višjo ali visoko šolo. Več kot 14.666 prebivalcev (24,4 %) ima terciarno izobrazbo, od tega 1.467 (2,4 %) doktorat, kar je nad slovenskim povprečjem. Skupno je na območju 13.458 (22,4 %) prebivalcev z nedokončano ali osnovnošolsko izobrazbo, število nižje izobraženih pa se zmanjšuje.

	Izobrazba - skupaj	Osnovnošolska izobrazba ali manj	Srednješolska izobrazba	Višješolska, visokošolska izobrazba	Visoka podiplomska izobrazba
Domžale	28.799	6.614	15.375	6.117	693
Komenda	4.668	1.021	2.502	1.030	115
Medvode	13.336	2.950	7.174	2.894	318
Mengeš	6.330	1.456	3.432	1.334	108
Trzin	3.162	481	1.545	984	152
Vodice	3.912	936	2.055	840	81
Območje LAS	60.207	13.458	32.083	13.199	1.467

Tabela 11: Prebivalstvo, staro 15 let in več, po izobrazbi (vir: SURS, 2014).

Zdravstvo in sociala

Zdravstveno varstvo na primarni ravni je na območju LAS dobro dostopno. Osnovno zdravstveno in zobozdravstveno varstvo zagotavljajo štiri javni zavodi: ZD Domžale (občine Domžale, Mengeš, Trzin), ZD Medvode (občina Medvode), ZD Kamnik (občina Komenda), ZD Ljubljana (občina Vodice) in več koncesionarjev, ki so vključeni v javno zdravstveno mrežo. Zaradi boljše dostopnosti delo ZD Domžale poteka na več lokacijah: Zdravstveni dom Domžale, Zdravstvena postaja Mengeš, Splošna ambulanta Trzin in Šolska zobna ambulanta v OŠ Trzin. Na območju je tudi nekaj zasebnih ponudnikov zdravstvenih storitev. Vsi zdravstveni domovi imajo v sklopu svojih dejavnosti organizirano tudi enoto nujne medicinske pomoči.

Na območju prav tako deluje več javnih in zasebnih domov, ki zagotavljajo institucionalno varstvo starejšim ljudem, nekateri tudi invalidnim osebam: Dom upokojencev Domžale, MGC Bistrica, Center starejših Medvode, Dom počitka Mengeš (z enotama Mengeš in Trzin), Dom Sv. Katarine. Domovi zagotavljajo tako institucionalno dnevno in začasno varstvo kot tudi varstvo v oskrbovanih stanovanjih, dnevne centre aktivnosti ter oskrbo na domu. Na območju je prav tako več javnih in zasebnih ponudnikov socialnih storitev pomoči družini na domu kot socialne oskrbe na domu.

Občine	Primarna zdravstvena oskrba	Lekarne	Socialno varstvo	Domovi za starejše občane
Domžale	ZD Domžale	4	CSD Domžale	2
Komenda	ZD Kamnik	1	CSD Kamnik	-
Medvode	ZD Medvode	1	CSD Ljubljana Šiška, Enota Medvode	1
Mengeš	ZD Domžale, ZP Mengeš	1	CSD Domžale	2
Trzin	ZD Domžale	1	CSD Domžale	1
Vodice	ZD Ljubljana	1	CSD Ljubljana Šiška	-
Območje LAS		9		6

Tabela 12: Podatki o zdravstvenih in socialnih inštitucijah po občinah (vir: podatki občin, 2014)

Na območju delujeta dva posebna socialnovarstvena zavoda: Varstveno delovni center INCE (z 2. enotama v Mengšu in enoto v Mostah pri Komendi) ter Društvo za pomoč osebam z motnjo v duševnem razvoju – Barka v Medvodah. Obe organizaciji delujeta kot varstveno delovna centra, ki izvajata vodenje, varstvo in zaposlitev za invalidne osebe in osebe s težavami v duševnem razvoju, tako da jim omogočata možnost aktivnega vključevanja v družbeno življenje in delovno okolje ter opravljanja koristnega, vendar njihovim zmožnostim primernega dela. Na območju delujejo tudi druge organizacije s področja skrbi in zaposlovanja invalidov (oseb s težavami v duševnem razvoju): Grunt, Zavod za socialno podjetništvo na podeželju, Medobčinsko društvo Sožitje, Društvo Verjamem vate in Zavod Gradimo prijateljstvo.

Socialno varstvo na območju LAS pokrivajo trije javni socialno varstveni zavodi: CSD Domžale (občine Domžale, Mengeš, Trzin), CSD Kamnik (občina Komenda) in CSD Ljubljana Šiška (občini Medvode, Vodice). Občine imajo na področju socialnega varstva relativno malo pristojnosti pri organizaciji javnih služb, razen tistih, ki so določene z zakonom. Ena takšnih služb je pomoč družini na domu, ki jo na območju nudijo domovi za starejše občane ter dopolnjuje Zavod za pomoč in nego na domu Comett. Pomoč je namenjena ljudem, ki potrebujejo pomoč zaradi bolezni, starosti ali invalidnosti, in tistim, ki se sami ne morejo oskrbovati, svojci pa jim ne morejo nuditi oskrbe.

Kulturna dediščina

Zaradi zgodnje poselitve, ki sega ponekod že v kameno dobo, in bogate zgodovine nasploh, se območje LAS ponaša z bogato kulturno dediščino, tako materialno kot nesnovno. Kulturna dediščina je pomembna za krepitev identitete lokalne skupnosti.

Na območju se nahaja 749 enot kulturne dediščine od katerih sta 102 spomenika kulturne dediščine. Od tega je 99 spomenikov lokalnega, 3 pa so državnega pomena (Grad Jablje, območje na Gradu Jablje in domačija Lokarje). Od 102 spomenikov kulturne dediščine so 4 arheološki spomeniki, 32 enot memorialne dediščine, 59 umetnostnih in arhitekturnih spomenikov, 6 spomenikov oblikovane krajine in 1 enota kulturne krajine.

Nesnovno ali živo kulturno dediščino območja predstavljajo predvsem lokalni običaji, šege in navade, krajevna in ledinska imena ter stara obrtna in rokodelska znanja, ki so se prenašala iz roda v rod (lončarstvo, pečarstvo, slarnikarstvo, glasbilarstvo, prestarstvo, čebelarstvo, medicinarstvo ipd.).

Razvoj območja bo moral evidentirati dediščino celostno ohranjati in varovati na način, ki bo omogočal njeno vzdržno rabo. Potrebno je ohranjanje lokalnih običajev na podeželju ter spodbujanje prenosa znanj in predstavitev lokalnih tradicij v mestno okolje. Kulturno dediščino je treba povezovati z drugimi prostorskimi vsebinami (naravno dediščino), družbenimi storitvami (kulturna dejavnost, vzgoja in izobraževanje) in gospodarskimi panogami (turizem, obrt ipd.).

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–20202022**

Kulturna dejavnost

Območje LAS se ponaša z izjemno pestrim kulturnim ustvarjanjem na različnih področjih. V vsaki občini se nahaja kulturni dom, kjer imajo posamezniki in društva možnost kulturnega ustvarjanja in uprizarjanja. Na območju je močna in dejavna mreža društev, ki se ukvarja s kulturno dejavnostjo.

Na območju deluje več knjižnic: Knjižnica Domžale, Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, Knjižnica Medvode, Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Šiška in Knjižnica Vodice. Vsa občinska središča imajo knjižnice, kjer so prebivalcem, poleg izposoje knjig, na voljo tudi različne delavnice, predstave in galerijske dejavnosti. Občine izvajajo tudi večje vsakoletne kulturne dogodke kot je npr. Florijanov sejem v Trzinu. V vsakem občinskem središču je tudi glasbena šola, ki poleg pedagoškega dela organizira tudi različne kulturne dogodke vezane na glasbo.

Pomemben potencial kulturnega ustvarjanja se kaže predvsem v povezovanju različne kulturne produkcije, podpori delovanja različnih društev in zagotavljanju njene dostopnosti vsem prebivalcem.

Ranljive skupine prebivalstva na območju LAS

Po statističnih podatkih iz leta 2010 (Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih RS) med ranljive skupine prebivalstva sodi 250.000 prebivalcev Slovenije, kar je 12,5 % slovenskega prebivalstva. Ranljive družbene skupine so tiste skupine, ki se zaradi različnih vzrokov (zaradi svojih lastnosti, oviranosti, načina življenja, življenjskih okoliščin, družbene stigme ipd.) težje vključujejo v družbeno življenje in so posledično odrinjene na družbeno obrobje ter ogrožene s socialno izključenostjo. Na območju sta bili prepoznani dve glavni ranljivi družbeni skupini: mladi in starejši ljudje.

V letu 2018 so se kot posebej problematična skupina izpostavili brezposelni starejši ljudje. Stopnja brezposelnosti pri starejših med 55. in 59. letom je 9,2 %, pri starejših od 60 let pa 16,1 %. Kljub temu, da je indeks staranja prebivalstva na območju pod slovenskim povprečjem, je vseeno čutili hitro rastoči trend staranja prebivalstva. Od leta 2014 do 2018 se je v občinah LAS dvignil za 8 %. Starostna meja prebivalstva se viša, z zviševanjem pričakovane starostne meje pa se povečuje tudi bolezensko tveganje in potreba po kontinuirani podpori ter pomoči za opravljanje vsakdanjih opravil. Starejši ljudje postajajo vse bolj odvisni od pomoči in negovanja drugih, to pa se večinoma nudi v obliki institucionaliziranih in plačljivih storitev. Na drugi strani socialna situacija starejših ljudi kaže tudi tendenco k povečevanju revščine. Starejši nimajo zadostnih možnosti vključevanja v aktivno družbeno življenje, prav tako so jim slabše dostopne osnovne storitve. Kažejo se težnje po tem, da je starejšim ljudem potrebno zagotoviti življenje, ki bo omogočalo bivanje na njihovih domovih s primerno pomočjo in asistenco.

V letu 2014 so se bolj izpostavili mladi med 15. in 29. letom, saj je bila stopnja brezposelnosti na območju 16,6 %, v novembru 2018 pa se je ta stopnja znižala na 9,37 % (mladi 15 do 24 let) in 8,3 % (mladi 25 do 29 let). Kljub temu še vedno velja, da se mladi z območja LAS srečujejo tudi z nezadovoljivimi možnostmi druženja in aktivnega preživljanja prostega časa izven formalnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Opaža se, da so srednješolci in študentje, ki nimajo možnosti nadaljnega izobraževanja na območju in obiskujejo šole v bližnjih izobraževalnih središčih, zato tudi glede preživljanja prostega časa vezani bolj na bližnja, večja mestna središča, kot sta Ljubljana in Kamnik, kjer je ponudba družbenih in kulturnih vsebin bolj raznovrstna.

Poleg dveh glavnih ranljivih skupin se na območju srečujemo tudi z ostalimi ranljivimi skupinami, kot so ljudje z nizkimi dohodki (brezposelni, enostarševske družine, starejši ljudje), ljudje z dolgotrajnimi duševnimi stiskami, ljudje z gibalnimi oviranostmi in invalidi, ljudje s težavami v duševnem razvoju, odvisniki idr. Na območju deluje več javnih socialno varstvenih zavodov ter drugih organizacij, ki skrbijo za večjo socialno in ekonomsko vključenost ranljivih skupin prebivalcev.

5.4 Izkušnje z izvajanjem LEADER v programskem obdobju 2007–2013

Območje občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice v programskem obdobju 2007–2013 ni bilo vključeno v nobenega od delujočih LAS in ni pristopalo k razvoju podeželja preko programa LEADER. Kljub temu je bilo v zadnjih letih na tem območju pripravljenih več lokalno ali sektorsko naravnanih razvojnih programov in izvedeno večje število razvojnih projektov, ki so naslavljali tako razvoj podeželja, kot tudi razvoj urbanih območij in obravnavali posamezne občine ali širše območje.

Lokalne uprave posameznih občin, regionalna razvojna agencija ter javni zavodi, ki delujejo na območju, imajo bogate izkušnje pri pripravi naslednjih strateških in razvojnih programov:

- Regionalni razvojni program ljubljanske urbane regije 2007–2013 ter 2014–2020;
- Javni promet v Ljubljanski urbani regiji;
- Parkiraj in prestopi za trajnostno mobilnost v Ljubljanski urbani regiji;
- Posodobitev železniškega prometa v Ljubljanski urbani regiji (vsi navedeni dokumenti naslavljajo širšo urbano regijo in posledično vključujejo tudi območja šestih občin LAS);
- Razvojni program Občine Domžale 2012–2025;
- Vizija in strategija Občine Domžale;
- Občinski prostorski načrt (OPN) Domžale;
- OPN Komenda;
- Vizija in strategija Občine Medvode;
- OPN Medvode (osnutek);
- Razvojne možnosti turizma v občini Medvode;
- Strategija za turizem, TZ Medvode;
- Vizija in strategija Občine Mengeš;
- OPN Mengeš;
- Lokalni razvojni program Občine Trzin 2014–2020;
- Strategija prostorskega razvoja Občine Trzin (SPRO);
- OPN Trzin;
- Dolgoročni razvojni program Občine Vodice;
- OPN Vodice;
- portal neprometnih vsebin »Gremo na pot!«
- Strategija razvoja trženja turizma za regijo Osrednja Slovenija 2012–2016;
- Okusi Osrednje Slovenije.

Posamezne občine so na svojih območjih z namenom razvoja podeželja preko javnih razpisov sofinancirale dejavnosti društev in drugih organizacij, predvsem s področij: spodbujanja in razvoja športa, kulture, socialnih, zdravstvenih in humanitarnih dejavnosti, mladinskih programov in projektov, varovanja kulturne dediščine, društvenega nepridobitnega turizma, ohranjanja in razvoja kmetijstva in podeželja ter pospeševanja razvoja malega gospodarstva.

Na območju LAS deluje več različnih razvojnih struktur, ki deloma med seboj že sodelujejo, vse pa bodo imele pomembno vlogo v LAS. Poleg občin so najpomembnejše razvojne organizacije na območju:

- Centri za socialno delo (Domžale, Kamnik in Ljubljana-Šiška);
- JZ Turizem Ljubljana, kot vodja regionalne destinacijske organizacije (RDO) Osrednja Slovenija;
- Knjižnice in enote knjižnic (Knjižnica Domžale, Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, Knjižnica Medvode, Mestna knjižnica Ljubljana, enoti Knjižnica Šiška in Knjižnica Vodice);
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Zavod Ljubljana;
- Kmetijski zadruga Cerklje, Domžale in Medvode;
- Krajevne skupnosti;
- Območne obrtno-podjetniške zbornice (Kamnik, Domžale, Ljubljana-Šiška);
- Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije;
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (OE Kranj in Ljubljana);
- Zavod za gozdove Slovenije;
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (OE Kranj in Ljubljana);
- Zavod za zaposlovanje (OS Ljubljana).

Glavni rezultati izkušenj preteklega dela so na skupnem konsenzu opredeljeni ključni razvojni cilji, ki zahtevajo usklajeno delovanje različnih strok, inštitucij, lokalnih oblasti in drugih lokalnih partnerjev na medobčinski ravni. Mreža med seboj povezanih razvojnih struktur in pretekle izkušnje predstavljajo osnovo za sistematično nadaljevanje dela.

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

6.1 Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti območja za izvajanje SLR (SWOT analiza) izhajajo iz poglobljene analize stanja območja z vidika naravnih, okoljskih, prostorskih, družbenih in gospodarskih značilnosti, pregleda občinskih in regionalnih razvojnih dokumentov in študij ter sodelovanja širše lokalne skupnosti na delavnicah s to tematiko. Osnutek in predlog SWOT analize sta bila usklajevana z vsemi šestimi občinami in zainteresirano javnostjo na devetih javnih delavnicah.

Navedbe znotraj SWOT, ki se nanašajo na urbani del so označene z velikim U, navedbe, ki se nanašajo na podeželje pa z velikim P. Nekatere navedbe tangirajo celotno območje LAS, te so označene z obema oznakama, torej U in P.

1. OBČI IN GOSPODARSKI RAZVOJ OBMOČJA	
PREDNOSTI	SLABOSTI
Umeščenost v najbolj razvito slovensko regijo in neposredna bližina prestolnice. U,P	Velika obremenjenost cestne infrastrukture in okolja s tranzitnim prometom in dnevnimi migracijami. U,P
Na območju LAS deluje nekaj večjih slovenskih podjetij in več uspešnih obrtno-poslovnih con. U	Nedokončane ključne cestne povezave (glavna cesta Želodnik–Mengeš– Vodice– AC priključek) in slabe prometne povezave s podeželskim zaledjem. U,P
Dobra prometna povezanost med občinskimi središči, avtocestna povezava z ostalimi območji in regijami. U	Neurejene povezave za nemotorizirane oblike mobilnosti (neobstoječa medobčinska, regionalna kolesarska infrastruktura in neurejen mirujoči promet v središčih naselij ter pomembnejših turističnih točkah). U,P
Dobro razvita komunalna in druga okoljska infrastruktura, energetska ter telekomunikacijska infrastruktura. U	Slabša pokritost hribovitih delov območja s telekomunikacijsko infrastrukturo. P

<p>Hidrografske bogate območje s tremi večjimi vodotoki - Savo, Soro in Kamniško Bistrico. U,P</p> <p>Večji, sklenjeni in dobro ohranjeni mešani gozdni sestoji na območju Polhograjskega hribovja in Posavskega hribovja. P</p>	<p>Neustrezno gospodarjenje z gozdom zaradi razdrobljene lastniške posesti. P</p> <p>Neobstoječa lesnopredelovalna panoga, poraba lesne mase le za lastne potrebe. P</p>
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<p>Izkoristiti ugodno lego v vseh segmentih razvoja. U,P</p> <p>Spodbujanje novih delovnih mest v ustvarjalni dejavnosti in povezovanje kreativnih industrij z ostalimi panogami. U,P</p> <p>Izkoriščanje potencialov velike vodnatosti območja (nadzemne vode za male elektrarne in namakanje, kvalitetna podtalnica, topli izviri ipd.). U,P</p> <p>Koriščenje obnovljivih virov energije: rek, biomase in termalne energije. U,P</p> <p>Razvoj gozdno lesnih predelovalnih verig. U,P</p> <p>Povezovanje lesnopredelovalne panoge s podjetništvom in kreativno industrijo za produkte z višjo dodano vrednostjo. U,P</p>	<p>Nadaljnja stagnacija ali propadanje gospodarstva zaradi ekonomske krize. U,P</p> <p>Neizkoriščanje potencialov, ki jih prinaša povezovanje s širšim območjem. U,P</p> <p>Povečanje pogostosti naravnih nesreč (poplave, potresi, ujme, suše). U,P</p> <p>Onesnaževanje vodotokov in slabšanje kakovosti virov pitne vode. U,P</p> <p>Manjšanje kakovosti gozda zaradi neustreznega gospodarjenja. P</p> <p>Poraba lesa le za hlodovino, neizkoriščanje lesnih potencialov območja. P</p>

Tabela 13: SWOT analiza za obči in gospodarski razvoj območja

2. KMETIJSTVO in z njim povezano PODJETNIŠTVO	
PREDNOSTI	SLABOSTI
<p>Zaokrožene in enovite površine kakovostnih kmetijskih zemljišč na ravninskem območju. P</p> <p>Bližina in dobra dostopnost osrednjega trga. U,P</p> <p>Veliko povpraševanje trga po poljščinah in vrtninah. U,P</p> <p>Delno ohranjena tradicionalna obrt na kmetijah: čebelarstvo in medicinarstvo, predelava mesnin ipd. P</p>	<p>Intenzivno obdelane površine, kjer se gojijo pretežno monokulture krmnih rastlin. P</p> <p>Majhen delež pridelave poljščin in vrtnin. U</p> <p>Nizka stopnja samooskrbe. U</p> <p>Nepovezanost kmetijske proizvodnje z drugimi panogami in nepovezanost posameznih ponudnikov. P</p>
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<p>Preusmeritev kmetijstva v pridelovanje vrtnin za lokalni trg (zelenjava, sadje, jagodičevje). P</p> <p>Razvoj ekološkega kmetijstva. P</p> <p>Povezovanje kmetijske proizvodnje - skupna znamka in nastop na trgu. P</p> <p>Povezovanje kmetijstva s turizmom in obrtjo za ustvarjanje novih storitev in produktov. P</p>	<p>Opuščanje kmetovanja in posledično zaraščanje kakovostnih kmetijskih zemljišč. P</p> <p>Izguba kmetijskih zemljišč na račun urbanizacije. P</p> <p>Ohranjanje monokulturne pridelave krmnih rastlin. P</p> <p>Neizkoriščanje potencialov, ki jih ponuja povezovanje posameznih ponudnikov in povezovanje s širšim območjem. U,P</p>

Tabela 14: SWOT analiza za kmetijstvo in z njim povezano podjetništvo

3. TURIZEM, NARAVNA in KULTURNA DEDIŠČINA	
PREDNOSTI	SLABOSTI
<p>Dobro ohranjeno in raznoliko naravno okolje z visokim deležem območij Natura 2000, zavarovanih območij narave in naravnih vrednot. P</p>	<p>Omejujoči varovalni režimi na naravovarstvenih območjih in območjih Natura 2000. P</p>

<p>Značilna krajina z elementi naravne in kulturne dediščine na območju Krajinskega parka Polhograjski dolomiti. P</p> <p>Prepoznavne in dobro obiskane posamezne rekreacijske ter turistične točke z obstoječo turistično-rekreativno infrastrukturo. P</p> <p>Številni in raznovrstni objekti kulturne dediščine (gradovi, parki, sakralni objekti, arheološka najdišča, idr.). U,P</p> <p>Bogata nesnovna kulturna dediščina (stari običaji, tradicionalne obrti, domačijska imena, znani Slovenci, idr.). U,P</p>	<p>Slabo stanje na nekaterih območjih varstva narave. P</p> <p>Na območju ni večjega turističnega nosilca, območje ni v celoti prepoznavno kot turistična destinacija (zgolj posamezne turistične točke). U,P</p> <p>Slabše razvita in parcialna turistično rekreacijska ponudba, nepovezanost med ponudniki in panogami (npr. kmetijstvo, obrt). P</p> <p>Netrajnostne oblike turizma (velik pritisk in nenadzorovan obisk posameznih turistično prepoznavnih točk na območju varstva narave). P</p> <p>Slabo ohranjeni, vzdrževani in propadajoči objekti kulturne dediščine. U,P</p> <p>Slabo širše prepoznavna, premalo izkoriščena in tržena kulturna dediščina. U,P</p>
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<p>Ureditev, povezovanje in trženje območij Natura 2000, zavarovanih območij narave in naravnih vrednot. P</p> <p>Nadgradnja in povezovanje turističnih kapacitet in storitev različnih ponudnikov na širšem območju. U,P</p> <p>Podaljšanje turističnega obiska (nadgraditi enodnevni rekreativni turizem). U,P</p> <p>Oblikovanje, oglaševanje in trženje prepoznavne turistične destinacije. U,P</p> <p>Obnova stavbne kulturne dediščine in hkratno oživljanje s ponudbo ustreznih programov (vezanih tudi na lokalne običaje, stara obrtna in rokodelska znanja ipd.) U,P</p> <p>Oživljanje nesnovne kulturne dediščine - domačijska imena, njihov izvor in pomen. U,P</p> <p>Izgradnja kolesarskih, pohodniških in drugih tematskih poti ter spremljajoče rekreacijske in turistične infrastrukture. U,P</p>	<p>Upad turističnega obiska zaradi drugih bolj konkurenčnih območij. P</p> <p>Škoden vpliv na naravno okolje zaradi prevelikega in nekontroliranega turistično rekreacijskega obiska skoncentriranega na posamezne točke. P</p> <p>Prekinitev in izguba tradicije nekaterih domačih obrti (izdelovalci odhajajo, znanje izginja). P</p> <p>Propadanje objektov kulturne dediščine zaradi neučinkovitega sistema varstva, obnove in razvoja kulturne dediščine. U,P</p>

Tabela 15: SWOT analiza za turizem, naravno in kulturno dediščino

4. KAKOVOST BIVANJA	
PREDNOSTI	SLABOSTI
<p>Bivalno privlačen preplet urbanega in podeželskega okolja. U,P</p> <p>Visoko izobraženo in kvalificirano prebivalstvo z razmeroma visokim življenjskim standardom. U</p> <p>Dobro razvita javna infrastruktura in dostopnost javnih storitev v občinskih središčih. U</p> <p>Mlajše, vitalno in aktivno prebivalstvo z močno podjetniško naravnostjo. U</p> <p>Bogato in aktivno društveno življenje. U,P</p>	<p>Neobstoječa, neizoblikovana ali neurejena mestna in vaška središča, ki služijo kot spalno predmestje prestolnice. U,P</p> <p>Velik priselitveni prirast, ki obremenjuje obstoječo družbeno, komunalno in prometno infrastrukturo. U,P</p> <p>Pomanjkljiva javna infrastruktura in dostopnost do nekaterih javnih storitev izven glavnih središč. P</p> <p>Slaba povezanost znotraj posameznih občin in med občinami. P</p> <p>Nepovezanost in slabo sodelovanje med društvi, inštitucijami in privatnim sektorjem. U,P</p>

	Nizka stopnja vključenosti mladih in starejših v razvoj lokalne skupnosti. U,P Nezadostna in parcialna storitvena obrt (čevljar, urar, optik, serviser koles idr.). P
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Ureditev privlačnih in živih vaških središč in središč naselij, ki bodo pripomogla k oblikovanju identitete tako posameznega kraja kot celotnega območja. P	Zlitje posameznih naselij v strnjeno poselitveno območje ob glavnih prometnih oseh - izguba identitete in prepoznavnosti. U,P
Medobčinsko sodelovanje pri izvajanju osnovnih družbenih storitev. U,P	Družbena trenja in konflikti med novo priseljenimi prebivalci in domačini. P
Projekti medgeneracijskega sodelovanja. U,P	Izguba povezanosti in značilnega podeželskega utripa skupnosti zaradi spremenjenega načina življenja. P
Bogatitev ponudbe priložnosti, kulturnih in športnih dejavnosti. U,P	Pomanjkanje razpoložljivih zaposlitev in neuspešno zaposlovanje mladih. U,P
Zagotavljanje osnovnih storitev, dostopnih vsem prebivalcem območja. P	Povečevanje socialne izključenosti posameznih ranljivih skupin (mladi, starejši, ljudje z gibalnimi oviranostmi, invalidi, ljudje s težavami v duševnem razvoju idr.) U,P
Tvorno sodelovanje državnih institucij, lokalnih oblasti, društev in privatnega sektorja celotnega območja LAS za zagotavljanje podpornega okolja. U,P	Povečevanje deleža ljudi z nizkimi dohodki. U,P

Tabela 16: SWOT analiza za kakovost bivanja

6.2 Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS

V tem poglavju so opredeljene razvojne potrebe in možnosti območja LAS, izvedljive znotraj okvirjev orodja CLLD. Razvojne potrebe in možnosti območja LAS so bile prepoznane na podlagi analize obstoječega stanja na območju LAS, analize SWOT in izraženih potreb ter pobud lokalnih skupnosti na 9. javnih delavnicah.

Potrebe, ki se nanašajo na urbani del so označene z velikim U, potrebe podeželskega dela so označene z velikim P. Potrebe, ki so bile prepoznane na celotnem območju so označene z obema oznakama, torej U in P.

Splošna razvitost območja

Območje se nahaja v Osrednjeslovenski statistični regiji, gospodarsko najbolj razviti slovenska regiji, ki je hkrati tudi gospodarsko središče države. Sestavlja ga šest občin, Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice, ki se srečujejo z enakimi razvojnimi problemi, izzivi ter cilji.

V neposredni bližini območja se nahaja državna prestolnica, ki je politično, gospodarsko, upravno, znanstveno in kulturno središče Slovenije. Območje predstavlja suburbano zaledje Ljubljane. Prestolnica predstavlja dnevni cilj migracij velikega odstotka aktivnega delovnega prebivalstva območja LAS, manjši del pa zaradi dela dnevno migrira tudi v ostala večja mesta v bližini območja, v Kranj, Kamnik in Škofjo Loko. Območje beleži velik selitveni prirast, ki bremenilno vpliva na družbeno, komunalno in prometno infrastrukturo. Območje LAS tvorita osrednji ravninski svet in obrobno hribovje. V teh dveh različnih geo segmentih se kažejo razlike v komunalni in infrastrukturni opremljenosti urbaniziranih ravninskih predelov ter bolj odmaknjenih hribovitih naselij. Medtem, ko so ravninska občinska središča in ostala naselja dobro opremljena s komunalno, energetsko in telekomunikacijsko infrastrukturo, je infrastrukturna opremljenost naselij hribovitega dela pomanjkljiva. Enaka slika se kaže tudi na področju pokritosti z osnovnimi storitvami.

Območje LAS je navzven dobro prometno povezano s sosednjimi območji, saj leži na križišču medregionalnih državnih povezav. Znotraj območja so dobre prometne povezave med posameznimi občinskimi središči, slabše dostopno pa je hribovito podeželsko zaledje. Območje bremeni tranzitni promet dnevni delovnih migracij tako lokalnih prebivalcev kot tudi prebivalcev sosednjih območij in regij, saj še vedno prevladuje trend osebnega motoriziranega transporta. Infrastruktura za trajnostne oblike mobilnosti na območju ni razvita.

Velik razvojni potencial območja LAS se kaže v ustrezni infrastrukturni in storitveni opremljenosti celotnega območja ter dobri prometni povezanosti, pri čemer je pomembno, da se, s poudarkom na trajnostni mobilnosti, preseže lokalni vidik in občinske meje. Razvojne izzive mora naslavljal celotno območje LAS in pri tem izkoristiti priložnosti, ki jih nudi središčna prostorska umeščenost.

POTREBA 1: Zmanjšati prometno obremenjenost območja. U,P

POTREBA 2: Razviti infrastrukturo za trajnostne oblike mobilnosti (kolesarske steze, pešpoti,..). U,P

POTREBA 3: Zmanjšati razlike v stopnji razvitosti posameznih območij LAS, tudi z zagotovitvijo ustreznih komunalne opremljenosti. U,P

Razvoj gospodarstva in podjetništva

Dobre prometne povezave omogočajo hiter pretok blaga in dostop do storitvenega trga, kar se kaže tudi v dobri gospodarski razvitosti območja. Pomembnejša gospodarska središča so v Domžalah, Trzinu, Medvodah in Mengšu. Na območju deluje več uspešno obrtno-poslovnih in industrijskih con, oblikujejo pa se tudi nove. Po močnem padcu gospodarske dejavnosti v krizi se je zaposlenost v zadnjih letih občutno povečala, rast plač pa tudi zaradi strukturnih razlogov ostaja zmerna. K hitremu odboju zaposlenosti navzgor je v ugodnih konjunkturinih razmerah prispevalo zaposlovanje v skoraj vseh dejavnostih. V zadnjih letih je prepoznana tudi pomembna vloga ustvarjalnih poklicev.

Območje je bogato tudi z naravnimi viri, za sedaj še neizkoriščen potencial predstavlja razvoj trajnostnih gozdno-predelovalnih in lesno-proizvodnih verig, pridelava in predelava biomase ter neizkoriščen hidrografskega potenciala območja. Vse naštetih lahko v veliki meri prispeva k proizvodnji obnovljivih virov energije ter razvoju spremljajočih servisnih in vzdrževalnih dejavnosti. Potenciali se kažejo tudi v spodbujanju in diverzifikaciji trajnostnega turizma in kmetijske dejavnosti, kar lahko zagotovi dodatne vire zaposlovanja in boljši dohodek.

Gospodarski razvoj in nove priložnosti za ustvarjanje delovnih mest morajo temeljiti na zelenem gospodarstvu, ki bo upoštevalo tako gospodarsko rast, kot tudi varovanje okolja in večjo socialno vključenost. Tako je na območju potrebno razvijati gospodarstvo v smeri večje trajnosti, učinkovitejše rabe virov, razvoja zelenih tehnologij in ustvarjanja zelenih delovnih mest. Pri tem lahko igra veliko vlogo ustvarjanje inovativnih partnerstev, ki temeljijo na znanju, inovativnosti in kreativnosti, kar se lahko doseže le s povezovanjem posameznih panog ter ob podpori institucionalnega okolja.

POTREBA 4: Znižati stopnjo nezaposlenosti. U,P

POTREBA 5: Ustvariti primerno podporno okolje za razvoj novih delovnih mest. U,P

POTREBA 6: Podpreti razvoj trajnostnih zelenih oblik dela in socialnih oblik podjetništva U,P.

Kmetijstvo in domača obrt

Najbolj ugodne razmere za kmetijstvo so na ravninskem svetu Kamniško-Bistriškega polja, kjer je pridelava usmerjena predvsem v intenzivno monokulturno pridelavo krmnih rastlin za živinorejo, manj obdelana so hribovita območja. Kljub velikemu povpraševanju ožjega območja in širšega trga (predvsem Ljubljane), je delež kmetijskih gospodarstev, ki se ukvarjajo s pridelavo vrtnin in poljščin izredno majhen, skladno s tem pa je nizka tudi stopnja samooskrbe. Poleg preusmeritve kmetovanja v pridelavo vrtnin in zvišanja samooskrbe, je na območju nujen tudi dvig ozaveščenosti prebivalstva o

pomembnosti samooskrbe in kratkih transportnih poteh hrane. Dopolnilne dejavnosti na kmetijah so na območju slabše zastopane, ponekod se ohranjajo tradicionalne domače obrti.

Kmetijska gospodarstva na območju med seboj niso povezana v različne oblike proizvodnega in tržnega organiziranja, ki bi omogočal koncentracijo ponudbe, načrtovanje in prilagajanje proizvodnje povpraševanju, izboljšanje trženja, optimizacijo proizvodnih stroškov ipd. Velik potencial območja se kaže v povečanju pridelka vrtnin in poljščin, uvedbi ekoloških kmetijskih praks, diverzifikaciji v dopolnilne dejavnosti na kmetijah ter združevanju proizvajalcev kmetijskih pridelkov in izdelkov v skupno znamko ter skupen nastop na trgu.

Priložnosti se kažejo v razvijanju tradicionalne domače obrti z namenom ohranjanja in prenosa lokalnih znanj na mlajše rodove ter v povezavi s turistično ponudbo: lončarstvo in pečarstvo, slarnikarstvo, glasbilarstvo, prestarstvo, čebelarstvo in medičarstvo ter predelava mesnin. Tradicijo in izdelke je potrebno oblikovati v celostne produkte z dodano vrednostjo ter jih promovirati. Urediti je treba tudi ustrezna mesta in dogodke za predstavitev in trženje proizvodov.

POTREBA 7: Povezovati kmetijska gospodarstva za skupno proizvodnjo in nastop na trgu. U,P

POTREBA 8: Nadgraditi kakovost proizvodov z večjo dodano vrednostjo. U,P

POTREBA 9: Oblikovati in promovirati lokalne znamke in proizvode ter ohranjati rokodelsko tradicijo. U,P

POTREBA 10: Dvigniti stopnjo samooskrbe na območju in spodbujati oblikovanje kratkih dobavnih verig. U,P

Varstvo in ohranjanje naravne in kulturne dediščine

Za območje LAS je značilno dobro ohranjeno naravno okolje pestrih naravnih habitatov z visokim deležem območij Natura 2000. Na območju se nahaja Krajinski park Polhograjski dolomiti, več zavarovanih območij narave in naravnih vrednot. Prav tako pa je območje bogato tudi z objekti nepremične kulturne dediščine in nesnovno kulturno dediščino. Na ohranjanje naravne in kulturne dediščine so v zadnjih letih neugodne vplivale gospodarske razmere. Odras ekonomske krize so slabo ohranjeni in vzdrževani objekti kulturne dediščine in območja varstva narave.

Potencial ohranjanja naravne in kulturne dediščine se kaže predvsem v aktivnem varovanju in povezovanju s turizmom. Naravno in kulturno pestro območje je priljubljena turistična destinacija širšega območja, pri čemer prevladuje predvsem enodnevni, izletniški in rekreativni turizem.

Obstoječ turizem je treba preoblikovati v trajnostno dejavnost. Priložnosti se kažejo v ureditvah, obnovah in nadgradnjah objektov kulturne dediščine in območij naravne dediščine ter turistične in rekreacijske infrastrukture za trajnostni turizem ob sodelovanju pristojnih državnih inštitucij za varstvo in ohranjanje naravne in kulturne dediščine, občin ter društev. Izredno pomemben pa je tudi dvig ravni družbene ozaveščenosti lokalnega prebivalstva o pomembnosti varstva narave in okolja ter trajnostnem načinu življenja.

POTREBA 11: Preoblikovanje obstoječega turizma v trajnostno naravnano dejavnost. U,P

POTREBA 12: Dvig ekološke ozaveščenosti prebivalstva in vzpodbujanje trajnostnega življenjskega sloga. U,P

POTREBA 13: Varovanje naravno ohranjenih območij in objektov kulturne dediščine pred različnimi oblikami degradacije. U,P

Kakovost bivanja

Za območje je značilen preplet urbanega in podeželskega okolja, zaradi česar je območje izredno privlačno za bivanje. Gostota prebivalstva je nad slovenskim povprečjem, območje naseljuje predvsem mlajše, delovno aktivno prebivalstvo z razmeroma visokim življenjskim standardom. Prebivalstvo območja je visoko izobraženo in kvalificirano. Stopnja brezposelnosti je nižja od državnega povprečja, vseeno pa je brezposelno 5,6 % aktivnega prebivalstva, ob tem slaba desetina starejših (od 55 do 59 leta) in 16 % starejših od 60 let. Mladi ob koncu leta 2018 ne dosegajo več nadpovprečne brezposelnosti, kot so jo ob koncu leta 2014.

Na območju narašča trend selitvenega prirasta prebivalstva, zaradi česar je pod močnim pritiskom prometna, komunalna, okoljska in javna infrastruktura, kažejo pa se tudi trenja med »domačini« in novo priseljenimi prebivalci, ki se povečini ne vključujejo v življenje in delovanje lokalnih skupnosti. Zgoščena stanovanjska novogradnja, pomanjkanje osrednjih oskrbnih in storitvenih funkcij ter prometno urejanje središč na škodo odprtega javnega prostora so pripomogli k trendu preoblikovanja vaških središč v spalna naselja. Za ustavitev trenda bo potrebna tako vsebinska kot oblikovna prenova središč. Zaradi velikega priseljevanja in zaposlenosti prebivalstva izven območja LAS je ogrožena tudi lokalna identiteta območja, ki je v nevarnosti, da postane »spalno predmestje« prestolnice. Za krepitev lokalne identitete so ključnega pomena urejena in živa središča, ki omogočajo socialno interakcijo vseh predstavnikov družbe.

Priložnosti za dvig kakovosti bivanja na območju se kažejo predvsem v ureditvi privlačnih in ustrezno opremljenih vaških središč in središč naselij (ureditev javnih odprtih prostorov: trgov, tržnic, otroških in športnih igrišč, pločnikov, kolesarskih stez, peš poti itd.), izboljšanju dostopnosti do osnovnih storitev ter zmanjševanju socialnih in medgeneracijskih razlik.

POTREBA 14: Ureditev in prenova središč naselij ter javnih objektov in površin, vključno z vsebinsko in programsko prenovo. U,P

POTREBA 15: Izboljšanje dostopnosti do osnovnih storitev za vse prebivalce. U,P

POTREBA16: Povečanje vključenosti ranljivih skupin v družbo, predvsem mladih in starejših prebivalcev. U,P

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja

Lokalno partnerstvo je pri pripravi SLR izhajalo iz štirih tematskih področij ukrepanja, ki so bila na državni ravni (s strani pristojnih ministrstev) prepoznana kot ključni izzivi pri zasledovanju ciljev Evropske unije. V programskem obdobju 2014–2020 so bila opredeljena naslednja ključna tematska področja ukrepanja, ki so ključna za reševanje lokalnih razvojnih potreb:

- **TP1 Ustvarjanje delovnih mest** (tematsko področje, ki bo naslovljeno v okviru EKSRP in ESRR),
- **TP2 Razvoj osnovnih storitev** (tematsko področje, ki bo naslovljeno zgolj v okviru EKSRP),
- **TP3 Varstvo okolja in ohranjanje narave** (tematsko področje, ki bo naslovljeno v okviru EKSRP in ESRR),
- **TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin** (tematsko področje, ki bo naslovljeno v okviru EKSRP in ESRR).

7.1 Ustvarjanje delovnih mest

Po močnem padcu gospodarske dejavnosti v krizi se je zaposlenost v zadnjih letih občutno povečala, rast plač pa tudi zaradi strukturnih razlogov ostaja zmerna. K hitremu odboju zaposlenosti navzgor je v ugodnih konjunkturnih razmerah prispevalo zaposlovanje v skoraj vseh dejavnostih. V letu 2018 se je kot problematična pokazala brezposelnost starejših. Stopnja brezposelnosti pri starejših med 55. in 59. letom je 9,2 %, pri starejših od 60 let pa 16,1 %. **TP1 Ustvarjanje delovnih mest** je zato eno izmed izbranih tematskih področij ukrepanja, ki bo naslovljeno v okviru EKSRP in ESRR. LAS bo k temu tematskemu področju prispevala z doseganjem ciljev namenjenih razvoju podeželskega, kot tudi na urbanega območja.

Pri ustvarjanju novih delovnih mest se bo LAS naslonila na endogene potenciale območja, pri čemer bo kombinirala naravne in človeške potenciale za oblikovanje novih proizvodov, storitev in modelov ter spodbujala ustvarjanje inovativnih partnerstev in zelenih praks. Izrazit potencial območja LAS je namreč tudi visoko kvalificirano prebivalstvo z močno podjetniško naravnostjo in visokim deležem informacijskih ter ustvarjalnih poklicev. Razvoj gospodarstva in podjetništva ter posledično ustvarjanje novih delovnih mest bo temeljil predvsem na **povezovanju znotraj in med panogami** (npr. povezovanje informatike, turizma, kmetijstva, obrti, potencialov kulturne in naravne dediščine), **povezovanju panog z ustvarjalnimi dejavnostmi**, **vzpostavljanju inovativnih partnerstev** ter na oblikah **podjetništva z velikim čutom odgovornosti za okolje, družbo in ljudi** (npr. zelena delovna mesta, zadružništvo, socialno podjetništvo).

Za ustvarjanje novih delovnih mest bo LAS razvijala institucije podpornega okolja za spodbujanje podjetništva ter podpirala sodelovanje z izobraževalnimi in raziskovalnimi organizacijami. Podpirala bo usposabljanja in izobraževanja za pridobitev osnovnih in specifičnih podjetniških znanj ter drugih znanj za lažjo zaposljivost, mreženje in povezovanje partnerjev ter ustanavljanje skupnih blagovnih znamk na območju. Pri tem bo podpirala tudi uporabo neizkoriščenih prostorskih potencialov in stavbnih fondov za namene podjetništva.

TP1 Ustvarjanje delovnih mest bo neposredno in posredno naslavljalo naslednje ključne potrebe območja:

- *P4: Znižati stopnjo nezaposlenosti.*
- *P5: Ustvariti primerno podporno okolje za razvoj novih delovnih mest.*
- *P6: Podpreti razvoj trajnostnih zelenih oblik dela in socialnih oblik podjetništva.*
- *P7: Povezovati kmetijska gospodarstva za skupno proizvodnjo in nastop na trgu.*
- *P8: Nadgraditi kakovost proizvodov z večjo dodano vrednostjo.*

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas** 2014–~~2020~~2022

- *P9: Oblikovati in promovirati lokalne znamke in proizvode ter ohranjati rokodelsko tradicijo.*
- *P10: Dvigniti stopnjo samooskrbe na območju in spodbujati oblikovanje kratkih dobavnih verig.*
- *P11: Preoblikovanje obstoječega turizma v trajnostno naravnano dejavnost.*
- *P13: Varovanje naravno ohranjenih območij in objektov kulturne dediščine pred različnimi oblikami degradacije.*
- *P14: Ureditev in prenova središč naselij ter javnih objektov in površin, vključno z vsebinsko in programsko prenovo.*

Povezovanje med sektorji in lokalnimi akterji:

LAS se bo za doseganje ciljev iz tematskega področja ukrepanja **TP1 Ustvarjanje delovnih mest** povezovala z drugimi državnimi in regionalnimi akterji, ki skrbijo za razvoj podjetništva, gospodarstva in zmanjševanja brezposelnosti, lokalnimi skupnostmi ter izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami. To so predvsem obrtno-podjetniške in gospodarske zbornice, območne enote Zavoda za zaposlovanje pa tudi Kmetijske svetovalne službe in druge institucije podjetniškega podpornega okolja. Ob sodelovanju pristojnih državnih inštitucij za varstvo in ohranjanje naravne in kulturne dediščine, občin ter društev se bodo iskale in spodbujale tudi možnosti ustvarjanja delovnih mest v povezavi z aktivnim varstvom, razvojem in prezentacijo kulturne in naravne dediščine območja.

Dodatna sredstva za izvajanje SLR se v celoti razporedijo na TP1. Na podlagi noveliranih statističnih podatkov je na območju LAS še vedno relativna visoka stopnja brezposelnosti, predvsem v segmentu starejših. V sklopu vrednotenja dosedanjih rezultatov smo ugotovili, da nismo dosegli vseh načrtovanih kazalnikov za EKSRP na TP1. Na območju LAS so se do sedaj izvedli nekateri projekti, ki naslavljajo problematiko novih delovnih mest, vendar iz sredstev EKSRP niso odobreni projekti z novimi delovnimi mesti. V skladu z izvedenim vrednotenjem so Upravni odbor in Skupščina LAS potrdila odločitev, da se s ciljem doseganja načrtovanih kazalnikov sredstva usmerijo na TP 1.

7.2 Razvoj osnovnih storitev

Območje LAS je sorazmerno dobro pokrito z osnovnimi storitvami, tako s področja zagotavljanja osnovne oskrbe (komunalnih, energetskih in drugih storitev), različne družbene infrastrukture (kultura, vzgoja, izobraževanje, zdravstvo, socialno varstvo) in pristočasnih dejavnosti (šport in rekreacija). Pri tem pa obstajajo velike razlike med dobro dostopnimi in razvitimi občinskimi središči in odmaknjenim podeželskim zaledjem, kjer obstaja večja nevarnost depopulacije in marginalizacije, z negativnimi gospodarskimi, okoljskimi in socialnimi posledicami. Ker je bistven element za spodbujanje trajnostnega lokalnega razvoja tudi zagotavljanje ustrezne lokalne infrastrukture in osnovnih storitev na lokalni ravni, je eno izmed tematskih področij ukrepanja LAS **TP2 Razvoj osnovnih storitev**, ki bo naslovljeno v okviru EKSRP. LAS bo k temu tematskemu področju prispevala z doseganjem ciljev namenjenih razvoju podeželskega območja.

Večina osnovnih storitev je namreč skoncentriranih v občinskih središčih in urbanih območjih, manjše število jih je razpršenih po manjših lokalnih središčih, kar ne zagotavlja ustrezne kakovosti, dostopnosti in racionalne oskrbe znotraj območja.

Kot velik problem se kaže tudi ureditev manjših naselij, ki nimajo vzpostavljenega primernege naselbinskega središča, ki bi združeval več elementov družbene infrastrukture, vse elemente osnovne oskrbe in osrednji javni prostor. Z vzpostavitvijo takih središč bi se naselja spremenila iz pretežno spalnih v aktivna naselja.

Izvajanje operacij LAS mora biti usmerjeno v **zmanjševanje razlik v dostopnosti do osnovnih storitev**, predvsem na bolj odmaknjenih območjih, **dopolnjevanju osnovnih storitev** v manjših ter zagotavljanju nadstandardnih storitev v večjih lokalnih središčih. LAS bo zato podpiral razvoj tistih

storitev, ki bodo spodbujale zdrav in aktiven življenjski slog, predvsem preko **športnih, rekreativnih in preventivnih programov** in ponudbe ter **kulturno in umetniško ustvarjanje**, predvsem v povezavi z **ohranjanjem kulturne dediščine na območju**. Z namenom dopolnjevanja osnovnih storitev je na posameznih območjih LAS nujno potrebna **izgradnja manjše lokalne infrastrukture** in **ureditev ali prenova javnih prostorov**.

TP2 Razvoj osnovnih storitev bo neposredno in posredno naslavljalo naslednje ključne potrebe območja:

- *P2: Razviti infrastrukturo za trajnostne oblike mobilnosti (kolesarske steze, pešpoti,...).*
- *P3: Zmanjšati razlike v stopnji razvitosti posameznih območij LAS, tudi z zagotovitvijo ustrezne komunalne opremljenosti.*
- *P7: Povezovati kmetijska gospodarstva za skupno proizvodnjo in nastop na trgu.*
- *P13: Varovanje naravno ohranjenih območij in objektov kulturne dediščine pred različnimi oblikami degradacije.*
- *P14: Ureditve in prenova središč naselij ter javnih objektov in površin, vključno z vsebinsko in programsko prenovo.*
- *P15: Izboljšanje dostopnosti do osnovnih storitev za vse prebivalce.*

Povezovanje med sektorji in lokalnimi akterji:

Za doseganje ciljev iz tega tematskega področja **TP2 Razvoj osnovnih storitev** se bo LAS naslanjal predvsem na lokalne oblasti, ki imajo dober pregled nad mrežo obstoječih osnovnih storitev in stanjem infrastrukture, velika vloga pa bo pripadala tudi javnim inštitucijam in nevladnim organizacijam, ki delujejo na področju športa, kulture, izobraževanja in turizma.

7.3 Varstvo okolja in ohranjanje narave

Čisto okolje ter lepa in ohranjena narava sta osnovna pogoja za razvijanje naravnih potencialov, zagotavljanja kakovostnih bivalnih razmer in ohranjanja kulturne identitete območja, zato je eno izmed podprtih tematskih področij ukrepanja LAS **TP3 Varstvo okolja in ohranjanje narave**, ki bo naslovljeno v okviru EKSRR in ESRR. LAS bo k temu tematskemu področju prispevala z doseganjem ciljev namenjenih razvoju podeželskega, kot tudi na urbanega območja.

Na celotnem območju se nahaja več kvalitetnih naravno ohranjenih območij, ekološko pomembnih območij in zavarovanih območij narave. Naravno ohranjena območja opravljajo veliko ekoloških in socialnih funkcij, kot so varstvo zemljišč, naravnih virov in surovin, uravnavanje podnebnih in hidroloških razmer, blažitev posledic naravnih in drugih nesreč, strukturiranje podobe krajine ter zdravstvene, družbene, rekreacijske in estetske funkcije.

Na naravno in okoljsko ohranjenost območja LAS negativno vplivajo predvsem trije dejavniki: gosta poseljenost in tranzitni cestni promet, ki obremenjujeta predvsem urbana območja ter množični izletniško-rekreacijski turizem, ki ima negativen vpliv predvsem v naravnem okolju. Izvajanje operacij LAS mora biti usmerjeno v preprečevanje in zmanjševanje negativnih posledic naštetih dejavnikov. LAS bo zato podpiral operacije, ki bodo lokalno skupnost nagovarjale k trajnostnem življenjskem slogu in delovanju za ohranjanje okolja, kot so npr. dejavnosti povezane z **zmanjševanjem energetske intenzivnosti, zviševanjem energetske učinkovitosti in ozaveščanjem o energetske revščini**, dejavnosti za **zmanjševanje emisij CO₂**, orodja za **spodbujanje trajnostne mobilnosti** ter različna **inovativna partnerstva** (npr. energetske in mobilnostne kooperative), še posebej na urbanem območju. Na naravno ohranjenih in naravovarstvenih območjih bodo podprte operacije usmerjene v **aktivno varovanje narave**, ki bo hkrati omogočalo razvoj območja.

TP3 Varstvo okolja in ohranjanje narave bo neposredno in posredno naslavljalo naslednje ključne potrebe območja:

- *P1: Zmanjšati prometno obremenjenost območja.*
- *P2: Razviti infrastrukturo za trajnostne oblike mobilnosti (kolesarske steze, pešpoti,...).*
- *P6: Podpreti razvoj trajnostnih zelenih oblik dela in socialnih oblik podjetništva.*
- *P10: Dvigniti stopnjo samooskrbe na območju in spodbujati oblikovanje kratkih dobavnih verig.*
- *P11: Preoblikovanje obstoječega turizma v trajnostno naravnano dejavnost.*
- *P12: Dvig ekološke ozaveščenosti prebivalstva in vzpodbujanje trajnostnega življenjskega sloga.*
- *P13: Varovanje naravno ohranjenih območij in objektov kulturne dediščine pred različnimi oblikami degradacije.*

Povezovanje med sektorji in lokalnimi akterji:

Operacije s tematskega področja ukrepanja **TP3 Varstvo okolja in ohranjanje narave** se bodo povezovale z varovanjem kulturne dediščine, predvsem kulturne krajine ter trajnostnim okoljsko odgovornim turizmom. Lokalna skupnost bo v reševanju teh izzivov najuspešnejša ob vključevanju pristojnih strokovnih inštitucij, ki bodo v največji meri vpete v izvajanje operacij ter ob podpori nevladnih organizacij.

7.4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Območje LAS je eno bolj razvitih tako v Osrednjeslovenski regiji kot tudi v celotni državi. Za prebivalstvo na območju je značilna visoka stopnja delovne aktivnosti in nizka stopnja brezposelnosti. Kljub razmeroma visokemu življenjskemu standardu, sta bili na območju prepoznani predvsem dve ranljivi skupni: mladi (prebivalci med 15. in 29. letom) ter starostniki (prebivalci nad 65 let). Osnova skupnosti je zadovoljen posameznik, zato bo LAS stremel k večji socialni vključenosti vseh prebivalcev v lokalno okolje. Eno izmed izbranih področij ukrepanja LAS je zato tudi **TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin**, ki bo naslovljeno v okviru EKSRP in ESRR. LAS bo k temu tematskemu področju prispevala z doseganjem ciljev namenjenih razvoju podeželskega, kot tudi na urbanega območja.

Območje LAS je sorazmerno dobro pokrito z osnovnimi storitvami, pri tem pa obstajajo velike razlike v razporeditvi in dostopnosti med občinskimi središči, drugimi urbanih območji ter odmaknjenim podeželskim zaledjem. Neenakomerna distribucija storitev je problematična z vidika manj mobilnih prebivalcev, predvsem starostnikov in mlajših. Storitve so manj dostopne predvsem starostnikom, ki so poleg tega tudi socialno izolirani. Starostnikom je treba nuditi predvsem **možnost vključevanja in medgeneracijske družbene interakcije** ter izboljšati njihovo vpetost v lokalno življenje. Ponuditi je potrebno **storitve za samostojno življenje izven institucij**, preko deinstitucionalizacije pomoči in nudenja različnih storitev na domu. Tudi brezposelnost je najvišja pri ciljnih skupinah starejših od 55 let, še višja pa je stopnja brezposelnosti starejših od 60 let. Brezposelnost med mladimi se je od leta 2014 do 2018 bistveno znižala in ne predstavlja več pereče problematike, še vedno pa se mladi soočajo z nezadovoljivimi **možnostmi druženja in aktivnega preživljanja prostega časa** izven formalnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Mladi, predvsem srednješolci, so zato vezani na bližnja, večja mestna središča, kot sta Ljubljana in Kamnik, kjer so izobraževalne in zaposlitvene možnosti večje, prav tako pa je ponudba družbenih in kulturnih vsebin bolj raznovrstna. Preživljanje prostega časa v svojem kraju pripomore, da mladostniki razvijejo občutek lokalne identitete, pripadnosti in povezanosti s svojim krajem.

Zaradi naraščajočega trenda staranja prebivalstva, ki se odraža v povišani stopnji indeksa staranja na območju LAS ter zaradi visoke brezposelnosti starejših je za družben razvoj treba spodbuditi

medgeneracijsko sodelovanje, zagotoviti kakovostno življenje ter osebno in socialno varnost vseh generacij in oblikovati vključujočo lokalno skupnost, ki spoštuje različnost. LAS bo zato podpirala predvsem tiste iniciative, ki bodo stremele k **ustvarjanju in razvijanju novih, inovativnih in deinstitucionalnih oblik povezovanja** ter aktivacije za namen povečanja socialne vključenosti in varstva različnih ranljivih skupin.

TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin bo neposredno in posredno naslavljala naslednje ključne potrebe območja:

- *P3: Zmanjšati razlike v stopnji razvitosti posameznih območij LAS, tudi z zagotovitvijo ustrezne komunalne opremljenosti.*
- *P4: Znižati stopnjo nezaposlenosti.*
- *P6: Podpreti razvoj trajnostnih zelenih oblik dela in socialnih oblik podjetništva.*
- *P15: Izboljšanje dostopnosti do osnovnih storitev za vse prebivalce.*
- *P16: Povečanje vključenosti ranljivih skupin v družbo, predvsem mladih in starejših prebivalcev.*

Povezovanje med sektorji in lokalnimi akterji:

LAS se bo za doseganje ciljev iz tematskega področja ukrepanja **TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin** povezoval z državnimi, občinskimi in regionalnimi akterji, ki skrbijo za socialno enakost in vključenost različnih skupin prebivalcev. To so predvsem različni zdravstveni, socialno-varstveni zavodi ter vzgojno-izobraževalne inštitucije, tako javne kot zasebne. Problem brezposelnosti starejših in zaposlovanja invalidov in oseb s posebnimi potrebami bo LAS bolj detajlno naslavljala znotraj področja ukrepanja **TP1 Ustvarjanje delovnih mest**.

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije

SLR bo na podlagi analize stanja, analize SWOT, analize potreb in možnosti z zastavljenimi cilji, ukrepi za njihovo doseganje in izborom operacij prispeval k uresničenju naslednjih horizontalnih ciljev EU:

Blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje

Ukrepi **TP1 Ustvarjanje delovnih mest** bodo usmerjeni v iskanje novih zaposlitvenih mest v zelenem gospodarstvu, predvsem v povezavi s trajnostnimi turističnimi, kmetijskimi (npr. ekološko kmetijstvo, kratke dobavne verige) in energetskimi praksami (npr. proizvodnja OVE, energetske zadruga) ter trajnostnim izkoriščanjem gozdov, vode in drugih naravnih virov. V drugih sektorjih se bo spodbujalo ozelenjevanje procesov in iskanje za okolje prijaznejših alternativ. Ukrepi **TP2 Varstvo okolja in ohranjanje narave** bodo namenjeni ozaveščanju lokalno prebivalstvo o posledicah podnebnih sprememb ter jih spodbujali k trajnostnemu načinu življenja in družbenega delovanja (npr. trajnostna mobilnost, mobilnostne zadruga, prehod na OVE).

Okolje

Ukrepi **TP2 Varstvo okolja in ohranjanje narave** bodo neposredno prispevali k uresničenju tega cilja, saj podpirajo aktivno varovanje in trajnostno rabo naravno ohranjenih območij ter spodbujajo trajnostni način življenja in družbenega delovanja. Namenjeni bodo ozaveščanju, izobraževanju in informiranju prebivalstva o varstvu okolja, izboljšanju ugodnega stanja zavarovanih vrst in habitatov ter ohranjanja kakovosti pomembnih ekoloških in krajinskih (še posebej vodnih) prvin. Tudi druga tematska področja, predvsem **TP1 Ustvarjanje delovnih mest**, prispevajo k uresničenju cilja skrbi za okolje: spodbujanje zelenih delovnih mest, trajnostna mobilnost, trajnostne kmetijske prakse in kratke dobavne verige, odgovoren turizem, zagotavljanje osnovnih komunalnih storitev na območju ter zmanjševanje socialnih razlik med prebivalci.

Inovacije

Inovativnost je kot horizontalen cilj vpeta prav v vsa tematska področja ukrepanja, saj inovacije niso zajete le v znanosti, raziskavah za razvoj in proizvodnih tehnologijah, temveč obsegajo celoten proces: trženske metode, način organizacije podjetij in poslovnih praks ter sodelovanja med deležniki. Inovativnost se pojavlja tako v zasebnih podjetjih, kot tudi javnih upravah in inštitucijah ter v delovanju in povezovanju nevladnega sektorja. Najmočnejšo inovacijsko komponento imajo v tej strategiji ukrepi **TP1 Ustvarjanje delovnih mest**, saj so inovativnost, kreativnost in ustvarjalno mišljenje gonilni faktorji podjetniške rasti in s tem ustvarjanja novih zaposlitev. Največji poudarek bo na spodbujanju inovativnih razvojnih partnerstev in delovnih praks (zelena delovna mesta, socialno podjetništvo ipd.). Prav tako se bo spodbujalo družbeno inovativne prakse (**TP4 Večja vključenost ranljivih skupin**) ter okoljsko inovativne prakse (**TP3 Varstvo okolja in ohranjanje narave**).

Spodbujanje enakosti moških in žensk ter nediskriminacija

Enakost med spoloma je vpeta v vsa tematska področja ukrepanja, saj se bo v okviru posameznih izvedbenih operacij težilo k enaki zastopanosti obeh spolov. Še posebej pa bodo k uresničitvi tega EU cilja strmele operacije, ki se bodo izvajale pod ukrepi **TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin**, ki bodo vsebinsko usmerjane k odpravljanju družbenih neenakosti. Prav tako bo LAS s svojim delovanjem strmela k enakovrednemu obravnavanju vseh članov družbe, ne glede na starostno skupino, versko izpoved ali rasno pripadnost. Vključujoča družba in enakopravnost vseh njenih članov je tudi eden izmed temeljev razvojne vizije LAS.

Prispevek posamezne operacije k doseganju horizontalnih ciljev EU bo v postopku izbora operacij ocenjevan s specifičnim merilom 06 – Vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev.

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–20202022**

9. Opis SLR in njenih ciljev, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

9.1 Razvojna vizija območja LAS

»Želimo ustvariti varno, zdravo in privlačno bivalno okolje za vse prebivalce, kar bomo dosegali s smotrno aktivacijo endogenih potencialov in uravnoteženim trajnostnim razvojem območja na vseh treh področjih: družbenem, ekonomskem in okoljskem.

Naša vizija je:

- vključujoča družba, ki spoštuje različnosti med prebivalci, poudarja enakopravnost obeh spolov in skrbi tudi za najšibkejše člane v svoji sredini;
- podjetna družba, ki inovativno kombinira razpoložljive naravne in človeške vire za ustvarjanje delovnih mest in boljše zaposljivost svojih prebivalcev ter
- okoljsko zavedna družba, ki aktivno varuje, ureja in koristi svoje okolje, prostor in naravne vire.«

9.2 Ustvarjanje delovnih mest

Po močnem padcu gospodarske dejavnosti v kriznih letih se je zaposlenost od leta 2014 občutno povečala, rast plač pa tudi zaradi strukturnih razlogov ostaja zmerna. V novembru leta 2018 so se kot posebej problematična skupina izpostavili brezposelni starejši ljudje. Stopnja brezposelnosti pri starejših med 55. in 59. letom je 9,2 %, pri starejših od 60 let pa 16,1 %. V decembru leta 2014 pa so se bolj izpostavili mladi med 15. in 29. letom, saj je bila stopnja brezposelnosti na območju 16,6 %, v novembru 2018 pa se je ta stopnja znižala na 9,37 % (mladi 15 do 24 let) in 8,3 % (mladi 25 do 29 let). Kaže se tudi problem delovnih migracij, ki ima velike družbene, ekonomske in okoljske vplive, saj je velik delež delavno aktivnega prebivalstva zaposlen izven območja, največ v Ljubljani.

Na samem območju LAS je potrebno izboljšati okvirne pogoje za zadostno ponudbo delovnih mest in mešanih oblik dohodka, zagotoviti boljše možnosti za zaposlovanje različno izobraženih skupin prebivalcev ter med prebivalstvom zvišati kompetence in pridobljena znanja in spretnosti, ki jim bodo omogočile lažji vstop na trg dela. Pri tem bo poudarek na ustvarjanju inovativnih partnerstev in spodbujanju zelenih praks. Zato je **splošni cilj**, ki smo si ga zastavili in ga bomo s svojim delovanjem zasledovali **C1 Izboljšanje okvirnih pogojev za zaposlovanje in zvišanje kompetenc za lažjo zaposlitev**. Cilj bomo zasledovali na celotnem območju LAS (podeželska in urbana območja), ukrepi za njegovo doseganje bodo pokriti v okviru EKSRP in ESRR.

Zastavljeni splošni cilj je skladen z vsemi ostalimi splošnimi cilji, ki si jih je skupnost zastavila v tej perspektivi, še posebej pa se povezuje s ciljem *C4 Povečati socialno vključenost vseh prebivalcev v lokalno okolje* in ciljem *C3 Varstvo okolja in ohranjanje narave*. Za lažje doseganje dolgoročnega cilja, smo si zastavili **2 posebna cilja**, s katerimi naslavljammo specifično problematiko območja:

- **Cilj 1A: Povečati realizacijo poslovnih idej, ki prispevajo k razvoju območja;**
- **Cilj 1B: Pridobivanje podjetniškega znanja ter zviševanje usposobljenosti in kompetenc za lažjo zaposlitev.**

S ciljem **1A Povečati realizacijo poslovnih idej, ki prispevajo k razvoju območja** želimo povečati podjetniško aktivnost na območju, tako da bomo spodbujali inovativnost, kreativnost in podjetnost,

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–20202022**

podpirali priložnosti z velikim uresničitvenim potencialom ter ustvarjali stimulatívno podporno okolje za razvoj novih dejavnosti in delovnih mest, tako v urbanih območjih, kot tudi na podeželju. Še posebej želimo povečati motiviranost nezaposlenih oseb za realizacijo samozaposlitvenih operacij ter omogočiti obstoječim podjetjem širitev in razvoj njihove dejavnosti v povezavi z novimi podjetniškimi idejami. Povezati in aktivirati želimo neizkoriščene prostorske in človeške potenciale ter z uporabo lokalnega znanja oblikovati nove proizvode, storitve in modele, ki bodo naslavljali lokalne izzive območja. Pri tem prepoznavamo bogato kulturno in naravno dediščino območja kot pomemben potencial za ustvarjanje novih delovnih mest. Podpirali bomo oblikovanje inovativnih partnerstev in mrež ter nove dejavnosti, predvsem v povezavi s socialno ekonomijo: socialnimi inovacijami, socialnim in lokalnim podjetništvom ter zelenim gospodarstvom.

S ciljem **1B Pridobivanje podjetniškega znanja ter zviševanje usposobljenosti in kompetenc za lažjo zaposlitev** želimo dodatno usposobiti prebivalce na območju, predvsem mlade ter iskalce zaposlitve, za iskanje zaposlitve in vstop na trg delovne sile. Trg dela se nenehno spreminja, zahteve po znanju, kompetencah in izobrazbi pa se spreminjajo s časom. Posamezniki se spremembam lažje prilagodijo, če so osvojili potrebne temeljne spretnosti, dodatna znanja (npr. znanja s področja podjetništva, socialnih veščin, informacijsko-komunikacijske tehnologije, tujih jezikov idr.) ter kompetence s katerimi se bodo lažje znašli v najrazličnejših in nepredvidljivih poklicnih poteh sedanjega časa. Spodbujali bomo tudi prenos tradicionalnih obrtnih in rokodelskih znanj, ki omogočajo zaposlovanje v rokodelskih poklicih, hkrati pa prispevajo k ohranjanju kulturne identitete območja.

Tematsko področje	Splošni cilj	Posebni cilj
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	1 IZBOLJŠANJE POGOJEV ZA ZAPOSLOVANJE IN ZVIŠANJE KOMPETENC ZA LAŽJO ZAPOSILITEV	1A Povečati realizacijo poslovnih idej, ki prispevajo k razvoju območja
		1B Pridobivanje podjetniškega znanja ter zviševanje usposobljenosti in kompetenc za lažjo zaposlitev

Tabela 17: Splošni in posebni cilji, ki naslavljajo tematsko področje Ustvarjanje delovnih mest

Ukrepi s katerim bomo dosegali zastavljene cilje so naslednji:

- **Ukrep 1: Izboljšanje podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev**
- **Ukrep 2: Kombiniranje razpoložljivih naravnih in človeških virov za realizacijo poslovnih idej, ki naslavljajo okoljske in družbene izzive.**

Za doseganje zastavljenih ciljev bodo podprte operacije, ki bodo:

- spodbujale dopolnilne dejavnosti na kmetijah (turizem, gostinstvo, obrt, pridelava vrtnin, predelava kmetijskih pridelkov, dejavnosti, ki temeljijo na domačih tradicionalnih obrteh območja: slamnikarstvo, čebelarstvo in medicinarstvo, predelava mesnin ipd.) in dvigovale dodano vrednost kmetijskim, živilskim in gozdarskim proizvodom,
- spodbujale preusmeritev kmetijstva v ekološko pridelavo in pridelavo vrtnin z namenom zapolnitve tržnih niš na lokalnem območju in povišanja lokalne samooskrbe,
- povečale lokalno samooskrbo z varno in kakovostno hrano ter spodbujale kratke dobavne verige na območju (tržnice, tržni dnevi in tržna mesta, povezovanje lokalnih ponudnikov hrane za skupen nastop na trgu, javno naročanje hrane ipd.),
- izkoriščale potencial gozda z vzpostavljanjem lesno-predelovalnih verig,
- izkoriščale potencial naravne in kulturne dediščine (snovne in nesnovne) za ustvarjanje novih delovnih mest in poslovnih priložnosti,

- ohranjale, spodbujale in širile obrtno in rokodelsko tradicijo na območju (predvsem v povezavi z drugimi panogami),
- povečevale raznolikost turistične ponudbe in storitev (predvsem v povezavi z drugimi panogami),
- povezovale turizem, kmetijstvo, obrt in oblikovanje s potenciali naravne in kulturne dediščine za ustvarjanje novih proizvodov in storitev,
- razvijale proizvodnjo energije iz obnovljivih virov energije ter spodbujale ustanavljanje energetske kooperativ in drugih inovativnih partnerstev;
- spodbujale inovativne oblike podjetništva z velikim čutom odgovornosti za družbo in ljudi (socialno podjetništvo, socialne storitve, zadruga, co-working in desk-sharing prostori);
- spodbujale prenavo in uporabo neizkoriščenih prostorskih potencialov in stavbnih fondov za namene podjetništva,
- spodbujale vzpostavitev formalnih in neformalnih partnerstev in mrež za spodbujanje podjetništva;
- prispevale k oblikovanju zelenih delovnih mest;
- izboljšale zaposlitvene možnosti za zaposlovanje ranljivih skupin (predvsem invalidov in oseb s težavami v duševnem razvoju);
- razvijale veščine prepoznavanja potreb okolja kot poslovnih priložnosti;
- usposabljalce za bolj uspešno iskanje zaposlitve in vstop na trg delovne sile (izobraževanja, delavnice, svetovanja, priročniki, spletna orodja ipd.).

Kazalniki s katerimi bomo spremljali doseganje zastavljenih ciljev so naslednji:

- število novo ustvarjenih delovnih mest,
- število izvedenih usposabljanj za izboljšanje znanj in spretnosti iskalcev zaposlitve,
- število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)-

9.3 Razvoj osnovnih storitev

Območje LAS je razmeroma dobro pokrito z osnovnimi storitvami, vendar pa pri tem obstajajo velike razlike v raznolikosti ponudbe in dostopnosti do storitev med razvitimi urbanih središči in oddaljenimi hribovitim zaledjem. Večina storitev je namreč skoncentriranih v občinskih središčih in drugih urbanih območjih, prebivalci manjših in bolj oddaljenih naselij pa so za zadovoljevanje svojih potreb primorani potovati v bližnja središča. Odsotnost osnovne družbene in oskrbne infrastrukture se kaže tudi v sami ureditvi manjših naselij, ki nimajo vzpostavljenega in urejenega primernega naselbinskega središča.

Zato želimo na območju LAS prvenstveno povečati dostopnost do osnovnih oskrbnih, družbenih in prostočasnih storitev ter zagotoviti manjkajočo infrastrukturo, predvsem v bolj oddaljenih naseljih. Obstoječe storitve želimo nadgraditi in razširiti z dodatno ponudbo, ki bo naslavljala čim širši segment prebivalstva in jim omogočala kakovostno življenje v svojem lokalnem okolju. Zato je **splošni cilj**, ki smo si ga zastavili in ga bomo s svojim delovanjem zasledovali: **C2 Ustvariti varno, zdravo in privlačno bivalno okolje**. Cilj bomo zasledovali na podeželskem območju LAS (izključeno naselje Domžale), ukrepi za njegovo doseganje bodo pokriti v okviru EKSRP.

Zastavljeni splošni cilj je skladen z vsemi ostalimi splošnimi cilji, ki si jih je skupnost zastavila v tej perspektivi, še posebej pa se povezuje s ciljem **C4 Povečati socialno vključenost vseh prebivalcev v lokalno okolje**. Za lažje doseganje dolgoročnega cilja, smo si zastavili **3 posebne cilje**, s katerimi naslavljamo specifično problematiko območja:

- **Cilj 2A: Razvoj in nadgradnja manjše osnovne lokalne infrastrukture;**
- **Cilj 2B: Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga;**

- Cilj 2C: Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja.

S ciljem **2A Razvoj in nadgradnja manjše lokalne infrastrukture** želimo dopolniti in nadgraditi pomanjkljivo razvito javno infrastrukturo ter zagotoviti razvoj decentraliziranih storitev splošnega interesa ob upoštevanju krajevnih posebnosti. Spodbujali bomo predvsem napore v povezavi z urbano prenavo in regeneracijo središč naselij, industrijskih območij ter degradiranih oziroma premalo izkoriščenih prostorov (t.i. brownfield investicije), vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo ter ukrepe za trajnostno mobilnost.

S ciljem **2B Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga** želimo ljudem omogočiti čim bolj raznolike in vsem dostopne možnosti zdravega preživljanja prostega časa, predvsem preko športnih, rekreativnih in preventivnih programov in dejavnosti ter spremljajoče infrastrukture. Spodbujali bomo organizirane dejavnosti, ki se izvajajo s pomočjo izkušenih vaditeljev, športnih organizacij in društev ter tudi neorganizirane možnosti športnega udejstvovanja, predvsem v odprtem prostoru in naravnem okolju (npr. kolesarjenje, hoja in pohodništvo, jahanje, rolanje ipd.).

S ciljem **2C Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja** želimo ohranjati in spodbuditi razvoj obstoječe materialne in nematerialne kulturne dediščine in ustnega izročila. To velja zlasti za tradicionalne načine oblikovanja kulturne krajine ter arhitekturno in umetnostno-zgodovinsko dediščino, vključno s tradicionalnimi in trajnostnimi načini obdelave v kmetijstvu, gozdarstvu, obrti in industriji. Ohranjati in negovati želimo krajevna in ledinska imena, ter lokalne šege in navade ter spodbuditi njihovo uporabo v izrazni in upodobitveni umetnosti današnjega časa. Prav tako pa bo podpora namenjena tudi sodobni kulturi in umetniškemu ustvarjanju v vseh izraznih oblikah (književnost, glasba, ples, likovna umetnost, gledališče, film itd.). Zavedamo se, da je za razvoj podeželja in ohranjanje prebivalstva na podeželju ključnega pomena prav kultura, saj krepi lokalno identiteto oziroma pripadnost lokalnega prebivalstva svojemu kraju.

Tematsko področje	Splošni cilj	Posebni cilj
RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV	2 USTVARITI VARNO, ZDRAVO IN PRIVLAČNO BIVALNO OKOLJE	2A Razvoj in nadgradnja manjše osnovne lokalne infrastrukture
		2B Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga
		2C Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja

Tabela 18: Splošni in posebni cilji, ki naslavljajo tematsko področje Razvoj osnovnih storitev

Ukrepi s katerim bomo dosegali zastavljene cilje so naslednji:

- **Ukrep 3: Oživljanje vaških in mestnih jeder z razvojem infrastrukture in programskih vsebin,**
- **Ukrep 4: Izkoriščanje potencialov in priložnosti, ki jih nudi kulturna dediščina.**

V sklopu uresničevanja posebnih ciljev bodo podprte operacije, ki bodo:

- zagotavljale razvoj in ponudbo raznolikih prostočasnih dejavnosti ter izgradnjo z njimi povezane infrastrukture,
- dopolnjevale javno dostopno športno in rekreacijsko ponudbo in programe na območju,
- širile program kulturnega ustvarjanja in izvajanja kulturnih prireditev na območju,
- ohranjale in negovale lokalne šege in navade ter krajevna in ledinska imena,
- vključevale obnovo in revitalizacijo kulturne dediščine,
- spodbujale razvoj turistične ponudbe in infrastrukture,

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–20202022**

- pripomogle k ustvarjanju prijaznega in vključujočega življenjskega okolja za ljudi z različnimi oblikami oviranosti,
- spodbujale razvoj storitvene obrti (optika, čevljarstvo, urarstvo, servis koles ipd.),
- omogočale naložbe v izgradnjo in nadgradnjo manjše javne lokalne infrastrukture,
- omogočale prenovo in regeneracijo središč naselij, manjših industrijskih območij ter degradiranih površin.

Kazalniki s katerimi bomo spremljali doseganje zastavljenih ciljev so naslednji:

- število novih in obnovljenih objektov infrastrukture za javno uporabo;
- število novih ali izboljšanih programov, dogodkov in storitev.

9.4 Varstvo okolja in ohranjanje narave

Območje LAS ima kljub gosti poseljenosti in velikemu deležu intenzivnih kmetijskih površin veliko naravno biotsko raznovrstnost, pestro krajinsko sliko ter čisto okolje. Lokalna skupnost se zaveda pomembnosti teh ključnih endogenih potencialov tako za razvoj območja kot tudi za zagotavljanje visoke kakovosti bivanja.

Pomemben del vizije lokalne skupnosti je čisto in naravno ohranjeno okolje, trajnostno naravnan gospodarski in podjetniški razvoj območja ter okoljsko ozaveščena in ekološko naravnana družba. Lokalna skupnost bo zato v svojem delovanju zasledovala **splošni cilj C3 Izboljšati stanje narave in kakovosti okolja**.

Zastavljeni splošni cilj je skladen z vsemi ostalimi splošnimi cilji, ki si jih je skupnost zastavila v tej perspektivi, še posebno povezan pa je s ciljem *C2 Ustvarjanje varnega, zdravega in privlačnega bivalnega okolja*. Zastavljeni cilji se bodo dosegali z usmerjenim delovanjem v **posebne cilje**:

- **Cilj 3A: Spodbujanje trajnostnega načina življenja in družbenega delovanja za izboljšanje kakovosti okolja** (posebni cilj bomo zasledovali na celotnem območju LAS, ukrepi za njegovo doseganje bodo pokriti v okviru EKSRP in ESRR);
- **Cilj 3B: Aktivno varovanje, urejanje in trajnostna raba naravovarstveno pomembnih in naravno ohranjenih območij** (posebni cilj bomo zasledovali le na podeželskem območju LAS, ukrepi za njegovo doseganje bodo pokriti v okviru EKSRP).

Tematsko področje	Splošni cilj	Posebni cilj
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	3 IZBOLJŠANJE STANJA NARAVE IN KAKOVOSTI OKOLJA	3A Spodbujanje trajnostnega načina življenja in družbenega delovanja za izboljšanje kakovosti okolja
		3B Aktivno varovanje, urejanje in trajnostna raba naravovarstveno pomembnih in naravno ohranjenih območij

Tabela 19: Splošni in posebni cilji, ki naslavljajo tematsko področje Varstvo okolja in ohranjanje narave

Ukrepi s katerim bomo dosegali zastavljene cilje so naslednji:

- **Ukrep 5: Izobraževalne in promocijske aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja,**
- **Ukrep 6: Obnova in revitalizacija naravnih vrednot ter izboljšanje ugodnega stanja zavarovanih vrst.**

Podprte bodo operacije, ki bodo:

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–20202022**

- skrbele za dvig ozaveščenosti prebivalstva o pomembnosti varovanja okolja ter trajnostnega načina življenja,
- spodbujale učinkovito in smotrno rabo naravnih virov, tudi energije (vključno z naložbami v obnovljive vire energije in ustanavljanjem energetske kooperative),
- ozaveščale o pomenu zmanjševanja energetske intenzivnosti in zviševanja energetske učinkovitosti v gospodarstvu ter o zmanjševanju energetske revščine,
- pripomogle k zmanjševanju emisij CO₂,
- izboljševale in ohranjale kakovost voda,
- spodbujale trajnostne oblike turizma in rekreacije vključno z zagotavljanjem in urejanjem primerne infrastrukture,
- spodbujale preusmeritev iz intenzivnega monokulturnega kmetijstva v okolju prijazne oblike kmetovanja z manjšo njivsko parcelacijo in usmerjene v pridelavo poljščin in vrtnin,
- ohranjale pomembne ekološke in krajinske prvine (obvodna vegetacija, mokrišča, nižinski gozd, drevesne gruče, močvirja ipd.),
- ozaveščale prebivalstvo o pomenu ohranjanja narave, še posebej naravovarstveno najvrednejših območij,
- varovale in izboljšale ugodno stanje zavarovanih vrst in habitatov,
- sanirale in obnovile območja z naravovarstvenim statusom,
- sanirale in renaturalizirale degradirana naravna območja (divja odlagališča odpadkov, regulirani vodotoki, območja zaraščena z invazivnimi rastlinami ipd.),
- omogočale okolju prijazno mobilnost tako v urbanem kot podeželskem okolju (mreža kolesarskih poti, mobilnostne kooperative ipd.).

Kazalniki s katerimi bomo spremljali doseganje zastavljenih ciljev so naslednji:

- število obnovljenih območij z naravovarstvenim statusom,
- število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih),
- število izvedenih dejavnosti ozaveščanja in informiranja prebivalcev o varstvu narave in okolja.

9.5 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Ustvarjalnost in inovativnost sta nujna elementa razvoja, mogoča pa sta le v skupnosti, ki je tesno povezana tako med seboj kot s svojim okoljem. Družbeni vidik razvoja LAS bo temeljil na uresničevanju **splošnega cilja: C4 Povečati socialno vključenost vseh prebivalcev v lokalno okolje**, saj sta bila na območju prepoznani dve ranljivi skupini, mladi in starejši, v manjši meri pa so socialno ogrožene tudi druge specifične skupine, kot so gibalno ovirani, enostarševske družine, ipd. Cilj bomo zasledovali na celotnem območju LAS (podeželska in urbana območja), ukrepi za njegovo doseganje bodo pokriti v okviru EKSRP in ESRR.

Zastavljeni splošni cilj je komplementaren z ostalimi tremi splošnimi cilji, še posebno pa s ciljem C2 *Ustvarjanje varnega, zdravega in privlačnega bivalnega okolja*. Zastavljeni cilj se bo dosegalo z usmerjenim delovanjem v **posebne cilje**:

- **Cilj 4A: Zagotavljanje kakovostnega življenja, osebne in socialne varnosti, rasti in zdravega razvoja otrok in mladostnikov,**
- **Cilj 4B: Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in kakovostnega aktivnega staranja in**
- **Cilj 4C: Spoštovanje različnosti in oblikovanje vključujoče družbe.**

Tematsko področje	Splošni cilj	Posebni cilj
VEČJA VKLJUČENOST RANLJIVIH SKUPIN	4 POVEČATI SOCIALNO VKLJUČENOST VSEH PREBIVALCEV V LOKALNO OKOLJE	4A Zagotavljanje kakovostnega življenja, osebne in socialne varnosti, rasti in zdravega razvoja otrok in mladostnikov
		4B Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in kakovostnega aktivnega staranja
		4C Spoštovanje različnosti in oblikovanje vključujoče družbe

Tabela 20: Splošni in posebni cilji, ki naslavljajo tematsko področje Večja vključenost ranljivih skupin

Ukrepi s katerim bomo dosegali zastavljene cilje so naslednji:

- **Ukrep 7: Povečati pestrost in izboljšati kakovost storitev za ranljive skupine**
- **Ukrep 8: Dvig ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi**

V okviru cilja bodo podprte predvsem operacije, ki bodo obravnavale:

- aktivne vloge mladostnikov in starejših v družbi,
- medgeneracijsko solidarnost, sodelovanje in prenos znanja ter kompetenc,
- storitve varstva otrok, starostnikov in oseb s posebnimi potrebami,
- ustvarjanje inovativnih partnerstev in mrež ter deinstitucionalizacijo pomoči in nudenje različnih storitev na domu za različne ranljive skupine (predvsem starostnike, invalide in osebe s težavami v duševnem razvoju),
- vseživljenjsko učenje in aktivno staranje,
- vključevanje oseb s posebnimi potrebami v rekreacijske, turistične, kmetijske in rokodelske dejavnosti na območju,
- aktivno preživljanje prostega časa mladostnikov na območju LAS,
- dvigovanje strpnosti do drugačnih,
- pomoč revnim in socialno šibkim in
- prostovoljstvo na ravni ranljivih skupin.

Doseganje zastavljenih ciljev bomo spremljali s spremljanjem naslednjih kazalnikov:

- število otrok in mladostnikov vključenih v operacije na upravičenem območju,
- število starejših prebivalcev vključenih v operacije na upravičenem območju,
- število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih).

Tematsko področje	Cilj	Kazalnik	Sklad	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31.12.2023
Ustvarjanje delovnih mest	1A Povečati realizacijo poslovnih idej, ki prispevajo k razvoju območja	število novo ustvarjenih delovnih mest	EKSRP	1
			ESRR	5,12
			ESPR	/
		število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)	EKSRP	/
			ESRR	8
			ESPR	/
		število kmetijskih gospodarstev z na novo registrirano dopolnilno dejavnostjo	EKSRP	2
			ESRR	/
			ESPR	/

Strategija lokalnega razvoja LAS Za mesto in vas 2014–~~2020~~2022

	1B Pridobivanje podjetniškega znanja ter zviševanje usposobljenosti in kompetenc za lažjo zaposlitev	število izvedenih usposabljanj za izboljšanje znanj in spretnosti iskalcev zaposlitve	EKSRP	3
			ESRR	95
			ESPR	/
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
Razvoj osnovnih storitev	2A Razvoj in nadgradnja manjše osnovne lokalne infrastrukture	število novih in obnovljenih objektov infrastrukture za javno uporabo	EKSRP	25
			ESPR	/
	2B Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	število novih ali izboljšanih programov, dogodkov in storitev	EKSRP	20
			ESPR	/
	2C Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja	število novih ali izboljšanih programov, dogodkov in storitev	EKSRP	30
			ESPR	/
			EKSRP	
			ESPR	
Varstvo okolja in ohranjanje narave	3A Spodbujanje trajnostnega načina življenja in družbenega delovanja za izboljšanje kakovosti okolja	število izvedenih dejavnosti ozaveščanja in informiranja prebivalcev o varstvu narave in okolja	EKSRP	20
			ESRR	90
			ESPR	
		število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)	EKSRP	/
			ESRR	3
			ESPR	/
	3B Aktivno varovanje, urejanje in trajnostna raba naravovarstveno pomembnih in naravno ohranjenih območij	število obnovljenih območij z naravovarstvenim statusom	EKSRP	4
			ESRR	/
			ESPR	/
			EKSRP	
		ESRR		
		ESPR		
Večja vključenost mladih,	4A Zagotavljanje kakovostnega življenja, osebne in socialne varnosti,	število otrok in mladostnikov vključenih v operacije	EKSRP	700
			ESRR	2.300
			ESPR	

žensk in drugih ranljivih skupin	rasti in zdravega razvoja otrok in mladostnikov	na upravičenem območju		
	4B Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in kakovostnega aktivnega staranja	število starejših prebivalcev vključenih v operacije na upravičenem območju	EKSRP	500
			ESRR	1.900
			ESPR	
	4C Spoštovanje različnosti in oblikovanje vključujoče družbe	število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)	EKSRP	
			ESRR	5
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		

Tabela 21: Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

EKSRP:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	0	1
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	1	12
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	40 %	100 %
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	0 %	95 %
Število kmetijskih gospodarstev z na novo registrirano dopolnilno dejavnostjo (povečanje za 5% v primerjavi z avg 2015)	0	2
Število izvedenih usposabljanj za izboljšanje znanj in spretnosti iskalcev zaposlitve (delavnice, izobraževanja, tečaji ipd.)	1	3
Število izvedenih dejavnosti ozaveščanja in informiranja prebivalcev o varstvu narave in okolja	3	20
Število otrok in mladostnikov vključenih v operacije na upravičenem območju	30	700

Število starejših prebivalcev vključenih v operacije na upravičenem območju	30	500
---	----	-----

Tabela 22: Določitev mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov za EKSRP

ESRR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	0	5
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	3	16
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	20%	100 %
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	0 %	95 %
Število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)	3	15
Število izvedenih usposabljanj za izboljšanje znanj in spretnosti iskalcev zaposlitve (delavnice, izobraževanja, tečaji ipd.)	2	95
Število izvedenih dejavnosti ozaveščanja in informiranja prebivalcev o varstvu narave in okolja	3	90
Število otrok in mladostnikov vključenih v operacije na upravičenem območju	30	2.300
Število starejših prebivalcev vključenih v operacije na upravičenem območju	30	1.900
Število podprtih partnerstev	1	1
Število deležnikov na lokalni ravni, vključenih v izvajanje projektov CLLD	11	33

Tabela 23: Določitev mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov za ESRR

ESPR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	/	/

Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	/	/
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	/	/
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	/	/

Tabela 24: Določitev mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov za ESPR

Vrednost kazalnikov se z dodatnimi finančnimi sredstvi EKSRP na TP 1 ne spreminja. S temi sredstvi bomo zagotovili doseganje kazalnika »Število novo ustvarjenih delovnih mest«.

9.6 Hierarhija ciljev SLR

LAS je eno izmed orodij Evropskega sklada za razvoj podeželja, s katerim EU spodbuja celostni razvoj posameznih območij po pristopu »od spodaj navzgor« (ang. bottom-up). V tokratni finančni perspektivi, se na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice lokalna akcijska skupina vzpostavlja prvič. Na tem območju gre torej za inovativen razvojni pristop in program, ki omogoča večjo fleksibilnost in prilagojenost dejanskim potrebam območja ter uspešnejše naslavljanje širokega nabora izzivov na najrazličnejših področjih. Pripravljena strategija lokalnega razvoja tako temelji na razvojnih zmogljivostih območja in na aktivnem vključevanju prebivalstva v skupno načrtovanje, odločanje in izvajanje. To lokalnemu prebivalstvu omogoča, da samo določi prioritete in razvojne cilje ter tako odloča o svojem lokalnem razvoju.

Razvojne potrebe območja LAS Za mesto in vas so bile zaznane s strani lokalnega prebivalstva in nevladnega ter javnega sektorja, ki na tem območju delujeta in so torej odraz dejanskega stanja. Na podlagi konkretnih potreb so bili zastavljeni tudi 4 splošni in 10 posebnih razvojnih ciljev, pri katerih pa so bile upošteevane možnosti operacij, ki se lahko izvajajo znotraj orodja CLLD. Z dodatnimi finančnimi sredstvi iz ESRR na TP 3 in dosedanjimi izvedenimi projekti se je hierarhija splošnih ciljev delno spremenila. Hierarhija posebnih ciljev se je delno spremenila pri drugem in četrtem splošnem cilju.

Hierarhija ciljev zastavljenih v okviru SLR LAS Za mesto in vas po pomembnosti, pri čemer je 1 pomeni najbolj, 10 pa najmanj pomembno, je sledeča:

Ustvariti varno, zdravo in privlačno bivalno okolje:

41. Razvoj in nadgradnja manjše osnovne lokalne infrastrukture.

52. Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga.

63. Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja

Povečati socialno vključenost vseh prebivalcev v lokalno okolje:

14. Zagotavljanje kakovostnega življenja, osebne in socialne varnosti, rasti in zdravega razvoja otrok in mladostnikov.

25. Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in kakovostnega aktivnega staranja.
36. Spoštovanje različnosti in oblikovanje vključujoče družbe.

~~**Ustvariti varno, zdravo in privlačno bivalno okolje:**~~

- ~~4. Razvoj in nadgradnja manjše osnovne lokalne infrastrukture.~~
- ~~5. Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga.~~
- ~~6. Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja.~~

Izboljšanje pogojev za zaposlovanje in zvišanje kompetenc za lažjo zaposlitev:

7. Pridobivanje podjetniškega znanja ter zviševanje usposobljenosti in kompetenc za lažjo zaposlitev.
8. Povečati realizacijo poslovnih idej, ki prispevajo k razvoju območja,

Izboljšanje stanja narave in kakovosti okolja:

9. Spodbujanje trajnostnega načina življenja in družbenega delovanja za izboljšanje kakovosti okolja.
10. Aktivno varovanje, urejanje in trajnostna raba naravovarstveno pomembnih in naravno ohranjenih območij.

Iz hierarhije ciljev je razvidna tudi teža izbranih tematskih področij. Z vidika pomembnosti za razvoj območja je vrstni red tematskih področij, od najpomembnejšega do najmanj pomembnega, sledeč:

1. Razvoj osnovnih storitev.

1.2. Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin,

~~2.1. Razvoj osnovnih storitev,~~

3. Ustvarjanje delovnih mest,
4. Varstvo okolja in ohranjanje narave.

9.7 Usklajenost ciljev SLR s cilji operativnih programov in drugih razvojnih usmeritev območja.

a) Pregled usklajenosti ciljev SLR LAS Za mesto in vas s cilji operativnih programov

Program razvoja podeželja 2014-2020:

- Prednostna naloga Unije 6: Spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij
- Prednostno področje 6B: Pospeševanje lokalnega razvoja podeželskih območij

SLR LAS Za mesto in vas je v celoti usklajena s prednostnim področjem 6B. SLR bo prispevala tudi k prednostnim področjem 1A, 1C, 3A in 4A.

Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020:

- Tematski cilj 9: Socialna vključenost in zmanjšanje tveganja revščine
- Investicijsko področje 9b: Vlaganje v okviru strategij, ki jih vodi lokalna skupnost

SLR LAS Za mesto in vas bo posredno prispevala še k prednostnim naložbam drugih tematskih ciljev, na področju spodbujanja podjetništva (TC 3), boljšemu stanju okolja in biotske raznovrstnosti (TC6), trajnostne mobilnosti (TC7) in vseživljenjskemu učenju (TC10).

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas** 2014–~~2020~~2022

b) Usklajenost z Regionalnim razvojnim programom Ljubljanske urbane regije

Območje LAS Za mesto in vas je del Ljubljanskega urbanega območja. Strategija lokalnega razvoja LAS Za mesto in vas je skladna z Regionalnim razvojnim programom Ljubljanske urbane regije 2014-2020 v naslednjih vsebinah:

Prioriteta/Program RRP LUR:

Prioriteta 1: Rast konkurenčnosti regijskega gospodarstva

- Program 1.1.: Inovativnost, kreativnost, znanje za konkurenčno gospodarstvo
- Program 1.2.: Zelene ekonomije

Cilji SLR LAS Za mesto in vas:

- Cilj 1A: Povečati realizacijo poslovnih idej, ki prispevajo k razvoju območja;
- Cilj 1B: Pridobivanje podjetniškega znanja ter zviševanje usposobljenosti in kompetenc za lažjo zaposlitev.

Prioriteta 2: Ohranjeno okolje in trajnostna raba virov

- Program 2.2.: Okoljska infrastruktura
- Program 2.3.: Ohranjanje narave

Cilji SLR LAS Za mesto in vas::

- Cilj 3A: Spodbujanje trajnostnega načina življenja in družbenega delovanja za izboljšanje kakovosti okolja ter
- Cilj 3B: Aktivno varovanje, urejanje in trajnostna raba naravovarstveno pomembnih in naravno ohranjenih območij.

Prioriteta 3: Ljudem prijazna regija

- Program 3.1.: Trajnostna mobilnost
- Program 3.2.: Urejanje prostora
- Program 3.3.: Družbeno povezovanje in enake možnosti
- Program 3.4.: Kultura
- Program 3.5.: Šport

Cilji SLR LAS Za mesto in vas::

- Cilj 2A: Razvoj in nadgradnja manjše osnovne lokalne infrastrukture;
- Cilj 2B: Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga;
- Cilj 2C: Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja;
- Cilj 4A: Zagotavljanje kakovostnega življenja, osebne in socialne varnosti, rasti in zdravega razvoja otrok in mladostnikov;
- Cilj 4B: Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in kakovostnega aktivnega staranja in
- Cilj 4C: Spoštovanje različnosti in oblikovanje vključujoče družbe.

9.8 Ocena okoljskih učinkov

Z izvajanjem SLR bo LAS aktivirala obstoječe notranje družbene, ekonomske in okoljske potenciale za doseg trajnostno naravnega lokalnega razvoja. Skladno s tem ocenjujejo, da izvajanje SLR ne bo imelo negativnih učinkov na okolje, mestoma pa bodo učinki pozitivni. Neposreden pozitiven vpliv na okolje bo viden predvsem pri izvajanju operacij **TP2 Varstvo okolja in ohranjanje narave**.

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

10.1 Pobuda za ustanovitev LAS na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice

V preteklih programskih obdobjih občine Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice niso bile vključene v nobeno od delujočih LAS, kljub temu, da so se na tem razvojno in geografsko homogenem območju že dalj časa pojavljale neformalne pobude za ustanovitev lastnega LAS, z namenom uresničevanja skupnih razvojnih potreb.

Prva formalna pobuda za ustanovitev LAS je prišla s strani občin v času priprav novih programskih dokumentov za črpanje kohezijskih sredstev. Predlog Partnerskega sporazuma med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020 na območju belih lis ni dovoljeval ustanavljanje novih LAS, omogočal je le priključevanje že obstoječim, zato je v decembru 2013 Svet Zahodne kohezijske regije, na pobudo takratnih županov vseh šest občin in RRA LUR, predlagal spremembo Partnerskega sporazuma, s katero bi bilo ustanavljanje novih LAS dovoljeno. Predlog spremembe je bil sprejet na državni ravni. Junija 2014 so župani sprejeli dogovor o vzpostavitvi partnerstva LAS na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice ter določili RRA LUR za izvajalca pripravljanih del. Njihovo odločitev so oktobra 2014 podprli tudi občinski sveti občin Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice. V času od oktobra 2014 do maja 2015 je bilo izvedenih več delovnih sestankov, na katerih so RRA LUR in občine Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice pregledale obstoječe razvojne dokumente, pripravile seznam potencialnih partnerjev LAS in opredelile potrebne aktivnosti za vzpostavitev LAS ter animacijo, informiranje ter vključevanje lokalnega prebivalstva.

10.2 Vključevanje skupnosti v pripravo strategije lokalnega razvoja

Strategija lokalnega razvoja »LAS Za mesto in vas« je plod poglobljenega sodelovanja občinskih uprav, RRA LUR in zainteresirane širše javnosti vseh šestih vključenih občin. Javnost je bila v postopek priprave vključena preko delavnic, ki jih je organizirala in izvedla RRA LUR v sodelovanju z občinami. Delavnice so potekale v dveh tematskih sklopih.

Delavnice »LAS V MOJEM KRAJU«

Namen prvega sklopa delavnic, ki so bile izvedene v vseh šestih občinah pod imenom »LAS V MOJEM KRAJU«, je bilo preveriti pripravljenost lokalnega okolja za sodelovanje v partnerstvu LAS, objasniti delovanje orodja CLLD in razvojnega pristopa »od spodaj navzgor«, predstaviti primere dobrih praks LAS iz preteklega finančnega obdobja in opredeliti razvojne potrebe in možnosti območja. Priprave na prvi sklop delavnic so vključevale sestanek z upravami vseh šestih občin in poglobljeno študijo obstoječih razvojnih dokumentov, poseben poudarek pa je bil namenjen pripravi seznama potencialnih članov LAS. Vabila in programi vseh delavnic, so bili objavljeni na spletnih straneh občin, občinskih glasilih, spletni strani RRA LUR in poslani vsem kontaktom s seznama potencialnih članov.

Program posamezne delavnice je razdeljen na dva dela. V prvem, plenarnem delu so bili udeleženci seznanjeni z orodjem CLLD in delovanjem LAS v Sloveniji. Drugi del delavnic je bil namenjen pridobivanju vsebin za pripravo analize razvojnih potreb in možnosti območja LAS (SWOT analize) ter opredelitvi razvojnih potreb in možnosti. Delavnice so se zaključile z zbiranjem predlogov za ime LAS in povabilom k spremljanju nadaljnjih aktivnosti formiranja LAS.

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas** 2014–~~2020~~2022

Delavnice so bile izvedene v naslednjih terminih: občina Medvode, 20. januar 2015, občina Trzin, 21. januar 2015, občina Mengeš, 27. januar 2015, občina Komenda, 4. februar 2015, občina Vodice, 10. februar 2015, občina Domžale, 4. marec 2015.

Po zaključenem prvem sklopu je RRA LUR dopolnil SWOT analizo skladno z rezultati vseh šestih delavnic in jo posredoval v pregled vsem udeležencem delavnic ter vsem na seznamu potencialnih partnerjev LAS. Analiza je bila naknadno dopolnjena še z drugim krogom pripomb in predlogov.

Delavnice »LAS – NOVE RAZVOJNE PRILOŽNOSTI«

Namen drugega sklopa delavnic je bilo pridobivanje predlogov operacij, ki bodo prispevali k uresničevanju razvojnih ciljev območja in mreženje potencialnih članov LAS, prijaviteljev operacij in ostale zainteresirane javnosti.

Na podlagi projektnih idej s preteklih delavnic in SWOT analize, so bila določena tri glavna razvojna področja: (1) turizem, kulturna in naravna dediščina, (2) kmetijstvo, lokalna samooskrba ter razvoj podjetništva in (3) vključevanje mladih, starejših ter drugih ranljivih skupin. Skladno s tem so bile izvedene tri tematske delavnice v naslednjih terminih: 20. maja 2015 v občini Medvode, 26. maja 2015 v občini Mengeš in 28. maja 2015 v občini Trzin. Vabila in programi vseh treh delavnic, so bili objavljeni na spletnih straneh občin in spletni strani RRA LUR. Preko elektronske pošte so bili posredovani tudi vsem kontaktom s seznama potencialnih partnerjev, ki je bil dopoljen s pomembnimi deležniki s posameznega področja. Skupaj z vabilom na delavnice sta bila objavljena in posredovana tudi Javni poziv k predložitvi predlogov operacij za umestitev v SLR in Javni poziv za namero o včlanitvi v LAS v programskem obdobju 2014–2020.

Pred delavnicami je bila opravljena poglobljena analiza območja LAS z vidika turizma, gospodarstva, kmetijstva in vključevanja ranljivih skupin prebivalstva. Za vsako področje so bila določena glavna področja ukrepanja. V uvodnem delu vseh treh delavnic so bili udeleženci seznanjeni s tekočimi aktivnostmi formiranja LAS, pojasnjeni pa so jim bili tudi pogoji za financiranje operacij. Sledilo je delo v skupinah, kjer so udeleženci najprej umestili svoje predloge operacij pod posamezen ukrep. Nato so se razdelili v manjše delovne skupine, kjer so pod vodstvom mentorjev podrobneje obdelali posamezne predloge operacij.

Spletna anketa za izbor imena novonastale LAS

Po delavnicah se je izvedla spletna anketa za izbor imena LAS, kjer so udeleženci delavnic zbirali med tremi največkrat podanimi predlogi. Največ glasov je dobil predlog »LAS Za mesto in vas«.

10.3 Ustanovna skupščina LAS

V Kulturnem domu Vodice sta dne **22. 6. 2015** potekala **Ustanovna skupščina in slavnostni podpis Pogodbe o ustanovitvi in delovanju LAS na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice**. Na javni poziv za članstvo v LAS se je odzvalo več kot 80 zainteresiranih organizacij in posameznikov. Ustanovne skupščine se je udeležilo 65 obiskovalcev, svoje članstvo pa je potrdilo 49 članov, med njimi tudi vseh šest občin in RRA LUR, ostali pa so pogodbo podpisali naknadno. Prisotnim na ustanovni skupščini so bile predstavljene dosedanje aktivnosti LAS, namen ustanovitve LAS ter načrti za prihodnost.

Slika 8: Podpis pogodbe o ustanovitvi LAS, 22. junij 2015

10.4 Priprava SLR

Pri prispevanju vsebin in specializiranih znanj z različnih področij je ves čas sodelovala zainteresirana lokalna javnost. Člani LAS so bili ves čas nastajanja SLR vključeni v pripravo dokumenta, sodelovali so pri vseh ključnih fazah oblikovanja SLR: oblikovanju razvojnih potreb in možnosti območja, pripravi SWOT analize, izbiri glavnih ciljev, ukrepov ter zelenih rezultatov, razporeditvi finančnih sredstev in določanju prioritete.

Prvi osnutek nastavljenih ciljev, strategije (ukrepov) za njihovo doseganje ter rezultatov je bil posredovan članom LAS v pregled 18. 9. 2015. Prvi osnutek SLR je bil posredovan članom LAS v pregled in javno obravnavo 28. 9. 2015. Pripombe in predlogi so se zbirali do 5. 10. 2015. Vsi predlogi so bili v največji možni meri vključeni v dopolnitve strategije. Ustrezno popravljen in dopolnjen predlog SLR je bil 19. 10. 2015 posredovan vsem članom LAS, kot gradivo za 2. sejo skupščine LAS.

10.5 Volilna skupščina LAS in potrditev SLR

V Kulturnem domu Trzin je dne **26. 10. 2015** potekala **2. seja Skupščine LAS**. Vsem članom LAS je bilo 7 dni pred Skupščino posredovano potrebno gradivo za posamezne točke dnevnega reda. Seja Skupščine se je (po 15 minutnem odlogu) udeležilo 45 od 83 članov LAS, tako da je bila Skupščina sklepčna in je lahko sprejela predlagane sklepe in izvedla potrebne volitve in glasovanja. Skupščina je na začetku seje izbrala delovna telesa in sprejela Poslovnik o delu Skupščine. Vsak član je na seji dobil glasovnico za volitve organov LAS, in sicer za predsednika, namestnika predsednika, člane Upravnega odbora, člane Nadzornega odbora in nadomestnega člana Nadzornega odbora. Volitve so se izvedle med potekom seje.

Skupščina je v nadaljevanju **za vodilnega partnerja LAS soglasno izbrala člana LAS – Regionalno razvojno agencijo Ljubljanske urbane regije (RRA LUR)**.

Skupščina LAS je **soglasno sprejela Strategijo lokalnega razvoja za lokalno akcijsko skupino »LAS Za mesto in vas«**.

Po poteku štiriletnega mandata so dne 26. 11. 2019 na 6. seji skupščine LAS izvedene nove volitve v organe LAS. Rezultati volitev so bili naslednji:

- **Predsednik LAS - Aco Franc Šuštar,**
- **Namestnica predsednika LAS – Katja Rebolj**
- **Upravni odbor LAS - (14 članov):** Mira Crnkovič, Vesna Erhart, Jure Galičič, Aleksander Ilić, Marko Kocjan, Vanja Ločniškar, Irena Mraz, Jurček Nowakk, Martina Prezelj, Tatjana Resman, Barbara Sršen, Aco Franc Šuštar, Janez Šušteršič, Blanka Tomšič, Gregor Turel.

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas** 2014–~~2020~~2022

- **Nadzorni odbor** (3 člani, predstavniki posameznega sektorja): Viktorija Drolec, Zoran Rink, Mojca Murnik in mag. Marjeta Podpeskar Omahen (nadomestni član).

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti

Na podlagi analize stanja in razvojnih potencialov območja, je LAS zastavil 4 splošne cilje, ki bodo temelj njenega delovanja, in sicer:

- **Cilj 1: Izboljšanje pogojev za zaposlovanje in zvišanje kompetenc za lažjo zaposlitev** (naslavljanje cilja tako na podeželskih kot tudi na urbanih območjih);
- **Cilj 2: Ustvariti varno, zdravo in privlačno bivalno okolje** (naslavljanje cilja zgolj na podeželskih območjih);
- **Cilj 3: Izboljšanje stanja narave in kakovosti okolja** (naslavljanje cilja tako na podeželskih kot tudi na urbanih območjih) ter
- **Cilj 4: Povečati socialno vključenost vseh prebivalcev v lokalno okolje** (naslavljanje cilja tako na podeželskih kot tudi na urbanih območjih).

Splošni cilji so zaradi svoje dolgoročne naravnosti razdelani v bolj podrobne, specifične cilje, katere bomo uresničevali z osmimi ukrepi, ki so opisani v tem poglavju. Ukrepi so vezani le na en določen cilj, a hkrati tudi horizontalno aplikativni. Operacije, ki bodo naslavljalje vsebine iz navedenih ukrepov lahko izvajajo samostojni prijavitelji, oziroma partnerstva, ki so sestavljena iz najmanj dveh partnerjev. Določeni ukrepi se lahko izvajajo le na posameznih območjih.

Na podeželskih območjih (območje LAS z izjemo naselja Domžale) se bodo lahko izvajali vsi ukrepi, iz naslova EKSRP. Ukrepi se navezujejo na vsa štiri tematska področja ukrepanja: **TP1 Ustvarjanje delovnih mest, TP2 Razvoj osnovnih storitev, TP3 Varstvo okolja in ohranjanje narave** ter **TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin**. Izvajali se bodo naslednji ukrepi:

- U1 Izboljšanje podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev;
- U2 Kombiniranje razpoložljivih naravnih in človeških virov za realizacijo poslovnih idej, ki naslavlja okoljske in družbene izzive;
- U3 Oživljanje vaških in mestnih jeder z razvojem infrastrukture in programskih vsebin;
- U4 Izkoriščanje potencialov in priložnosti, ki jih nudi kulturna dediščina;
- U5 Izobraževalne in promocijske aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja;
- U6 Obnova in revitalizacija naravnih vrednot ter izboljšanje ugodnega stanja zavarovanih vrst;
- U7 Povečati pestrost in izboljšati kakovost storitev za ranljive skupine ter
- U8 Dvig ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi.

Na urbanih območjih LAS se bodo izvajali le ukrepi iz naslova ESRR, ki se navezujejo na tematska področja ukrepanja **TP1 Ustvarjanje delovnih mest, TP3 Varstvo okolja in ohranjanje narave** ter **TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin**. Izvajali se bodo naslednji ukrepi:

- U1 Izboljšanje podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev;
- U2 Kombiniranje razpoložljivih naravnih in človeških virov za realizacijo poslovnih idej, ki naslavlja okoljske in družbene izzive;
- U5 Izobraževalne in promocijske aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja;
- U7 Povečati pestrost in izboljšati kakovost storitev za ranljive skupine ter
- U8 Dvig ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi.

PREPOZNANE RAZVOJNE POTREBE	TEMATSKA PODROČJA	RAZVOJNI CILJI	UKREPI ZA DOSEGO POSEBNIH CILJEV
P1: Zmanjšati prometno obremenjenost območja.	USTVARJANJE DELOVNIH MEST (EKSRP, ESRR)	Splošni cilj: IZBOLJŠANJE POGOJEV ZA ZAPOSLOVANJE IN ZVIŠANJE KOMPETENC ZA LAŽJO ZAPOSILITEV	<p>Ukrep 1: Izboljšanje podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev (EKSRP, ESRR)</p> <p>Ukrep 2: Kombiniranje razpoložljivih naravnih, kulturnih in človeških virov za realizacijo poslovnih idej, ki naslavljajo okoljske in družbene izzive (EKSRP, ESRR)</p>
P2: Razviti infrastrukturo za trajnostne oblike mobilnosti (kolesarske steze, pešpoti...).			
P3: Zmanjšati razlike v stopnji razvitenosti posameznih območij LAS, tudi z zagotovitvijo ustrezne komunalne opremljenosti.			
P4: Znižati stopnjo nezaposlenosti.			
P5: Ustvariti primerno podporno okolje za razvoj novih delovnih mest.	RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV (EKSRP)	Splošni cilj: USTVARTI VARNO, ZDRAVO IN PRIVLAČNO BIVALNO OKOLJE	<p>Ukrep 3: Oživljanje vaških in mestnih jeder z razvojem infrastrukture in programskih vsebin (EKSRP)</p> <p>Ukrep 4: Izkoriščanje potencialov in priložnosti, ki jih nudi kulturna dediščina (EKSRP)</p>
P6: Podpreti razvoj trajnostnih zelenih oblik dela in socialnih oblik podjetništva.			
P7: Povezovati kmetijska gospodarstva za skupno proizvodnjo in nastop na trgu.			
P8: Nadgraditi kakovost proizvodov z večjo dodano vrednostjo.			
P9: Oblikovati in promovirati lokalne znamenke in proizvode ter ohranjati rokodelsko tradicijo.	VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE (EKSRP, ESRR)	Splošni cilj: IZBOLJŠANJE STANJA NARAVE IN KAKOVOSTI OKOLJA	<p>Ukrep 5: Izobraževalne in promocijske aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja (EKSRP, ESRR)</p> <p>Ukrep 6: Obnova in revitalizacija naravnih vrednot ter izboljšanje ugodnega stanja zavarovanih vrst (EKSRP)</p>
P10: Dvigniti stopnjo samooskrbe na območju in spodbujati oblikovanje kratkih dobavnih verig.			
P11: Preoblikovanje obstoječega turizma v trajnostno naravnano dejavnost.			
P12: Dvig ekološke ozaveščenosti prebivalstva in vzpodbujanje trajnostnega življenjskega sloga.			
P13: Varovanje naravno ohranjenih območij in objektov kulturne dediščine pred različnimi oblikami degradacije.	VEČJA VKLJUČENOST MLADIH, ŽENSK IN DRUGIH RANLJIVIH SKUPIN (EKSRP, ESRR)	Splošni cilj: POVEČATI SOCIALNO VKLJUČENOST VSEH PREBIVALCEV LOKALNO OKOLJE	<p>Ukrep 7: Povečati pestrost in izboljšati kakovost storitev za ranjive skupine (EKSRP, ESRR)</p> <p>Ukrep 8: Dvig ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi (EKSRP, ESRR)</p>
P14: Ureditv in prenova središč naselij ter javnih objektov in površin, vključno z vsebinsko in programsko prenovo.			
P15: Izboljšanje dostopnosti do osnovnih storitev za vse prebivalce.			
P16: Povečanje vključenosti ranljivih skupin v družbo, predvsem mladih in starejših prebivalcev.			

Tabela 25: Tabela intervencijske logike – povezovanje potreb območja, tematskih področij ukrepanja, splošnih in posebnih razvojnih ciljev ter ukrepov za njihovo uresničevanje.

11.1 Ukrep 1: Izboljšanje podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev

Ustvarjanje novih delovnih mest je ena glavnih prednostnih nalog na območju LAS. Podpirali bomo tako neposredno ustvarjanje delovnih mest, kot tudi tiste okvirne pogoje, ki posredno pripomorejo k razvoju delovnih mest. Z ukrepom bomo podprli izvajanje mehkih oblik podpornih storitev, kot so: promocija podjetništva, dvigovanje podjetniške miselnosti, izmenjava osnovnih in specifičnih podjetniških znanj poklicnih (rokodelskih, obrtnih) ter dobrih praks na območju LAS. Podprto bo povezovanje lokalnih akterjev, prenos tradicionalnih in lokalno specifičnih znanj, oblikovanje inovativnih partnerstev in mrež ter različne iniciative, ki motivirajo, vzpodbujajo in omogočajo realizacijo podjetniških idej in pobud, ki bodo prispevale k razvoju lokalnega območja. V sklopu ukrepa bodo podprta tudi partnerstva in sodelovanja med gospodarstvom ter izobraževalnimi in raziskovalnimi organizacijami. Poleg mehkih ukrepov bomo podpirali zagotavljanje infrastrukture v obliki poslovnih in predstavitevniških prostorov, skupnih delovnih prostorov ter opreme. Pri tem bomo stremeli k trendu ozelenjevanja gospodarstva, tako da bomo podpirali zelene, socialno in okoljsko pravične ter ekonomsko vzdržne prakse.

Ukrep naslavlja **TP1 Ustvarjanje delovnih mest** in prispeva k uresničevanju cilja **1A Povečati realizacijo poslovnih idej, ki prispevajo k razvoju območja**.

Odgovornost za izvajanje ukrepa: Območne obrtno-podjetniške zbornice, Območne službe ZRSZ, izobraževalne inštitucije, lokalni akterji.

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP in ESRR.

11.2 Ukrep 2: Kombiniranje razpoložljivih naravnih in človeških virov za realizacijo poslovnih idej, ki naslavlja okoljske in družbene izzive

Kot glavno pomanjkljivost trženja lokalnih storitev in proizvodov na območju LAS je bila prepoznana nizka podjetnost in nepovezanost lokalnih proizvajalcev ter slabo razvite prodajne poti.

Ukrep bo podpiral povezovanje proizvajalcev za skupen nastop na trgu, razvoj skupnih blagovnih znamk, oblikovanje mrež proizvajalcev in kratkih dobavnih verig, ustvarjanje dodane vrednosti izdelkov (preko povezovanja med različnimi panogami, npr. povezovanje informatike, turizma, kmetijstva, obrti, potencialov kulturne in naravne dediščine) ter predvsem neposredno prodajo pridelkov in izdelkov v lokalnem okolju (prodaja na lastni kmetiji, dostava na dom, tržnica in tržni dnevi, prodaja na stojnici ali mobilna prodaja ipd.). V povezavi s tem bodo podprte tudi dejavnosti tržnega komuniciranja ter obveščanja in ozaveščanja potrošnikov. Z ukrepom bodo podprta prizadevanja usmerjena v povezovanje turistične ponudbe ter oblikovanje celovitih in integralnih turističnih produktov (ITP) na območju. Posebno pozornost bo namenjena prilagoditvi turistične ponudbe posameznim ciljnim skupinam ter nadgradnji obstoječih turističnih vsebin v smislu povezovanja turizma s kmetijstvom, rokodelstvom, obrtjo, kulturno in naravno dediščino območja ter lokalnimi šegami, navadami in običaji. Spodbujalo se bo ohranjanje in prenos tradicionalnih rokodelskih in obrtnih znanj na mlajše rodove ter urbane generacije, kar nudi nove podjetniške in zaposlitvene priložnosti, hkrati pa prispeva k ohranjanju lokalne identitete podeželja. Poleg mehkih ukrepov bodo podprte tudi manjše investicije povezane s promocijo, prikazovanjem in prodajo izdelkov, ki sodijo v skupino domače in umetnostne obrti (npr. predstavitevni prostor, demonstracijska rokodelska delavnica, muzejska trgovina, prodajne stojnice ipd.).

Ukrep bo podpiral tudi oblikovanje inovativnih partnerstev in praks v povezavi s socialno ekonomijo in zelenim gospodarstvom (npr. zelena delovna mesta, socialno podjetništvo, različne vrste zadružništva in kooperative), še posebej na urbanih območjih.

Ukrep naslavlja **TP1 Ustvarjanje delovnih mest** in prispeva k uresničevanju cilja **1B Pridobivanje podjetniškega znanja ter zviševanje kompetenc za lažjo zaposlitev**.

Odgovornost za izvajanje ukrepa: Območne obrtno-podjetniške zbornice, Območne službe ZRSZ, KGZ Ljubljana, kmetijske zadruge, turistična društva, občine.

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP in ESRR.

11.3 Ukrep 3: Oživljanje vaških in mestnih jeder z razvojem infrastrukture in programskih vsebin

Na območju LAS se pojavlja problem spalnih naselij in naselij brez centralnih funkcij, ki nimajo vzpostavljenega primernegega naselbinskega središča oziroma osrednjega javnega prostora. Zlasti v primerih, ko središče predstavlja tudi prometno vozlišče, je tak prostor postal povsem podrejen avtomobilskemu prometu, s čimer se izgublja osnovni pomen središča kot prostora srečevanja. Naselja ne nudijo dovolj pester nabor kulturnih in zabavnih vsebin, kar je moteče predvsem za mlade, ki posledično ne razvijejo povezanega odnosa z lokalnim okoljem. Ukrep bo podpiral predvsem fizično prenavo naselbinskih jeder, vključno z obstoječim stavbnim fondom in javnim odprtim prostorom, kot tudi umestitev in razvoj dejavnosti za izboljšanje socialnih, ekonomskih in bivalnih razmer na območju. V okviru tega ukrepa želimo izboljšati ponudbo športnih, rekreacijskih, kulturnih, umetniških in drugih dogodkov ter povečati prostorske kapacitete, kjer lahko mladi preživljajo prosti čas (mladinski domovi, športna igrišča, ipd.). Znotraj ukrepa bodo poleg vsebinskih programov podprte tudi investicije v gradnjo, opremo in infrastrukturo.

Ukrep naslavlja **TP2 Razvoj osnovnih storitev** in prispeva k uresničevanju ciljev **2A Razvoj in nadgradnja manjše osnovne lokalne infrastrukture** in **2B Spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga**.

Odgovornosti za izvajanje: občine, lokalna društva, drugi lokalni akterji.

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP.

11.4 Ukrep 4: Izkoriščanje potencialov in priložnosti, ki jih nudi kulturna dediščina

Kulturna dediščina, tako snovna kot nesnovna, predstavlja skupno bogastvo območja; zakladnico znanja in dragocen vir za kulturno rast, socialno vključenost, kot tudi gospodarski razvoj območja. Ukrep bo podpiral tiste dejavnosti, ki bodo ohranjale in gradile prepoznavno kulturno identiteto območja ter jo povezovale z drugimi panogami (npr. turizem, obrt, kulturne in ustvarjalne industrije). Posebna pozornost bo namenjena ustrezni predstavitvi lokalnih šeg in navad ter strokovni prenovi stavbne dediščine in hkratnem oživljanju s ponudbo ustreznih programov. Podprte dejavnosti bodo povečevale možnosti trajnostne turistične, obrtne, ustvarjalne in izobraževalne ponudbe na območju.

Ukrep naslavlja **TP2 Razvoj osnovnih storitev** in prispeva k uresničevanju cilja **2C Zagotoviti pogoje za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja**.

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–20202022**

Odgovornost za izvajanje ukrepa: občine, ZVKDS, kulturni zavodi in društva.

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP.

11.5 Ukrep 5: Izobraževalne in promocijske aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja

Skrb za ohranjeno naravo in okolje se prične pri posamezniku. Namen ukrepa je dvigovanje ravni ekološke osveščenosti vseh starostnih skupin lokalnega prebivalstva. V okviru tega ukrepa se bodo izvajali različni izobraževalni dogodki na temo trajnostnega načina življenja, ohranjanja narave, čistega okolja ter učinkovite rabe energije in uporabe obnovljivih virov energije, kot so delavnice, svetovanja, strokovno vodeni ogledi naravnih vrednot, poljudno-znanstvena predavanja, krepitev pozitivnega vrednotenja lokalne narave in oživitvev lokalnega znanja (lokalne šole, različna lokalna društva, občine,...), ipd., kar daje temelje za aktivni pristop k dolgoročnemu ohranjanju narave in okolja v prihodnjih generacijah. Glede na naravne značilnosti območja bo posebna težnja dana temam kot so varstvo in pomen voda ter sonaravno gospodarjenje z gozdom.

Ukrep naslavlja **TP3 Varstvo okolja in ohranjanja narave** in prispeva k uresničevanju cilja **3A Spodbujanje trajnostnega načina življenja in družbenega delovanja za izboljšanje kakovosti okolja**.

Odgovornosti za izvajanje: ZRSVN, vzgojno izobraževalne inštitucije, lokalna društva.

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP in ESRR.

11.6 Ukrep 6: Obnova in revitalizacija naravnih vrednot ter izboljšanje ugodnega stanja zavarovanih vrst

Na območju se nahaja večje število naravnih vrednot, ki so zaradi pritiska poselitve in intenzivnega obdelovanja v slabšem stanju. Naravne vrednote imajo izreden ekološki pomen v ožjem in širšem prostorskem kontekstu. Na območju živijo tudi zavarovane vrste, ki so zaradi poselitve, infrastrukture in intenzivne rabe prostora v slabšem stanju. Skozi ta instrument bomo povezali lokalno skupnost in področne strokovne inštitucije, ki bodo skupaj izvedle ustrezno obnovo in revitalizacijo ključnih delov naravnih vrednot ter prispevale k izboljšanju ugodnega stanja zavarovanih vrst.

Naravno ohranjena območja LAS so priljubljen turistični cilj Osrednjeslovenske regije. Velik turističen obisk na eni strani prinaša pozitivne ekonomske učinke, na drugi pa znatno bremeni naravo in okolje. V okviru tega ukrepa se bo zagotovilo preoblikovanje turizma v trajnostno naravnano panogo, preko zagotavljanja ustrezne infrastrukturne in informacijske opremljenosti obiskanih območij. Ukrep bo tako hkrati zagotavljal tudi ureditev tematskih poti, parkirišč in sanitarij, postavitev informacijskih tabel, izdelavo publikacij promocijsko-informativne narave, ipd., ki bodo zmanjšale negativen vpliv turizma na ta območja.

Ukrep naslavlja **TP3 Varstvo okolja in ohranjanja narave** in prispeva k uresničevanju cilja **3B Aktivno varovanje, urejanje in trajnostna raba naravovarstveno pomembnih in naravno ohranjenih območij**.

Odgovornosti za izvajanje: ZRSVN, občine, lokalni akterji.

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–20202022**

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP.

11.7 Ukrep 7: Povečati pestrost in izboljšati kakovost storitev za ranljive skupine

Medgeneracijski stiki, ki so bili nekoč naravni del življenja v družini, postajajo vse bolj vsebina socialnih, humanitarnih programov vladnih in nevladnih organizacij. Cilji medgeneracijskega sodelovanja je povezovanje predstavnikov vseh treh generacij, spreminjanje stališč in odprava tabujev o predstavnikih mlade in stare generacije, učenje in pretok življenjskih izkušenj, medsebojna pomoč in solidarnost. Krepitev lokalne identitete je močno povezana s prenašanjem starih znanj in izročil na mlajši rod. Območje LAS ima izjemno pestro kulturno, rokodelsko in obrtno dediščino. Njeno ohranjanje in prenašanje na mlajši rod bo pripomoglo tako k večjemu kulturnemu bogastvu območja, kot tudi vključevanju starostnikov v družbo. Po drugi strani pa so starejše generacije primorane, da stopijo v korak s spremembami in se jim znajo ustrezno prilagoditi (pridobivanje spoznavanje novih tehnologij: pametnih telefonov, računalništva, digitalne fotografije ipd.). V okviru ukrepa bo poudarek na druženju, skupnemu ustvarjanju, promociji zdravega življenja in prostovoljstva. Podpirale se bodo dejavnosti, ki bodo pripomogle k boljši socializaciji med mlajšo in starejšo generacijo: kuharske, rokodelske, čebelarke, fotografske, umetniške in druge mojstrske delavnice, glasbeni nastopi, gledališke igre, družabne igre na prostem, ekskurzije, povezane s športnimi in kulturnimi dogodki.

Ukrep naslavlja **TP4 Večja vključenost ranljivih skupin** in prispeva k uresničevanju cilja **4A Zagotavljanje kakovostnega življenja, osebne in socialne varnosti, rasti in zdravega razvoja otrok in mladostnikov in 4B Spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in kakovostnega aktivnega staranja**.

Odgovornosti za izvajanje: lokalna društva, drugi lokalni akterji.

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP in ESRR.

11.8 Ukrep 8: Dvig ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi

Na območju so bile prepoznane specifične ranljive skupine (mladi nezaposleni, enostarševske družine, ljudje z nizkimi dohodki, ljudje z dolgotrajnimi duševnimi stiskami, ljudje z gibalnimi oviranostmi, ljudje s težavami v duševnem razvoju, odvisniki idr.), ki zaradi fizičnih, ekonomskih, narodnostnih, verskih ali drugih lastnosti niso enakopravno vključene v lokalno skupnost. Osredotočili se bomo na dejavnosti, ki pripomorejo k soočanju in sprejemanju z drugačnostjo, zmanjševanju predsodkov in stereotipov, razvijanju empatije in strpnosti do drugačnosti ter na ustvarjanju okolja, ki bo vsakemu posamezniku zagotavljal občutek varnosti, sprejetosti in pripadnosti. S tem ukrepom bomo poskrbeli, da se bodo izvajale aktivnosti v takem obsegu in obliki, kot jih bodo posamezne ranljive skupine opredelile kot potrebne.

Ukrep naslavlja **TP4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin** in prispeva k uresničevanju cilja **4C Spoštovanje različnosti in oblikovanje vključujoče družbe**.

Odgovornosti za izvajanje: lokalna društva, drugi lokalni akterji.

Ukrep se bo sofinanciral iz sklada: EKSRP in ESRR.

Strategija lokalnega razvoja **LAS Za mesto in vas 2014–2020/2022**

Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Sklad	Časovna opredelitev izvajanja (2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	Načrtovana sredstva (EU + SLO) (v EUR)
U1 Izboljšanje podpornega okolja in dvig usposobljenosti za trženje, podjetništvo in zaposlitev	Območne obrtno-podjetniške zbornice, Območne službe ZRSZ, izobraževalne inštitucije, lokalni akterji	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	78.533,29
		ESRR	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	72.352,24
		ESPR		
U2 Kombiniranje razpoložljivih naravnih in človeških virov za naslavljanje okoljskih in družbenih izzivov	Območne obrtno-podjetniške zbornice, Območne službe ZRSZ, KGZ Ljubljana, kmetijske zadruge, turistična društva, občine	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	0,00
		ESRR	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	209.697,02
		ESPR		
U3 Oživljanje vaških in mestnih jeder z razvojem infrastrukture in programskih vsebin	občine, lokalna društva, drugi lokalni akterji	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	358.265,59
		ESRR	-	0,00
		ESPR		
U4 Izkoriščanje potencialov in priložnosti, ki jih nudi kulturna dediščina	občine, ZVKDS, kulturni zavodi in društva	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	<u>290.721,62</u> 237.853,37
		ESRR	-	0,00
		ESPR		
U5 Izobraževalne in promocijske aktivnosti o pomenu ohranjanja narave in okolja	ZRSVN, vzgojno izobraževalne inštitucije, lokalna društva	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	0,00
		ESRR	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	209.881,35
		ESPR		
U6 Obnova in revitalizacija naravnih vrednot ter izboljšanje ugodnega stanja zavarovanih vrst	ZRSVN, občine, lokalni akterji	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	99.915,43
		ESRR	-	0,00
		ESPR		
U7 Povečati pestrost in izboljšati kakovost storitev in ranljivih skupin	lokalna društva, drugi lokalni akterji	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	37.515,87
		ESRR	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	522.211,85
		ESPR		

U8 Dvig ozaveščenosti in strpnosti lokalnega prebivalstva do drugačnosti med ljudmi	lokalna društva, drugi lokalni akterji	EKSRP	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	0,00
		ESRR	2016, 2017, 2018, 2019, 2020	44.400,59
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		

Tabela 26: Tabela ukrepov, odgovornosti za izvajanje ukrepov in časovne opredelitve letnih aktivnosti

11.9 Izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS

Cilji SLR se bodo uresničevali tudi preko aktivnosti sodelovanja med LAS. V okviru podukrepa »Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine« iz sklada EKSRP, bo LAS izvajala operacije s sodelujočimi LAS na območju Ljubljanske urbane regije, celotne Slovenije in s tujimi LASi. Operacije bodo namenjene reševanju specifičnih lokalnih problemov, prenosov dobrih praks med LAS, iskanju povezav in novih znanj (samooskrba, kulturna dediščina, socialno podjetništvo in drugo).

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

LAS se je na območju vključenih občin ustanovil v letošnjem letu in na področju spremljanja in vrednotenja delovanja nima neposrednih izkušenj iz preteklega programskega obdobja. Zaradi navedenega dejstva bo potrebno spremljanju in vrednotenju posvetiti sorazmerno več pozornosti.

Pri postavljanju ciljev spremljanja in vrednotenja izhajamo iz naslednjih dejavnikov:

- pridobljena znanja in izkušnje, ki si jih bodo člani LAS pridobili z upravljanjem LAS in izvajanjem lokalnih operacij in operacij sodelovanja v začetnem obdobju delovanja;
- sprejeti postopki vodenja in upravljanja LAS ter izbora in spremljanja operacij, ki so se izkazali za primerne, oziroma jih je potrebno izboljšati;
- upoštevanje pridobljenih rezultatov spremljanja in vrednotenja v prvih letih delovanja in upoštevanje teh rezultatov ob morebitni spremembi strategije lokalnega razvoja;
- upoštevanje pridobljenih rezultatov vrednotenja v pripravi SLR v naslednjem programskega obdobju;
- z rezultati vrednotenja seznaniti zainteresirano javnost, oziroma upravičiti porabo javnega denarja z uspešnostjo izvajanja SLR.

Cilj spremljanja in vrednotenja:

- Sprotno ocenjevanje izvajanje SLR in redno preverjanje doseganja ciljev, ki smo jih postavili v SLR;
- Pravočasno evidentiranje težav z izvajanjem SLR in odprava ugotovljenih pomanjkljivosti;
- Izboljšanje postopkov vodenja in upravljanja LAS;
- Ugotavljanje učinkov pristopa CLLD in težav, ki so posledica koriščenja sredstev iz različnih skladov EU.

12.1 Kazalniki in sistem zagotavljanja podatkov

V SLR so v devetem poglavju določeni cilji, ki jih LAS želi doseči z izvajanjem strategije. Za vsak postavljen cilj iz posameznega tematskega področja so določeni kazalniki, s katerimi bomo spremljali doseganje postavljenih ciljev. Pri oblikovanju kazalnikov smo upoštevali naslednja izhodišča:

- **Izhodiščne vrednosti**, ki služijo za natančno spremljanje in vrednotenje. Predstavljajo izhodiščno stanje pred začetkom izvajanja programa. Če se v preteklosti neka aktivnost oziroma dejavnost ni izvajala, je izhodiščna vrednost nič.
- **Ciljne vrednosti** so številčno ovrednoteni kazalniki rezultatov in kazalniki učinka, s katerimi prikažemo zeleno stanje po koncu izvajanja programa.
- **Kazalniki rezultatov**, ki se nanašajo na neposreden in takojšen učinek, ki ga ustvari program.
- **Kazalniki učinka**, ki predstavljajo posledice programa preko njegovega neposrednega in takojšnjega vpliva na naslovnike ali prejemnike.
- **Viri podatkov** za redno spremljanje vrednosti kazalnikov v posameznem obdobju.

V nadaljevanju so prikazani vsi uporabljeni kazalniki z navedenimi vrednostmi in viri podatkov.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 9/2015	Ciljna vrednost 2023	Vir podatkov
Kazalniki na nivoju strategije SLR			
Število novo ustvarjenih delovnih mest, zaposlitev za polni delovni čas še najmanj 3 leta od izplačila podpore	0	6	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število zaključenih operaciji v primerjavi z odobrenimi operacijami	0	28	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije v primerjavi z določenim finančnim okvirjem	0	100 %	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	0	95 %	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Kazalniki na nivoju tematskega področja			
TP 1 Ustvarjanje delovnih mest			
Število novo ustvarjenih delovnih mest	0	6	lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)	0	8	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število kmetijskih gospodarstev z registrirano dopolnilno dejavnostjo	0	2	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število izvedenih usposabljanj za izboljšanje znanj in spretnosti	0	98	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
TP 2 Razvoj osnovnih storitev			
Število novih in obnovljenih objektov infrastrukture za javno uporabo	0	25	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število novih ali izboljšanih programov, dogodkov in storitev	0	50	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
TP 3 Varstvo okolja in ohranjanje narave			
Število izvedenih dejavnosti ozaveščanja in informiranja prebivalcev o varstvu narave in okolja	0	110	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)	0	3	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število obnovljenih območij z naravovarstvenim statusom	0	4	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
TP 4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin			
Število vključenih otrok in mladostnikov na območju	0	3000	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število vključenih starejših prebivalcev na območju	0	2400	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij
Število podprtih inovativnih partnerstev (na upravičenih urbanih območjih)	0	5	Lastni viri, poročila o izvajanju operacij

Tabela 27: Kazalniki za spremljanje in vrednotenje SLR, vključno z izhodiščnimi in ciljnim vrednostmi

Vodilni partner bo enkrat letno zbral presečne podatke o doseženih vrednostih skupnih kazalnikov na nivoju strategije in kazalnikov na nivoju tematskih področji in operacij. Pri tem bo uporabljal podatke iz poročil izvajalcev o realizaciji posamezne odobrene operacije, podatke iz vprašalnikov in baze podatkov pooblaščenih organizaciji za zbiranje statističnih podatkov in javnih evidenc (SURS, AJPES) ter drugih strokovnih instituciji.

12.2 Teme in aktivnosti vrednotenja, terminski načrt vrednotenja

Zaporedno število	Namen vrednotenja	Metoda	Časovni načrt	Način poročanja
A 1.	Spremljanje in analiza postavljenih ciljev	Fokusna skupina sestavljena iz upravljalških struktur in članov. Za izvedbo odgovoren Upravni odbor in Vodilni partner.	Letno v zadnjem četrtletju od 2017 do 2023	Vodilni partner pripravi skupno poročilo za A.1 in A.2, ki ga obravnava upravni odbor. Upravni odbor z rezultati spremljanja in predlogi ukrepov za izboljšanje stanja seznaneni skupščino LAS.
A 2.	Spremljanje in analiza kazalnikov	Vprašalnik za preverjanje stanja kazalnikov pri izvedenih in izvajanih operacij za vodilne partnerje. Za izvedbo odgovoren Upravni odbor in Vodilni partner.	Letno v zadnjem četrtletju od 2017 do 2023	Vodilni partner pripravi skupno poročilo za A.1 in A.2, ki ga obravnava upravni odbor. Upravni odbor z rezultati spremljanja in predlogi za ukrepov za izboljšanje seznaneni skupščino LAS.
A 3.	Analiza delovanja upravljalških struktur: Predsednik, Upravni odbor, Nadzorni odbor, Ocenjevalna komisija, Vodilni partner	Vprašalnik za člane upravnih organov in člane LAS. Za izvedbo odgovoren Upravni odbor in Vodilni partner.	2017, 2019, 2024	Upravni organ (Vodilni partner) pripravi poročilo, ki ga obravnava skupščina.
A 4.	Preveritev relevantnosti (primernosti) ciljev	Oblikovanje fokusne skupine, ki jo sestavljajo predstavniki upravljalških struktur in ostalega članstva. Za izvedbo odgovoren Upravni odbor in Vodilni partner.	2018	Vodilni partner pripravi poročilo, ki ga obravnava upravni odbor in skupščina. Na podlagi sprejetih priporočil na skupščini se pripravi sprememba SLR.
A 5.	Priprava poročila o doseganju ciljev SLR in o izpolnjevanju obveznosti za preteklo leto	Pregled dokumentacije o izvajanju strategije in primerjava z Letnim načrtom aktivnosti	Letno do 31. marca s stanjem na zadnji dan prejšnjega leta od 2017 do 2023	Vodilni partner pripravi poročilo, ki ga obravnava Upravni odbor. Vnos v informacijski sistem zadevnega sklada.

Tabela 28: Teme in aktivnosti vrednotenja SLR, vključno s časovnim načrtom vrednotenja

12.3 Človeški in finančni viri za izvajanje vrednotenja

Spremljanje in vrednotenje bo izvajal LAS samostojno z lastnimi človeškimi viri. Po pooblastilu upravnega odbora LAS bo evalvacijo opravljala Vodilni partner. Za specifične vsebine in področja evalvacije bo LAS vključil svoje člane in po potrebi zunanje strokovnjake, pri čemer bo sledil načelu nepristranskosti in ekonomičnosti. Zunanje strokovnjake bomo vključevali v primeru ugotovljenih večjih odstopanj v doseganju ciljev strategije. O vključevanju zunanjih strokovnjakov bo odločal Upravni odbor. Terminski načrt in finančni načrt vrednotenja pripravi Vodilni partner in je del Letnega načrta aktivnosti. Stroški izvajanja spremljanja in vrednotenja so sestavni del stroškov v okviru podukrepa »Podpora za tekoče stroške in animacijo«.

12.4 Način obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenj

Z rezultati spremljanja in vrednotenja bodo redno seznanjeni vsi člani LAS in širša zainteresirana javnost.

Članstvo LAS bo z rezultati seznanjena preko naslednjih kanalov obveščanja:

- Pripravljena pisna gradiva o rezultatih spremljanja in vrednotenja, ki bodo dostopna vsem članom LAS. Gradiva se bodo dostavljala v elektronski obliki vsem članom. Določena gradiva (poročila, predlogi ukrepov, ...) bodo obravnavana na skupščini LAS.
- Pripravljena promocijska gradiva, ki bodo predstavljala rezultate dosežene z izvajanjem SLR.
- Spletna stran LAS, kjer bodo redno objavljene vse aktivnosti in informacije o dogajanju v LAS.
- Objave promocijskih prispevkov o doseženih rezultatih in izvedenih aktivnostih v sredstvih javnega obveščanja na lokalnem in regionalnem območju ter v nacionalnih medijih.
- Obveščanje po kanalih mreže za podeželje in Društva za razvoj slovenskega podeželja.

Širša zainteresirana javnost bo z rezultati seznanjena po naslednjih kanalih obveščanja:

- Pripravljena promocijska gradiva, ki bodo predstavljala rezultate dosežene z izvajanjem SLR.
- Spletna stran LAS, kjer bodo redno objavljene vse aktivnosti in informacije o dogajanju v LAS.
- Objave promocijskih prispevkov o doseženih rezultatih in izvedenih aktivnostih v sredstvih javnega obveščanja na lokalnem in regionalnem območju ter v nacionalnih medijih.
- Obveščanje po kanalih Mreže za podeželje in Društva za razvoj slovenskega podeželja.

12.5 Mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja in način upoštevanja priporočil vrednotenja

V skladu s pripravljenim načrtom spremljanja in vrednotenja bo Vodilni partner oziroma izvajalec vrednotenja pripravil poročilo o izvedenem vrednotenju, ki mora vsebovati podatke o ciljnih spremljanja in vrednotenja, uporabljenih metodah, vključenih udeležencih ter rezultatih vrednotenja s predlogom ukrepov za izboljšanje stanja.

Poročila o izvedenih vrednotenjih obravnava upravni odbor LAS, ki sprejme, oziroma dopolni predlog ukrepov za izboljšanje stanja na področju vrednotenja.

13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje

13.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS

Dne 18. 4. 2014 je v prostorih Občine Mengeš potekal sestanek županov in predstavnikov občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin ter Vodice in predstavnikov RRA LUR. Župani in predstavniki občin so s predstavniki RRA LUR razpravljali o pobudi za ustanovitev novega LAS na skupnem območju šestih občin. S strani RRA LUR je bil predstavljen predlog operacije za ustanovitev LAS, ki ga je RRA LUR pripravil na osnovi Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020, pridobljenih informaciji s strani tedanjega Ministrstva za kmetijstvo in okolje ter na podlagi rezultatov že opravljenih pogovorov, ki so med RRA LUR in občinami potekali v mesecu marcu ter aprilu 2014. Sestanek je bil zaključen s sklepom županov in predstavnikov občin, da se ustanovi nov LAS na območju zgoraj naštetih občin ter pooblasti RRA LUR za vodenje pripravljanih aktivnosti za ustanovitev novega LAS, za pripravo SLR in za pripravo gradiv za seje občinskih svetov.

Občinski sveti občin Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice so na ločenih sejah sprejeli sklep o pristopu k pobudi za ustanovitev LAS in sklep o pooblastilu RRA LUR za vodenje pripravljanih aktivnosti za ustanovitev novega LAS. V občini Domžale je v začetni fazi podal soglasje za ustanovitev LAS in vodenje pripravljanih aktivnosti za ustanovitev nove LAS s strani RRA LUR, župan, kasneje pa je Občina Domžale uvrstila sofinanciranje LAS kot proračunsko postavko v proračun za leti 2015 in 2016. Občine so z RRA LUR, vsaka posebej, sklenile Pogodbo o sofinanciranju pripravljanih aktivnosti za ustanovitev LAS na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice, v katero med drugim spada angažiranje in informiranje lokalnih partnerstev, priprava SLR ter oblikovanje LAS.

Od januarja do marca 2015 so na območju navedenih občin, v organizaciji RRA LUR in s sodelovanjem občinskih uprav, potekale delavnice »LAS v mojem kraju«, kjer je bil udeležencem podrobneje predstavljen pristop »Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost« v programskem obdobju 2014–2020. V mesecu maju 2015 je RRA LUR izvedla drugi krog delavnic, ki so se nanašale na posamezna tematska področja in na katerih so udeleženci, skupaj s predstavniki občin ter RRA LUR, identificirali cilje SLR in določili ključne ukrepe za njihovo doseganje. RRA LUR je z objavo Javnega poziva za vstop oziroma članstvo v LAS pričel z zbiranjem članstva, z objavo Javnega poziva k predložitvi predlogov operacij za umestitev v SLR 2014–2020 pa z zbiranjem projektnih idej.

Pogodba o ustanovitvi in delovanju LAS na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice (v nadaljevanju: Pogodba) je bila podpisana na ustanovni skupščini, ki je potekala v Kulturnem domu Vodice dne 22. 6. 2015, s strani vseh naštetih občin, RRA LUR in preostalih lokalnih partnerjev. Na naslednji seji skupščine, ki je potekala dne 26. 10. 2015 v Kulturnem domu Trzin, so bile izvedene volitve za organe LAS, sprejet je bil SLR in izbran je bil Vodilni partner LAS.

Skupščina LAS je Vodilnega partnerja izbirala med vsemi člani LAS, in sicer na podlagi kadrovske, finančne in upravne usposobljenosti za vodenje LAS ter na podlagi preteklega sodelovanja pri izvedenih aktivnostih, sposobnosti povezovanja in angažiranja lokalnega prebivalstva ter na podlagi izkušenj in znanj. Skupščina LAS je na seji dne 26. 10. 2015 sprejela sklep, da se za Vodilnega partnerja LAS izbere RRA LUR.

Dne 27. 10. 2015 je bila podpisana Pogodba o izvajanju nalog vodilnega partnerja LAS med LAS na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice ter RRA LUR, v kateri je navedeno, da bo Vodilni partner opravljal:

Osnovne naloge:

- organizira delovanje LAS;
- pripravi SLR ter skrbi za njeno izvajanje;
- pripravlja gradiva za Skupščino, Upravni odbor in Nadzorni odbor LAS;
- nudi strokovno svetovanje nosilcem projektnih idej;
- sodeluje s partnerji na terenu in institucijami na različnih ravneh pri pripravi ter izvajanju razvojnih operacij in investicij;
- opravlja nadzor nad izvedbo operacij in financiranjem;
- koordinira operacij medregionalnega in mednarodnega sodelovanja med LAS;
- pripravlja promocijsko gradivo in izvaja promocijo LAS;
- izvaja informiranje, animacijo in motivacijo prebivalcev in drugih subjektov;
- zagotavlja vodenje finančnega poslovanja skladno z zahtevami koriščenja evropskih sredstev;
- zagotavlja finančno in materialno poslovanje LAS in vodi postopke LAS v skladu z veljavnimi predpisi, sklenjenimi pogodbami in zahtevami pristojnega ministrstva;
- vodi poseben bančni podračun za LAS;
- vodi posebne postavke in konte za namene delovanja LAS v poslovnih knjigah;
- zagotavlja sledljivost izplačil za vse izvedene operacije, za katere je LAS zagotovil sredstva;
- izvaja finančne obveznosti LAS;
- pripravlja poročila in zahtevke za povračila stroškov za delovanje LAS in za izvedene operacije v okviru LAS;
- nudi organom LAS vso potrebno logistično, administrativno in tehnično podporo, ki jo ti potrebujejo za svoje delo;
- opravlja druge naloge, ki mu jih naložita Skupščina ali Upravni odbor LAS, ki so določene s splošnimi akti LAS ali s pogodbo med LAS in Vodilnim partnerjem.

Druge naloge za opravljanje strokovnih, administrativnih in tehničnih nalog za potrebe upravljanja in delovanja LAS:

- zagotavlja strokovno upravljanje in delovanje LAS;
- vzpostavi ločeno računovodsko spremljanje izdatkov na posebnem stroškovnem mestu;
- poroča organom LAS o porabi finančnih sredstev ter stanju na transakcijskem računu LAS;
- poroča članom LAS o uresničevanju SLR in delovanju organov LAS;
- pripravi poročila o vsebinskem in finančnem delovanju LAS in izvajanju operacij za organe LAS ter občine;
- pripravi gradiva in izvaja delavnice za člane LAS;
- nudi informacije oziroma omogoči dostop do dokumentacije o operaciji ter kontrolo na kraju samem Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP), Organu upravljanja (OU), revizijskemu organu (UNP) in drugim organom, ki opravljajo nadzor nad porabo finančnih sredstev EKSRP, ESRR ali ESPR;
- pripravlja dopolnitve vlog prijavljenih operacij;
- pripravlja dopolnitve in usklajuje spremembe aktov povezanih z delovanjem LAS;
- organizira in izvede strokovne ekskurzije z ogledi primerov dobrih praks za člane LAS v Sloveniji in tujini;
- organizira in izvede strokovne ekskurzije z ogledi primerov dobrih praks na območju LAS za druge LAS v Sloveniji;
- aktivno sodeluje z Društvom za razvoj slovenskega podeželja ter aktivno izvaja naloge v okviru komisije za izvajanje programa LEADER in CLLD;
- vodi in izvede postopek javnega naročanja za LAS;
- vzpostavi spletno stran;
- aktivno sodeluje na strokovnih srečanjih pristojnega ministrstva in drugih strokovnih srečanjih LAS (nacionalnih, transnacionalnih), ki krepijo znanje in usposobljenost LAS;
- zagotavlja prenos pridobljenih znanj in informacij članom LAS;

- usposablja in izobražuje člane LAS ter različne ciljne skupine na območju LAS;
- vodi arhiv in dokumentacijo LAS;
- izdela analizo stanja v območju LAS, ki bo temeljni dokument za pripravo SLR za prihodnje programsko obdobje.

13.2 Opis kadrovskih kapacitet, izkušenj in znanj ter finančnega stanja vodilnega partnerja

RRA LUR je konkurenčna, prijazna in mednarodno priznana razvojna agencija, ki povezuje 26 občin osrednjeslovenske regije ter spodbuja povezovanje in razvoj partnerskih mrež med različnimi deležniki, ki s svojimi aktivnostmi gradijo trajnostni razvoj regije.

V RRA LUR je enaindvajset (21) zaposlenih, ki uresničujejo poslanstvo agencije, tj. prepoznavati potencialne regije ter načrtovati in soustvarjati njen trajnostni razvoj. Visoko usposobljena interdisciplinarna ekipa strokovnjakov s področij ekonomije, managementa, prava, arhitekture, krajinske arhitekture, družbenih ved, energetike, turizma in geografije koordinira in izvaja razvojne projekte, ki prispevajo k dvigu kakovosti življenja v regiji, išče sinergije med projekti, se povezuje z domačimi in tujimi strokovnjaki ter načrtuje nove projekte. Številčni kader RRA LUR bo omogočal operativno delovanje in opravljanje nalog Vodilnega partnerja LAS, saj raznolika ekipa številnih strokovnjakov lahko zagotavlja znanja iz najrazličnejših področij, kar zagotavlja kvalitetno opravljanje dela in nalog vodilnega partnerja. V izvajanje nalog vodilnega partnerja bo vključeno do 8 zaposlenih z skupnim obsegom do 2 PDM.

Delovno mesto	Izobrazba	Naloge
Direktorica	VIII	Odgovorna oseba za poslovanje RRA LUR. Usklajevanje dela med notranjimi organizacijskimi enotami. Sodelovanje v večjih projektih, ki jih izvaja LAS. Komunikacija z občinami in drugimi člani LAS.
Vodja projektov I	VIII	Organizira delovanje vodilnega partnerja. Usklajuje delo projektne skupine. Skrbnik pogodbe vodilnega partnerja z LAS. Priprava dokumentov za delovanje LAS. Priprava javnih pozivov, animacija območja. Koordinacija z odgovornimi državnimi institucijami.
Vodja projektov II	VII/2	Priprava dokumentov za delovanje LAS. Skrbnik izvedbe aktivnosti za ESRR – administrativno vodenje, animacija območja, oddaja vlog, spremljanje projektov.
Področni svetovalec I	VII/2	Priprava dokumentov za delovanje LAS. Skrbnik izvedbe aktivnosti za EKSRRP – administrativno vodenje, animacija območja, oddaja vlog, spremljanje projektov, administrativno spremljanje upravljanja LAS.
Vodja projektov I	VII/2	Promocija LAS, upravljanje spletnih strani, organizacija dogodkov, priprava promocijskih materialov.
Strokovni sodelavec za finančne zadeve	VII/2	Upravljanje TRR, finančno spremljanje LAS, priprava finančnih poročil in zahtevkov
Strokovni sodelavec za pravne in splošne zadeve	VII/2	Priprava dokumentov za delovanje LAS, priprava in spremljanje pogodb, izvajanje postopkov javnega naročanja
Poslovni sekretar	VI/2	Administrativne naloge, organizacija dogodkov

Tabela 29: Tabela kadrovske struktura zaposlenih, ki bodo izvajali naloge LAS

RRA LUR ima za potrebe izvajanja računovodskih nalog sklenjeno pogodbo z zunanjim izvajalcem, ki bo te naloge opravljal tudi za potrebe LAS. Spletno stran LAS bomo deloma upravljali v okviru RRA LUR, za večje posege (razširitve funkciji, preoblikovanje,..) bomo koristili zunanje izvajalce. Nadomeščanje v primeru krajših odsotnosti bo potekalo znotraj projektne skupine. Daljše odsotnosti (porodniška,..) se bo nadomeščalo z nadomestnimi zaposlitvami za določen čas, oziroma notranjimi prerazporeditvami zaposlenih.

RRA LUR ima bogate izkušnje s pripravo različnih razvojnih dokumentov, saj se je v preteklem letu intenzivno ukvarjal s pripravo Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2014–2020 ter usklajevanjem med nacionalnimi in regionalnimi razvojnimi dokumenti za uveljavitev regionalnih in lokalnih potreb v ključnih razvojnih dokumentih države: Partnerskem sporazumu, Operativnem programu, Strategiji pametne specializacije idr.

RRA LUR je javni zavod, v večini financiran s strani države, občin in EU projektov, delno tudi iz tržne dejavnosti. Finančno stanje zavoda je stabilno. Zavod posluje z minimalnim presežkom prihodkov na odhodki, je likviden in ni zadolžen. Svoje obveznosti poravnava tekoče, zapadlih in neplačanih obveznosti nima. Kratek pregled posameznih postavk iz Bilance stanja in Izkaza prihodkov in odhodkov v letih od 2012 do 2014 je razviden iz spodnjih tabel.

	2012	2013	2014
Sredstva	1.167.119	1.303.916	1.024.148
Dolgoročna sredstva in sredstva v upravljanju	33.343	44.389	28.732
Kratkoročna sredstva (razen zalog) in AČR)	1.133.776	1.259.527	995.416
Zaloge	0	0	0
Obveznosti do virov sredstev	1.167.119	1.303.916	1.024.148
Kratkoročne obveznosti in PČR	364.281	531.635	249.861
Lastni viri in dolgoročne obveznosti	802.838	772.281	774.287

Tabela 30: Bilanca stanja na dan 31.12. v letih od 2012 do 2014 (Letna poročila RRA LUR za leta od 2012 do 2014)

	2012	2013	2014
Prihodki od poslovanja	1.402.436	2.180.615	1.470.365
Finančni prihodki	2.269	1.500	994
Drugi prihodki	103	3.448	41
Celotni prihodki	1.404.808	2.185.563	1.471.400
Stroški blaga, materiala in storitev	875.439	1.532.067	754.983
Stroški dela	479.527	607.232	666.463
Amortizacija	14.218	17.988	18.584
Drugi stroški	852	8.760	8.078
Finančni odhodki	44	2.532	337
Drugi odhodki	34.303	16.012	20.926
Celotni odhodki	1.404.383	2.184.591	1.469.371
Presežek prihodkov	425	972	2.029

Tabela 31: Izkaz prihodkov in odhodkov v letih od 2012 do 2014 (Letna poročila RRA LUR za leta od 2012 do 2014)

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

14.1 Skupščina LAS

Skupščino sestavljajo vsi člani LAS. Skupščina se sestaja na rednih in izrednih sejah. Redno sejo Skupščine sklicuje Predsednik LAS najmanj enkrat na leto. Izredna seja Skupščine se sklicuje izjemoma, kadar ni možno pravočasno sklicati redne. Seja Skupščine lahko poteka tudi korespondenčno. Skupščina lahko sprejema sklepe tudi dopisno, tako da člani pisno sporočijo LAS svojo odločitev glede predlaganega sklepa ali s podpisovanjem predlaganega sklepa.

Skupščina je sklepčna, če je na seji prisotnih več kot polovica članov. Če Skupščina ni sklepčna, se zasedanje seje odloži za 15 minut. Po poteku tega časa je Skupščina sklepčna, ne glede na število navzočih članov, če se ugotovi, da so bili člani pravilno vabljeni na sejo Skupščine in na to opozorjeni v vabilu.

Na seji Skupščine lahko glasujejo le člani LAS. Člana LAS, ki je pravna oseba, lahko na seji Skupščine zastopa njegov zakoniti zastopnik ali njegov pooblaščenec s pisnim pooblastilom zakonitega zastopnika. Vsak član ima en glas. Glasovanje je javno, vendar se lahko prisotni člani odločijo za tajno glasovanje. Za tajno glasovanje mora glasovati več kot polovica prisotnih in zastopanih članov. Volitve niso javne. Sklep Skupščine je veljaven, če je zanj glasovala najmanj polovica prisotnih in zastopanih članov. O spremembi Pogodbe odloča Skupščina z dvotretjinsko večino vseh članov. Kadar skupščina odloča o spremembi Pogodbe, lahko ostali člani glasujejo naknadno dopisno ali s podpisovanjem predlaganega sklepa.

Upoštevanje pogoja iz 32. člena Uredbe 1303/2013 in tretjega odstavka, točka b, 34. člena uredbe 1303/2013/EU: V primeru, da bi z vstopanjem novih članov v LAS prišlo do tega, da bi katerakoli od interesnih skupin presegla 49 % oz. da bi pri odločanju o projektih prišlo do tega, da bi javni sektor imel 50 % glasov ali več, se pri glasovanju upošteva pravilo ponderiranja glasov. Pri vsakem glasovanju se predhodno preveri število prisotnih članov po interesnih skupinah. Če posamezna skupina presega 49% od skupnega števila prisotnih, se njihovi glasovi pomnožijo z določenim ponderjem. Ponder ni fiksni, ampak se sproti izračunava pred vsakim glasovanjem. Velikost ponderja se določi tako, da po zmnožku največja interesna skupina ne presega 49% (50%) glasov. Vedno ponderiramo glasove članov največje skupine s ponderjem manjšim od 1. Pri izvedbi glasovanja se potem preštejejo njihovi glasovi in skupno število oddanih glasov (posebej glasovi ZA in posebej PROTI) se pomnoži z vnaprej določenim ponderjem.

Naloge in pristojnosti Skupščine so, da: sklepa o dnevnem redu Skupščine; na predlog Upravnega odbora potrdi letno poročilo o doseganju ciljev SLR in finančno poročilo LAS; na predlog Upravnega odbora odloča o spremembi Pogodbe; sprejema in spreminja splošne akte LAS, ki podrobneje urejajo delovanje LAS in njenih organov; sprejme SLR in njene morebitne spremembe; sprejme merila za izbor in ocenjevanje operacij; določa obliko, način in višino prispevka članov; izmed članov voli Predsednika, Namestnika predsednika, člane Upravnega odbora in člane Nadzornega odbora ter namestnika; razrešuje Predsednika in namestnika, člane Upravnega odbora in člane Nadzornega odbora ter namestnika, če ti delujejo v nasprotju s Pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z namenom ali interesi LAS; razreši člana Upravnega odbora, če je ta v obdobju enega leta odsoten na več kot polovici sej Upravnega odbora in imenuje novega do izteka mandata Upravnemu odboru; sklepa o dokončni izključitvi člana iz LAS; izbere Vodilnega partnerja, ki LAS zastopa v upravnih in finančnih zadevah; odloča o pritožbah zoper sklepe drugih organov LAS ter odloča o drugih zadevah v skladu s Pogodbo ali drugimi splošnimi akti LAS.

14.2 Predsednik LAS

Predsednik je samostojen organ LAS. Predsednika voli Skupščina za obdobje štirih (4) let, po poteku katerega je lahko večkrat ponovno izvoljen. Predsednik je za svoje delo odgovoren Skupščini in Upravnemu odboru. Predsednik ima svojega namestnika, ki ga predvidoma nadomešča v času njegove odsotnosti.

Predsednik LAS in ima sledeče pristojnosti in naloge, da: samostojno in neomejeno predstavlja in zastopa LAS; podpisuje dokumente in listine v imenu LAS; sklicuje in vodi seje Upravnega odbora; sklicuje in vodi seje Skupščine; zagotavlja javnost delovanja LAS ter opravlja druge naloge v skladu s Pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali sklepi organov LAS.

14.3 Upravni odbor LAS

Upravni odbor je organ upravljanja LAS, v katerem so zastopani predstavniki javnega sektorja, zasebnega sektorja in civilne družbe. Pri odločanju na seji Upravnega odbora nobena posamezna interesna skupina ne sme imeti več kot 49 % glasovalnih pravic. Pri sprejemu vsake odločitve Upravnega odbora o financiranju operacij se zagotovi, da najmanj 50 % glasov prispevajo interesne skupine, ki niso javni sektor. V teh primerih se pri glasovanju upošteva pravilo ponderiranja glasov, kot velja za skupščino. Pri sestavi upravnega odbora se upošteva načelo enakomerne teritorialne zastopanosti. Člane Upravnega odbora voli in razrešuje Skupščina. Vsak član Upravnega odbora ima pri odločanju en glas. Člana Upravnega odbora lahko na seji zastopa njegov pisno pooblaščen namestnik. Mandat Upravnega odbora je štiri (4) leta. Isti član je lahko večkrat ponovno izvoljen v Upravni odbor. Upravni odbor sestavlja 15 članov, in sicer: Predsednik LAS, ki je po funkciji član Upravnega odbora s pravico glasovanja, šest (6) predstavnikov javnega sektorja, trije (3) predstavniki ekonomskega sektorja ter pet (5) predstavnikov civilne družbe.

Upravni odbor se sestaja po potrebi. Seje upravnega odbora sklicuje in vodi Predsednik LAS. Upravni odbor je sklepčen, če je prisotnih več kot polovica članov ali njihovih pisno pooblaščenih namestnikov. Seje upravnega odbora so lahko korespondenčne. Sklep je sprejet, če zanj glasuje več kot polovica prisotnih z glasovalno pravico.

Pri delu in odločanju upravni odbor ugotavlja in preprečuje nasprotje interesov, tako da na začetku vsake seje s sklepom ugotovi, da pri obravnavanih točkah dnevnega reda ni ugotovljenega nasprotja interesov. V kolikor upravni odbor ugotovi obstoj nasprotja interesov, se je član odbora dolžan izločiti iz postopka obravnave in glasovanja pri tisti točki dnevnega reda, pri kateri je ugotovljeno nasprotje interesov.

Naloge in pristojnosti Upravnega odbora so, da: skrbi za učinkovito delovanje LAS in skladnost vseh postopkov z veljavno zakonodajo; skrbi za pripravo, dopolnjevanje in izvajanje SLR; izvaja sklepe Skupščine LAS; imenuje projektne skupine; predlaga obliko, način in višino letnega prispevka članov; zagotavlja informiranje članstva ter promocijo LAS; odloča o sodelovanju z drugimi sorodnimi organizacijami in o operacijah sodelovanja z njimi; sodeluje z Nadzornim odborom in Ocenjevalno komisijo; sklepa o dnevnem redu seje Upravnega odbora; sprejme poročilo o doseganju ciljev SLR in finančno poročilo LAS ter ga da v potrditev Skupščini; na predlog Vodilnega partnerja potrdi člane Ocenjevalne komisije, ki pregledujejo predloge operacij oddane na javne pozive LAS; na podlagi poročila Ocenjevalne komisije odloča o izbiri projektov za financiranje in o tem poroča Skupščini; obravnava spremembe meril za izbor in ocenjevanje operacij ter jih da v sprejem Skupščini LAS; potrjuje letni načrt aktivnosti; odobri operacijo, ki bo predmet sofinanciranja iz Evropskega sklada za regionalni razvoj iz naslova podukrepa priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS, o čemer mora obvestiti Skupščino LAS ter odloča o drugih zadevah, ki se nanašajo na Pogodbo, pravila ali sklepe Skupščine.

14.4 Ocenjevalna komisija LAS

Ocenjevalna komisija je posvetovalno telo LAS. Seznam članov ocenjevalne komisije vodi Vodilni partner. Ocenjevalna komisija se sestaja po potrebi. Pogoje za delo Ocenjevalne komisije zagotavlja Vodilni partner.

Ocenjevalna komisija šteje tri (3) člane in dva (2) nadomestna člana, ki jih z javnim pozivom izbere in imenuje Upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega in projektnega načrtovanja in podobno. Član Ocenjevalne komisije ne more biti član Upravnega odbora ali Nadzornega odbora. Člani ocenjevalne komisije med seboj izvolijo predsednika komisije, ki vodi seje ocenjevalne komisije, sklicuje pa jih Vodilni partner. Upravni odbor lahko razreši člana ocenjevalne komisije, če ta krši pogodbo, predpise ali sklepe organov, deluje nestrokovno, ne deluje neodvisno, ali če deluje v nasprotju z nameni in interesi LAS. Vsak član ocenjevalne komisije mora podati posebno izjavo, da bo deloval neodvisno in se izogibal navzkrižju interesov. Član ocenjevalne komisije se izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni poziv, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Ocenjevalna komisija pregleduje popolnost in ustreznost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje in predlaga operacije za sofinanciranje ter o tem za Upravni odbor pripravi poročilo. Za svoje delo je Ocenjevalna komisija odgovorna Upravnemu odboru.

14.5 Nadzorni odbor LAS

Nadzorni odbor sestavljajo trije (3) člani, po eden iz vsakega sektorja. Člane Nadzornega odbora izvoli Skupščina za obdobje štirih (4) let. Skupščina za isto mandatno dobo izvoli tudi enega nadomestnega člana Nadzornega odbora, ki je lahko predstavnik kateregakoli sektorja in ki opravlja naloge člana Nadzornega odbora v primeru njegove odsotnosti, nedosegljivosti ali nezmožnosti za delo. Člani Nadzornega odbora in namestnik so lahko večkrat ponovno izvoljeni. Član Nadzornega odbora in namestnik ne more biti član, ki je že član Upravnega odbora, Ocenjevalne komisije ali oseba, ki opravlja delo pri Vodilnem partnerju ali druga oseba, če bi prišlo do navzkrižja interesov.

Člani Nadzornega odbora med seboj izberejo predsednika, ki vodi Nadzorni odbor in sklicuje seje Nadzornega odbora. Nadzorni odbor je za svoje delo odgovoren Skupščini LAS in ji mora o svojem delu poročati. Nadzorni odbor sprejema sklepe, poročila, priporočila in predloge na sejah, na katerih so prisotni vsi člani. Sklep je veljaven, če zanj glasujeta vsaj dva (2) člana. Seja Nadzornega odbora se izvede s srečanjem članov v živo ali z izvedbo korespondenčne seje s pomočjo internetno-komunikacijskih tehnologij. Člani Nadzornega odbora so lahko prisotni na sejah Upravnega odbora, ne morejo pa na njih odločati.

Pri delu in odločanju upravni odbor ugotavlja in preprečuje nasprotje interesov, tako da na začetku vsake seje s sklepom ugotovi, da pri obravnavanih točkah dnevnega reda ni ugotovljenega nasprotja interesov. V kolikor upravni odbor ugotovi obstoj nasprotja interesov, se je član odbora dolžan izločiti iz postopka obravnave in glasovanja pri tisti točki dnevnega reda, pri kateri je ugotovljeno nasprotje interesov.

Nadzorni odbor ima sledeče pristojnosti in naloge, da: nadzira finančno poslovanje LAS; spremlja izvajanje SLR; nadzira delo Upravnega odbora, Predsednika LAS in njegovega namestnika; nadzira delo Vodilnega partnerja; najmanj enkrat letno o svojem delu poroča Skupščini ter druge naloge v skladu s Pogodbo ali drugimi splošnimi akti LAS.

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij

LAS mora v skladu s 34. členom Uredbe 1303/2013/EU oblikovati nediskriminatoren in pregleden izbirni postopek ter predpisati nepristranska merila za izbiro operacij, ki zagotavljajo, da pri odločitvah o izbiri najmanj 50 odstotkov glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi z razlogom, da se prepreči navzkrižje interesov. Postopek odločanja je opisan v poglavju 15.3.

Pri izbiri operacij LAS upošteva naslednja splošna izhodišča in posebne pogoje, ki so določeni za vsak posamezni sklad:

15.1 Operacije sofinancirane iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja

Prijavitelj je lahko le nosilec operacije. Upravičenci do podpore so LAS ter fizične in pravne osebe. Kadar je upravičenec fizična ali pravna oseba, je LAS zastopnik za vlaganje vlog in zahtevkov za izplačilo ter dopolnitev vlog in zahtevkov za izplačilo pri ARSKTRP. Operacija sofinancirana iz sredstev EKSRP se lahko izvede na območju občin Domžale, Komenda, Mengeš, Medvode, Vodice vendar ne v naselju Domžale.

Za operacije, ki se lahko izvedejo v okviru drugih glavnih ukrepov Programa razvoja podeželja (v nadalje vanju: PRP), so upravičenci do podpore LAS ali skupina fizičnih oziroma pravnih oseb, ki izvaja operacijo za skupno korist oziroma uporabo. Za skupino fizičnih in pravnih oseb se šteje skupina, ki je sestavljena najmanj iz treh članov.

SPLOŠNI POGOJI ZA UPRAVIČENOST STROŠKOV

- Operacija mora biti skladna s cilji zadevnega sklada in prispevati k uresničevanju ciljev, določenih v SLR.
- Upravičeni stroški posamezne operacije ne smejo biti financirani z drugimi javnimi sredstvi.
- Kadar je upravičenec do podpore LAS in operacija vključuje naložbo, mora LAS v vlogi določiti pravno osebo javnega prava, ki postane lastnik naložbe.
- Iz opisa operacije v vlogi mora biti razvidna zaprta finančna konstrukcija za celotno operacijo, kar pomeni, da mora prikazovati razdelitev posameznih stroškov po posameznih partnerjih in vrstah stroškov.
- Podpore se ne dodeli podjetjem v težavah, kot jih določa 2. člen Uredbe Komisije (EU) št. 702/2014 z dne 25. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči v kmetijskem in gozdarskem sektorju ter na podeželju za združljive z notranjim trgovom z uporabo členov 107 in 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (Uradni list št. 193 z dne 1. 7. 2014, str. 1).
- Ob oddaji vloge morajo biti za operacijo izdana vsa potrebna dovoljenja, kot jih za izvedbo operacije določa področna zakonodaja.
- Operacija mora biti izvedena v skladu s prijavljeno in s strani ARSKTRP odobreno vsebino ter področno zakonodajo.
- Operacija mora biti skladna s pravili o državnih pomočeh.

POSEBNI POGOJI ZA UPRAVIČENOST STROŠKOV ZA SKLAD EKSRP

Če je predmet podpore operacija, ki se lahko izvede v okviru glavnega ukrepa PRP, mora biti v vlogi utemeljena dodana vrednost posamezne operacije kot so skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov operacije, inovativne značilnosti operacije na lokalni ravni, razpoložljivost proračuna ali integrirane operacije, da se tovrstna operacija izvaja v okviru te SLR.

Stroški se upravičencu priznajo do najvišje priznane vrednosti stroška, opredeljenega v Katalogu najvišjih priznanih vrednosti.

15.2 Operacije sofinancirane iz Evropskega sklada za regionalni razvoj

Upravičenci do podpore so LAS ter fizične in pravne osebe.

Kadar je upravičenec fizična ali pravna oseba, je LAS zastopnik za vlaganje vlog in zahtevkov za izplačilo ter dopolnitev vlog in zahtevkov za izplačilo pri posredniškem organu.

Za operacije, ki so upravičene do sredstev podpore iz ESRR so upravičenci do podpore LAS, podjetniki posamezniki, MSP, nevladne organizacije, lokalne in regionalne institucije, interesna ali druga združenja na lokalni in regionalni ravni, lokalne ali teritorialne iniciative. Za izvajanje integriranih operacij se oblikujejo partnerstva. Partnerstvo sestavljata najmanj dva partnerja. Okvirno razmerje med operacijami, ki se izvajajo v obliki partnerstev in operacijami, ki jih upravičenci prijavijo in izvajajo samostojno, je 70:30. Operacija sofinancirana iz sredstev ESRR se lahko izvede na območju občin Domžale, Komenda, Mengeš, Medvode, Vodice in Trzin v naslednjih naseljih: Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin, Vodice, Dob, Dragomelj, Ihan, Preserje pri Radomljah, Radomlje, Rodica, Spodnje Jarše, Srednje Jarše, Vir, Moste, Zgornje Pirniče.

SPLOŠNI POGOJI ZA UPRAVIČENOST STROŠKOV

- Operacija mora biti skladna s cilji zadevnega sklada in mora prispevati k uresničevanju ciljev, določenih v SLR.
- Upravičeni stroški posamezne operacije ne smejo biti financirani z drugimi javnimi sredstvi.
- Operacija se lahko izvede le na območju LAS.
- Kadar je upravičenec do podpore LAS in operacija vključuje naložbo, mora LAS v vlogi določiti pravno osebo javnega prava, ki postane lastnik naložbe.
- Iz opisa operacije v vlogi mora biti razvidna zaprta finančna konstrukcija za celotno operacijo, kar pomeni, da mora prikazovati razdelitev posameznih stroškov po posameznih partnerjih in vrstah stroškov.
- Podpore se ne dodeli podjetjem v težavah, kot jih določa 2. člen Uredbe Komisije (EU) št. 702/2014 z dne 25. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči v kmetijskem in gozdarskem sektorju ter na podeželju za združljive z notranjim trgovom z uporabo členov 107 in 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (Uradni list št. 193 z dne 1. 7. 2014, str. 1).
- Ob oddaji vloge morajo biti za operacijo izdana vsa potrebna dovoljenja, kot jih za izvedbo operacije določa področna zakonodaja.
- Upravičenec mora izvesti operacijo najpozneje v treh letih od podpisa pogodbe o sofinanciranju z MGRT.
- Operacija mora biti izvedena v skladu s prijavljeno in s strani MGRT odobreno vsebino ter področno zakonodajo.

POSEBNI POGOJI ZA UPRAVIČENOST STROŠKOV ZA SKLAD ESRR

Operacija mora izpolnjevati naslednje pogoje za upravičenost:

- Usklajenost s cilji Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike.
- Prispevek k doseganju rezultatov, in kjer je to relevantno, kazalnikov posameznega specifičnega cilja prednostne naložbe.
- Opredeljenost v okviru obdobja upravičenosti.
- Skladnost s pravili o državnih pomočeh.

15.3 Merila za izbor operaciji in postopek izbora

Merila za izbor operacij temeljijo na naslednjih načelih:

- prispevek k doseganju ciljev SLR,
- prispevek k doseganju horizontalnih ciljev,
- okoljska trajnost,
- socialna vzdržnost,
- vključenost partnerjev in
- vpliv na območje LAS.

Pogoj za obravnavo vloge je pravočasno prispela, pravilno označena in administrativno popolna vloga, to je vloga, ki je pravilno in v celoti izpolnjena na predpisanem obrazcu s predloženimi vsemi obveznimi prilogami. Nepravočasno prispele, nepravilno označene ali administrativno nepopolne vloge, ki jih v navedenem roku prijavitelj ne dopolni, se zavržejo. Ocenjujejo se le pravočasno prispele, pravilno označene in administrativno popolne vloge.

Pogoji in merila za izbiro operacij so:

- Pogoji za upravičenost;
- Specifična merila.

1. faza obravnave: Vloge, ki gredo v postopek obravnave, se najprej presoja s tako imenovanimi pogoji za upravičenost.

Obvezni pogoji, ki jih mora izpolnjevati prijavitelj

Pogoji za upravičenost	IZPOLNJUJE	NE IZPOLNJUJE
Vloga je prispela pravočasno in je pravilno označena		
Vloga je administrativno popolna, to je pravilno in v celoti izpolnjena na predpisanem obrazcu s predloženimi vsemi obveznimi prilogami		
Operacija se izvaja na območju LAS in se ne izvaja v naseljih, kjer je izvajanje operacij izključeno		
Prijavitelj in morebitni partnerji izpolnjujejo pogoje za upravičenca za sofinanciranje		
Operacija je skladna s strategijo lokalnega razvoja LAS in prednostnimi vsebinami javnega poziva		
Operacija se še ni pričela izvajati		
Zaprošen znesek za sofinanciranje je v mejah, kot jih določa javni poziv		
Operacija ima zaprto finančno konstrukcijo in zagotovljene lastne finančne vire za izvedbo operacije v celoti		
Upravičeni stroški operacije se ne financirajo iz drugih javnih ali zasebnih sredstev (prepoved dvojnega financiranja)		
Operacija je v skladu z veljavno zakonodajo in zanjo so izdana vsa relevantna soglasja ali dovoljenja (kjer je to potrebno)		

Tabela 32: Pogoji za upravičenost za izbor operacij

Vloga, ki ne izpolnjuje vseh obveznih pogojev za upravičenost je izločena iz nadaljnje obravnave.

2. stopnja obravnave: ocenjevanje vlog na podlagi specifičnih meril. Pri izbiri operacij je pomembno, da so cilji, izvedbene aktivnosti, kazalci uspešnosti ter finančna in terminska izvedljivost operacije, jasno

določeni. Zelo pomembno je, da je opis in obseg stroškov skladen z vsebino operacije. Prav tako je pomemben učinek operacije na izvajanje celotne Lokalne razvojne strategije, aktivna vključenost lokalnega prebivalstva in institucij, inovativen pristop ali vsebina operacije ter trajnostna naravnost aktivnosti in rezultatov operacij.

Specifična merila

	Specifična merila	Možno število točk	Doseženo število točk
01	Prispevek operacije k uresničevanju ciljev SLR	20	
02	Kakovost operacije in pripravljenost za izvajanje	20	
03	Pomen operacije za skladen razvoj celotnega območja LAS	18	
04	Ekonomska in družbena upravičenost operacije	20	
05	Finančna preglednost in stroškovna učinkovitost	8	
06	Vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev EU	8	
07	Upravljanje operacije	6	
	Skupaj	100	

Tabela 33: Specifična merila za izbor operacij

Opis specifičnih meril

01	Prispevek operacije k uresničevanju ciljev SLR	Možno število točk	Doseženo število točk
1.1	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira cilje iz najmanj 3 tematskih področji	20	
1.2	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira cilje iz najmanj 2 tematskih področji	15	
1.3	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira cilje iz najmanj 1 tematskega področja	10	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo)	20	

Tabela 34: Razdelano specifično merilo Skladnost operacije s SLR

02	Kakovost operacije in pripravljenost za izvajanje	Možno število točk	Doseženo število točk
2.1	Namen, cilji, aktivnosti in rezultati so jasni, konkretni, merljivi in si logično sledijo	10	
2.2	Časovni načrt izvajanja je jasen in realen	5	
2.3	Vloga in naloge partnerjev so časovno, finančno in kadrovske določene	5	
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	20	

Tabela 35: Razdelano specifično merilo Kakovost operacije in pripravljenost na izvajanje

03	Pomen operacije za skladen razvoj celotnega območja LAS	Možno število točk	Doseženo število točk
3.1	Število partnerjev operacije: Pri operaciji sodelujejo več partnerjev iz najmanj 3 različnih sektorjev, verig vrednosti ipd.9 točk Pri operaciji sodelujeta 2 partnerja iz različnih sektorjev, verig vrednosti ipd. 7 točk Pri operaciji sodelujeta vsaj 2 partnerja (prijavitelj in najmanj 1 partner)..... 5 točk	max 9	

3.2	Ali se bo operacija izvajala na celotnem območju LAS? Operacija se bo izvajal na območju vseh šestih občin 9 točk Operacija se bo izvajal na območju najmanj štirih občin7 točk Operacija se bo izvajal na območju najmanj dveh občin.....3 točk3	max 9	
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	18	

Tabela 36: Razdelano specifično merilo Pomen operacije za skladen razvoj celotnega območja LAS

04	Ekonomska in družbena upravičenost operacije	Možno število točk	Doseženo število točk
4.1	Rezultati operacije neposredno vplivajo na povečanje konkurenčnosti in privlačnost območja.	2	
4.2	Operacija odpira nova delovna mesta	10	
4.3	Operacija prispeva k nastanku novih produktov/storitev na območju LAS.	3	
4.4.	Operacija je namenjena ranljivim ciljnim skupinam in vključuje vsaj dve skupini	5	
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	20	

Tabela 37: Razdelano specifično merilo Ekonomska in družbena upravičenost operacije

05	Finančna preglednost in stroškovna učinkovitost	Možno število točk	Doseženo število točk
5.1	Načrtovani stroški operacije so skladni z vsebino/rezultati, viri financiranja so jasno določeni	6	
5.2	Operacija se sofinancira tudi iz zasebnega sektorja	2	
	Skupaj točk (točke se seštevajo)	8	

Tabela 38: Razdelano specifično merilo Finančna preglednost in stroškovna učinkovitost

06	Vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev EU	Možno število točk	Doseženo število točk
6.1	Operacija prispeva k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje	2	
6.2	Operacija prispeva k ohranjanju narave, okolja in spodbuja rabo endogenih potencialov	2	
6.3	Inovativnost operacije: Operacija predstavlja novost na območju LAS (nove rešitve, nova ponudba, metode, storitve, ...)	2	
6.4.	Operacija spodbuja enakost moških in žensk ter nediskriminacijo	2	
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	8	

Tabela 39: Razdelano specifično merilo Vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev EU

07	Upravljanje operacije	Možno število točk	Doseženo število točk
7.1	Reference prijavitelja – ali ima prijavitelj izkušnje z izvajanjem operacij	3	
7.2	Reference partnerjev – ali imajo partnerji izkušnje z izvajanjem operacij	3	
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	6	

Tabela 40: Razdelano specifično merilo Upravljanje operacije

	Možno število točk	Doseženo število točk
Število točk ocenjenega operacije	100	

Vsako merilo se točkuje. Najvišje število točk, ki ga je mogoče doseči pri specifičnih merilih je 100 točk. Spodnja meja, ki jo mora operacija doseči za nadaljnjo obravnavo, znaša 50 točk.

Postopek izbire operacije, opis kriterijev za izbiro operacije, vključno z ocenjevalnimi listi, je sestavni del razpisne dokumentacije.

V kolikor se bo po končanem ocenjevanju izkazalo, da skupna vrednost pričakovanega sofinanciranja operacije presega razpoložljiva sredstva, bodo sredstva razdeljena glede na višino doseženih točk – prednost pri dodelitvi sredstev bodo imele operacije z višjim številom točk. Kadar več operacij pri ocenjevanju v skladu s specifičnimi merili doseže enako število točk, se upošteva večje doseženo število točk pri naslednjih merilih po vrstnem redu: 04.2. Operacija odpira nova delovna mesta, 01. Skladnost operacije s SLR ter 3.1. Število partnerjev operacije.

Postopek izbora operacij bo potekal v treh korakih:

1. Zbiranje predlogov operacij:

LAS bo objavil prvi javni poziv za izbor operaciji, ki bo namenjen izboru operaciji iz vseh tematskih področji. Ker LAS v dosedanem obdobju ni deloval, območje nima izkušenj s pripravo operaciji, zaradi česar bo LAS prvi javni poziv namenil vsem tematskim področjem. Javni pozivi bodo odprti najmanj en mesec, s čimer se zagotovi, da imajo potencialni upravičenci dovolj časa za prijavo na javni poziv. LAS bo naslednje javne pozive prilagodil izraženim potrebam območja in doseženim rezultatom prvega javnega poziva (pokritost in število odobrenih operaciji po posameznih tematskih področjih).

LAS bo javne pozive objavljal vsake dve leti (2016, 2018, 2020). Če bo LAS po prvem javnem pozivu ugotovil, da niso razdeljena vsa razpisana sredstva, oziroma da z rezultati odobrenih operaciji ne bo dosegal načrtovanih rezultatov, ki so opredeljeni v SLR, lahko javni poziv objavi tudi v vmesnem obdobju (2017, 2019).

V skladu s Pogodbo o ustanovitvi in delovanju Lokalne akcijske skupine in Aneksa št. 1 k pogodbi Upravni odbor LAS imenuje tri člane in dva nadomestna člana Ocenjevalne komisije. Ocenjevalna komisija pregleda in oceni predloge operacij, oddane na javni poziv LAS in o njih pripravi poročilo. Upravni odbor LAS na podlagi poročila Ocenjevalne komisije odloči, ali se bo operacija financirala in o tem poroča Skupščini LAS.

V kolikor se obravnava operacije, s katerimi so člani Ocenjevalne komisije zasebno ali poslovno povezani, se morajo le-ti izločiti in jih nadomestiti nadomestni člani.

2. Preveritev popolnosti in ustreznosti operacij:

- Odpiranje prejetih vlog za operacije bo v roku osem dni od dneva zaprtja razpisa na sedežu vodilnega partnerja LAS. Vloge se bo odpiralo in ocenjevalo po vrstnem redu prispetja. Odpiranje vlog ni javno. Vloge odpira Ocenjevalna komisija in preverja popolnost vlog. Vloga je popolna, kadar so priloženi vsi zahtevani dokumenti. O odpiranju vlog komisija vodi zapisnik.
- Vodilni partner na podlagi zapisnika pisno pozove prijavitelje, katerih vloge niso bile popolne, k njihovi dopolnitvi. V pozivu k dopolnitvi vodilni partner določi rok za dopolnitev, ki ne sme biti krajši od osmih delovnih dni od datuma posredovanja poziva za dopolnitev. Pozivi za dopolnitev vlog se pošiljajo po elektronski pošti na elektronski naslov, ki ga je prijavitelj navedel v vlogi (prijavitelj v vlogi izrecno soglaša s prejemom poziva za dopolnitev vloge na elektronski naslov). Prijavitelji dopolnitve pošljejo po redni pošti priporočeno na naslov vodilnega partnerja. Vsebinske dopolnitve vlog niso dovoljene.

- Vloga se formalno dopolnjuje samo enkrat.
- Po prejemu dopolnitev, se dopolnjena vloga ponovno pregleda, da se ugotovi ali je vloga administrativno popolna.
- Nepopolne vloge, ki jih prijavitelj ne dopolni v določenem roku ali ne predloži vseh zahtevanih dopolnitev, se zavržejo s sklepom, ki ga izda Predsednik LAS. Zoper sklep je v roku osmih dni od vročitve dovoljena pritožba, o kateri odloči Upravni odbor LAS. Odločitev je dokončna.

3. Ocenjevanje in razvrščanje predlogov ter izbor operacij:

- Vloge, ki so popolne, obravnava Ocenjevalna komisija. Ocenjevalna komisija prijavitelne operacije obravnava v skladu s pogoji za upravičenost in specifičnimi merili za izbiro operacij in izdelala tudi poročilo o rezultatih ocenjevanja, obrazložitev ocen in predlog operacij za sofinanciranje. Vsako vlogo po v naprej določenih merilih za ocenjevanje najprej samostojno oceni vsak član Ocenjevalne komisije. Vsako merilo ima določeno število možnih točk. Nato člani komisije izračunajo povprečje vseh točk za posamezno merilo za ocenjevanje kakovosti predloga operacije. Končno oceno posamezne operacije sestavlja seštevek povprečja točk specifičnih meril za ocenjevanje kakovosti. Celoten postopek glasovanja je zaupen. Člani komisije se s podpisom posebne izjave zavežejo k molčečnosti, nepristranskosti in varovanju osebnih podatkov.
- Upravni odbor LAS na podlagi poročila Ocenjevalne komisije izbere operacij za financiranje in jih posreduje v seznanitev Skupščini LAS. Na sejah Upravnega odbora, na katerih se odloča o izbiri in potrjevanju operacij, veljajo posebna pravila glede sklepčnosti (skladno z določbo tretjega odstavka točke b 34. Člena Uredbe 1303/2013EU): V primeru, da bi pri odločanju o projektih prišlo do tega, da bi javni sektor imel 50 % glasov ali več, se pri glasovanju upošteva pravilo ponderiranja glasov.
- Prijavitelji operacij so predvidoma v roku 60 dni od poteka roka za prijavo na javni poziv s sklepom seznanjeni o rezultatih izbora operacij. Sklep je formalni zaključek postopka na ravni LAS in ne pomeni dejanske dodelitve javnih sredstev.
- Prijavitelj operacije ima v 8 dneh od prejema sklepa o odločitvi glede izbire oz. ne izbire operacije pravico vložiti pritožbo na Skupščino LAS. V svoji pritožbi mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena. Predmet pritožbe ne morejo biti postavljeni pogoji in merila za ocenjevanje. Vložena pritožba ne zadrži nadaljnjega postopka z ostalimi izbranimi prijavitelji operacij. O pritožbi odloča Skupščina LAS v tridesetih dneh od vložitve pritožbe. Odločitev Skupščine LAS je dokončna.
- Na podlagi sklepa Upravnega odbora LAS o potrditvi izbranih operacij, Vodilni partner LAS v roku 15 dni od potrditve predlogov operacij predloži predloge operacij v potrditev Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (če gre za operacijo, ki bi se sofinancirala iz EKSRP) ali Ministrstvu za gospodarstvo in tehnologijo (če gre za operacijo, ki bi se sofinancirala iz ESRR), ki o odločitvi obvestita LAS.
- Če je upravičencu odobrena operacija za sofinanciranje iz EKSRP, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja o odobritvi ali zavrnitvi odloči z odločbo. V odločbi o odobritvi operacije se določi tudi višino sredstev, rok za vložitev zahtevka za izplačilo, pogoje za upravičenost ter višino sredstev, ki se izvajajo v skladu s pravili sheme državnih pomoči.
- Če je upravičencu odobrena operacija za sofinanciranje iz ESRR, sklene upravičenec pogodbo o sofinanciranju z Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo.

4. Postopek prijave in izbora kadar je prijavitelj operacije LAS

LAS lahko v sodelovanju s partnerji pripravi in izvaja operacije, ki imajo širšo korist za lokalno območje – se izvajajo na območju celotne LAS in so namenjene prebivalcem celotnega območja LAS.

LAS lahko nastopi kot prijavitelj operacije tudi takrat, kadar gre za skupno operacijo, ki povezuje pomembne razvojne partnerje, ki pa niso sposobni sami pripraviti in izvesti operacije.

LAS lahko pripravi in izvaja tudi operacijo za ukrep predviden v SLR, za katerega v predhodnih pozivih ni bilo ali ni bilo dovolj prijavljenih operacij in tako doprinese k enakomernemu izvajanju SLR in doseganju vseh zastavljenih ciljev.

Upravni odbor LAS predlaga operacije, ki jih bo izvajal LAS in jih da v potrditev Skupščini. Skupščina odloči o operacijah, ki jih bo izvajal LAS. Take operacije gredo direktno v potrditev na ARSKTRP ali MGRT.

Na sejah Skupščine, na katerih se odloča o izbiri in potrjevanju operacij, ki jih bo izvajal LAS, veljajo posebna pravila glede sklepčnosti (skladno z določbo tretjega odstavka točke b 34. Člena Uredbe 1303/2013EU): V primeru, da bi pri odločanju o projektih prišlo do tega, da bi javni sektor imel 50 % glasov ali več, se pri glasovanju upošteva pravilo ponderiranja glasov.

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem

16.1 Določitev finančnega okvira po skladu

S kombinacijo različnih virov financiranja skozi instrument CLLD se omogoča LAS izvedbo celovitih in kompleksnejših operacij. Instrument CLLD v obdobju 2014–2020 uporablja sklade Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja - EKSRP, Evropskega sklada za regionalni razvoj - ESRR in Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo – ESPR: »LAS Za mesto in vas« izpolnjuje pogoje za koriščenje sredstev iz EKSRP in ESRR.

Določitev finančnega okvirja za sklad EKSRP

Finančni okvir za posamezni LAS se izračuna po naslednji formuli: (Število prebivalcev LAS * vrednost točke) + (površina LAS * vrednost točke) + (razvitost občin * vrednost točke) = finančni okvir. V izračunu se ne upoštevajo mesta, ki imajo nad 10.000 prebivalcev. Na območju LAS je s tem kriterijem izključeno mesto Domžale, ki ima 12.783 prebivalcev.

Občina	Število prebivalcev	10 EUR / preb	Površina (km ²)	550 EUR / km ²	Koef. razvit.	55000 EUR / občina	Sredstva EU (EUR)
Mengeš	7.555	75.550,00	22,4	12.320,00	1,26	55.000,00	142.870,00
Medvode	15.937	159.370,00	77,6	42.680,00	1,18	55.000,00	257.050,00
Domžale	22.166	221.660,00	72,3	39.765,00	1,33	55.000,00	316.425,00
Komenda	5.904	59.040,00	24,1	13.255,00	1,33	55.000,00	127.295,00
Trzin	3.844	38.440,00	8,6	4.730,00	1,52	55.000,00	98.170,00
Vodice	4.783	47.830,00	31,4	17.270,00	1,15	55.000,00	120.100,00
EKSRP	60.189	601.890,00	236,4	130.020,00		330.000,00	1.061.910,00

Tabela 41: Finančni okvir za sklad EKSRP

Določitev finančnega okvirja za sklad ESRR

Finančni okvir za posamezni LAS se izračuna po naslednji formuli: Finančni okvir = fiksni del + variabilni del, kjer je Fiksni del = 242.000 + (242.000 x število urbanih območij v središčih v somestih x 0,20 + 242.000 x število medobčinskih središč x 0,30 + 242.000 x število regionalnih središč x 0,10) in Variabilni del = 138.000 + (138.000 x število funkcionalnih urbanih območij x 0,10 + 138.000 x število drugih urbanih območij x 0,30).

Pri izračunu finančnega okvirja so v skladu z Uredbo o izvajanju CLLD uporabljena naslednja naselja:

- Somestja: Domžale
- Funkcionalna urbana območja: Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin, Vodice
- Ostala urbana območja: Dob, Dragomelj, Ihan, Preserje pri Radomljah, Radomlje, Rodica, Spodnje Jarše, Srednje Jarše, Vir, Moste, Zgornje Pirniče.

S strani Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo so LAS Za mesto in vas dodeljena dodatna sredstva iz naslova ostanka sredstev v višini 115.201,48 €. Sredstva se dodelijo na podukrep 19.2.

Občina	Fiksni del (EUR)	Variabilni del (EUR)	SKUPAJ (EUR)
Mengeš		13.800,00	13.800,00
Medvode		55.200,00	55.200,00
Domžale	48.400,00	372.600,00	421.000,00
Komenda		55.200,00	55.200,00
Trzin		13.800,00	13.800,00
Vodice		13.800,00	13.800,00
Izhodiščna vrednost	242.000,00	138.000,00	380.000,00
ESRR	290.400,00	662.400,00	952.800,00

Tabela 42: Finančni okvir za sklad ESRR

Določitev glavnega sklada

Na podlagi finančnega okvirja se za glavni sklad določi Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP), ki zagotavlja večino finančnih sredstev. Na podlagi Uredbe o izvajanju CLLD se iz glavnega sklada pokriva podpora za tekoče stroške in animacijo v višini 17,42,19,26 % določenega finančnega okvirja. Ostala sredstva obeh skladov se namenjajo za stroške pripravljalne podpore, izvajanje operacij v okviru SLR in izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS.

Oblikova

Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Podukrep	Sklad	(EU + SLO) (v EUR)	(v %)
Pripravljalna podpora	EKSRP	10.541,57	0,44%
	ESPR		
	ESRR	9.458,43	0,39%
Podpora za izvajanje operacij v okviru SLR, ki ga vodi skupnost	EKSRP	<u>864.951.628</u> <u>12.083,37</u>	<u>35,93%</u> <u>33,61%</u>
	ESPR		
	ESRR	1.058.543,05	<u>43,98%</u> <u>46,23%</u>
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS	EKSRP		
	ESPR		
	ESRR		
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	<u>463.558.753</u> <u>998.942,00</u>	<u>19,26%</u> <u>17,42%</u>
	ESPR		
	ESRR		
Skupaj		<u>2.407.053.422</u> <u>-289.568,42</u>	100%

	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	ESPR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	<u>1.348.510,37</u> <u>1.221.566,94</u>	1.068.001,48		<u>2.416.511,85</u> <u>2.289.568,42</u>
Lastna soudeležba	696.337,69	395.993,54		1.092.331,23

Skupaj (v EUR)	<u>2.044.848.061.917.904,63</u>	1.463.995,02		<u>3.508.843.083.381.899,65</u>
-----------------------	---------------------------------	--------------	--	---------------------------------

Načrtovana dinamika črpanja sredstev za posamezne podukrepe po letih

Podukrep	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Oblikova
Podpora za izvajanje operacij v okviru SLR, ki ga vodi skupnost	EKSRP		0,00	0,00	7.269,75	140.293,38	160.000,00	159.956,00	344.564,24		<u>52.868,25</u>	
	ESRR			76.758,97	77.459,42	115.559,88	323.947,51	276.115,40	188.701,87			
	ESPR											
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS	EKSRP											
	ESRR											
	ESPR											
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP		13.039,65	77.940,84	38.958,43	82.236,48	64.000,00	64.000,00	58.766,60	<u>32.308,38</u>	<u>32.308,38</u>	
	ESRR											
	ESPR											
Skupaj			13.039,65	154.699,81	123.687,60	338.089,74	547.947,51	500.115,40	592.032,71			

Načrtovana razdelitev sredstev po posameznih tematskih področjih ukrepanja

Tematsko področje	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Oblikova
Ustvarjanje delovnih mest	EKSRP				0,00	60.897,75	0,00	17.635,54	0,00			
	ESRR			30.400,00	7.744,68	16.052,33	110.970,25	98.726,75	18.155,25			
	ESPR											
Razvoj osnovnih storitev	EKSRP				7.269,75	38.503,88	127.131,90	123.069,54	300.143,89		<u>52.868,25</u>	
	ESPR											
Varstvo okolja in ohranjanje narave	EKSRP					40.891,75	22.915,23	9.829,95	26.278,32			
	ESRR			12.404,17	12.370,36	0,00	47.966,76	17.042,59	120.097,47			
	ESPR											
Večja vključenost mladih, žensk	EKSRP						9.952,87	9.420,97	18.142,03			
	ESRR			33.954,80	57.344,38	99.507,55	165.010,50	160.346,06	50.449,15			

in drugih ranljivih skupin	ESPR									
Skupaj				76.758,97	84.729,17	255.809,26	483.947,51	436.115,40	533.266,11	<u>52.868,25</u>

Stopnja sofinanciranja po posameznih podukrepih

Podukrep	EKSRP (v %)	ESRR (v %)	ESPR (v %)
Podpora za izvajanje operacij v okviru SLR, ki ga vodi skupnost	75 %	80 %	
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja LAS	85 %	80 %	
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	100 %		